

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

Til Teknisk Bibliotek

TEKNISK BIBLIOTEK

FRA FORFATTEREN

E. SUENSON

MINDER

FRA

EN AMERIKAREJSE

SÆRTRYK AF »INGENIØREN« 1915

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN)

1916

66
91
Hæandbiblioteket Afsl. II.

TEKNISK BIBLIOTEK

E. SUENSON

MINDER

FRA

EN AMERIKAREJSE

SÆRTRYK AF »INGENIØREN« 1915

KØBENHAVN

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN)

1916

I Sommeren 1912 deltog jeg i den internationale Materialprøvekongres i New-York og i den paafølgende Ekskursion til Washington, Pittsburgh, Buffalo og Niagara Falls, hvorom jeg har skrevet i »Den tekniske Forenings Tidsskrift« 1913, Side 201—24. Forud for Kongressen havde jeg imidlertid foretaget en Rejse fra New-York tværs gennem Landet over til det stille Ocean, op langs dette og hjem gennem Kanada, og jeg har ment, at nogle af mine Oplevelser og Billeder fra denne Rejse, selv om de kun i ringe Grad er af faglig Natur, maatte kunne interessere »Ingeniøren«'s Læsere. Rejsen var saa forceret, at jeg kun kunde stoppe ved det allermest seværdige, til tekniske Studier var der kun meget ringe Tid, og jeg havde navnlig min Opmærksomhed henvendt paa Jærnbetonens Stilling, om hvilken jeg alt har berettet i ovennævnte Tidsskrifts Afdeling for Jærnbeton 1913, Side 1—16.

Jeg rejste fra København den 11. Juli med Det forenede Dampskibsselskabs S./S. Oscar II. Opholdet i Kristiania benyttede jeg til at se Oseberg-Skibet (Fig. 1), en $21\frac{1}{2}$ m lang Lystbaad med Mast og 30 Aarer, som er opstillet ganske, som den saa ud, da den blev bygget i Vikingetiden, ved Aar 800. Den blev fundet i en Høj, idet den var bleven brugt som Begravelse for en rig og fornem Kvinde og sandsynligvis hendes Pige,

der har maattet følge sin Herskerinde i Døden; denne flotte Begravelsesmaade synes især at være brugt i Landskaberne ved Kristianiafjorden. Gravkammeret i Baadens Midte havde været plyndret af Ligrøvere, saa Klæderne var flaaede i Stykker, og alle Smykker manglede, men selve Skibet og Gravens hele Udstyr af pragtfuldt udskaarne Vogne og Slæder og en Mængde Husgeraad var velbevaret og er nu udstillet, saa man faar et godt Indblik i Levemaaden dengang. Foruden Skeletterne af de to Kvinder fandtes en Mængde Skeletter af Heste, Okser og Hunde. Jeg var saa heldig at blive ført sammen med Professor *Gustafson*, der har optaget og opstillet Fundet, og som beredvillig fortalte om Præpareringen. Skibets gode Bevaring skyldes, at det var nedgravet i Blaaler, Egetræet var saa frisk, at det kunde dampes og bøjes tilbage til den oprindelige Form. Næsten intet af selve Skibet er gaaet tabt; selv af Klinknaglerne har det kun været nødvendigt at forny $\frac{1}{3}$, og Jærnankeret er usædvanlig vel bevaret. Største Delen af de ornamenterede Genstande, der var af Bøg og andre mindre varige Træsorter, var derimod ganske møre og maatte opbevares i Vand for ikke at blive ødelagte ved Svind inden Præpareringen. Denne bestod i Kogning i Allun, der ved Afkøling stivner inde i Træets Porer og hindrer Svindet. Nogle Stykker var ikke præparerede, men udstillede i Vand med en lille Tilsætning af Formalin. Et enkelt Stykke Træ beslaaet med smaa Søm med Sølvhoveder var udstillet i rent Vand, men nogle af Hovederne var begyndt at faa en Belægning, fremkaldt af galvaniske Strømme mellem Hovedet og det tinholdige Løddemetal, som forbandt Hoved og Stift; og man havde dog været saa forsigtig at ombytte de oprindelige Jærnstifter med Sølvstifter.

Fra Kristiania gik Turen til Kristianssand, hvor vi indtog en større Last af Makrel i Tønder, og saa stak vi for Alvor til Søs.

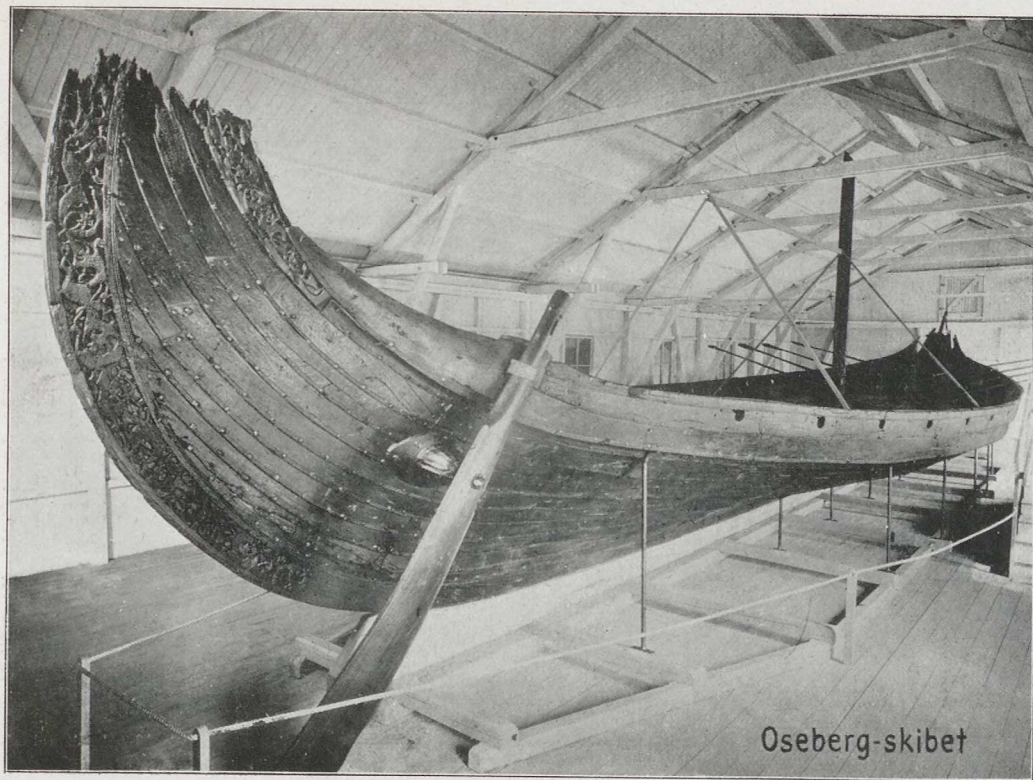

Fig. 1. Oseberg-Skibet.

Det er med en lykkelig Følelse af Fred, man installerer sig om Bord for saa lang en Fart. Man er pludselig blevet sin egen Herre, alle de Forhold, som ellers raader over ens Dag og ens Tanker fra Time til Time, har man afbrudt, ingen kan ringe en op i Telefonen, ingen halvfuldendte Arbejder raaber paa at blive gjort færdige, man er fri for alle de gamle Pligter, og ingen nye

Fig. 2. Shovel Board.

er traadt i Stedet. Man skal ikke passe Togtider, studere Rejselister og vælge Hoteller, man er kort sagt i den halve Snes Dage, Turen varer, fri for at træffe nogen som helst Bestemmelse.

Dagene løber hurtigt i deres Regelmæssighed; der spilles Bridge fra Morgenstunden i Salonerne, og paa Dækket Shovel Board (Fig. 2), en Art Paradisspil, hvor man med Træbrikker kaster til Maals efter afkridtede Felter. Der spadseres, læses og snakkes, og om Aftenen ser man paa Morild i Vandet.

Den første Morgen vækkes man ved Femtiden af et stort Spektakel; det er Dækket, der spules. Støjen begynder et Stykke borte, kulminerer, naar Mandskabet er lige over ens Hoved, og fjerner sig saa atter. Det vænner man sig dog snart til; værre er det, naar Dampfløjten er i Brug om Natten i taaget Vejr; man vaagner ved dens Brøl, faar akkurat Tid til at falde i Søvn igen, inden et nyt Brøl vækker en, og saaledes gentager det sig muligvis i flere Timer. Under saadanne Forhold nyder man Bevidstheden om, at Uret hver Morgen Kl. 4 stilles tilbage, $\frac{3}{4}$ à $\frac{1}{2}$ Time, eftersom Kursen er mer eller mindre ret vest.

Efter at vi havde tabt Orkney Øerne af Syne, havde vi i 9 Dage kun Himmel og Hav omkring os, yderst sjældent dukkede et Skib op i Horisonten. En Dag havde jeg dog den Oplevelse at se en Hval; mit Øje fangedes af en Taageplet lige over Vandet, men den blev hurtig svagere, saa jeg troede, det var Øjenforblindelse, da der pludselig skød en Vandstraale op som et Springvand, hvilket gentog sig flere Gange, og noget efter kom Dyret helt op i Overfladen, hvor jeg et Øjeblik saa dets graabrunne Krop.

I Skibets Badeværelse fik jeg et tydeligt Bevis paa, i hvor høj Grad de saakaldte Udblomstringer paa Murværk, for hvilke Murstenene plejer at faa Skylden, kan skyldes Vandet. De hvide Fajancefliser, hvormed den nederste Del af Badeværelsets Trævæg var beklædt, havde nemlig et hvidt, rimagtigt Udslag, der i Form af tætte Linier trak alle Glasurens Revner op. Det var aabenbart Havvand fra Styrtebadet, der blev suget ind gennem Fugerne og fordampede gennem Revnerne, efterladende Saltet der.

Hver anden Dag fik vi The Atlantic Daily News, som udgives af Marconi-Selskabet, og som formentlig er trykt i Land, bortset fra de traadløse Telegrammer, som føjes til om Bord. Telegraferingen fore-

gaar bedst om Natten og i Taage, der forøger Luftens Ledeevne. Marconitelegrafisten fortalte, at han en Dag, da vi var halvvejs i Amerika — 1175 miles fra Stationen i Frankrig —, havde ekspederet et Forretningstelegram for en af Passagererne over denne Station, der havde sendt det videre til Stockholm, og Svaret var indtruffet 1 Time og 42 Min. efter Telegrammets Afsendelse; en saa hurtig Ekspedition hører dog vist til Sjældenhederne, undertiden er de Dage om at faa et Telegram sendt af. Han brugte gerne en Bølgebredde af 600 m, hvilket kræver et for Skibe ret kraftigt Afsenderapparat; Landstationen i Poldhu brugte 3000 m for at være uafhængig af Skibene.

Oscar II løber 15 Knob (15 Søril i Timen), mens f. Eks. Kaiser Wilhelm der Grosse løber ca. 23 Knob. Daglig angives den i det forløbne Døgn tilbagelagte Strækning, og man afventer med Interesse Flytningen af den dannebrogsspydede Knappenaal, der paa Kortet i Vestibulen angiver Skibets Plads i Atlanterhavet.

Den 21. Juli var Søndag og fejredes med Captain's Dinner og Dans paa Dækket, og Dagen var heldig valgt, for den 22. blæste det op til en haard Kuling, der fængslede Damerne i deres Kahytter. Den 23. Kl. 6 $\frac{1}{4}$ om Morgenen passerede vi tæt forbi Nantucket Lightship, der ligger paa 30 Favne Vand, 192 miles fra Amerika, og nu blev der livligt om Bord; de amerikanske Damer fik Marconitelegrammer fra deres Mænd, Lodsens kom ud med friske Aviser, der under Jubel blev revet bort, og da vi om Aftenen kastede Anker paa Reden, spillede Orkestret op til Dans paa 3. Klasses Dæk, og Munterheden kulminerede.

Det første, vi saa af New-York, var Coney Island's Tusinder af Lys; Coney Island (se nederst Fig. 3) er New-York's Kæmpe-Tivoli, det strækker sig over $\frac{1}{2}$ mile, og dets Lys flyder sammen til en Ildstrimmel, op fra hvilken de illuminerede Taarne og Rutsche-

Fig. 3. New-York i Fuglesperspektiv.

banernes illuminerede Bølgelinier hæver sig. Men ogsaa Reden var som illumineret; Færger og Dampere, straalende af Lys, krydsede frem og tilbage, og nogle havde i Masten kraftige Søgelys, som de lod spille paa Omgivelserne for at underholde Passagerne.

Først næste Morgen, da Lægen havde været om Bord, sejlede vi ind i Hoboken. Man passerer et snævert Stræde, The narrows (Fig. 3), med gamle Forter paa begge Sider og er derefter i New-York Bay, hvor man paa venstre Haand har Liberty Island, med Frihedsgudindens Kæmpestatue, der bruges som Fyrtaarn, og paa højre Haand den store Governor's Island, der er dannet ved Opfyldning af al den Jord, der er bleven tilovers ved Udgravning af New-York's underjordiske Jærnbane, og hvor der nu er Flyveplads. Længere fremme paa venstre Haand bag Liberty Island ligger Ellis Island, hvortil alle Emigranterne bliver ført, og som de kun faar Lov at forlade, saafremt deres Papirer er i Orden. Man sejler nu op ad Hudsonfloden og har paa højre Haand alle Skyskraberne — The Sky Line (Fig. 4). Her har Amerikadamperne deres Dokker, nogle til højre paa New-York Siden, andre, som de danske, til venstre i Hoboken.

Det egentlige New-York ligger paa en langstrakt Ø, og ude paa Sydspidsen ligger Forretningskvarteret uden Mulighed for at udvide sig; derfor de høje Bygninger. I Forretningskvarteret har Gaderne Navne som i Europa og et uregelmæssigt Forløb, først et Stykke oppe begynder de nummererede Gader, der strækker sig op til 200de Gade eller endnu videre. Gaderne løber paa tværs af Øen, paa langs løber de bredere Færdselsaarer, Avenuerne, der ligeledes er parallelle. I al denne Regelmæssighed bringer Broadway Forstyrrelse; det er den gamle Landevej ned gennem Øen, som nu er Hovedgaden

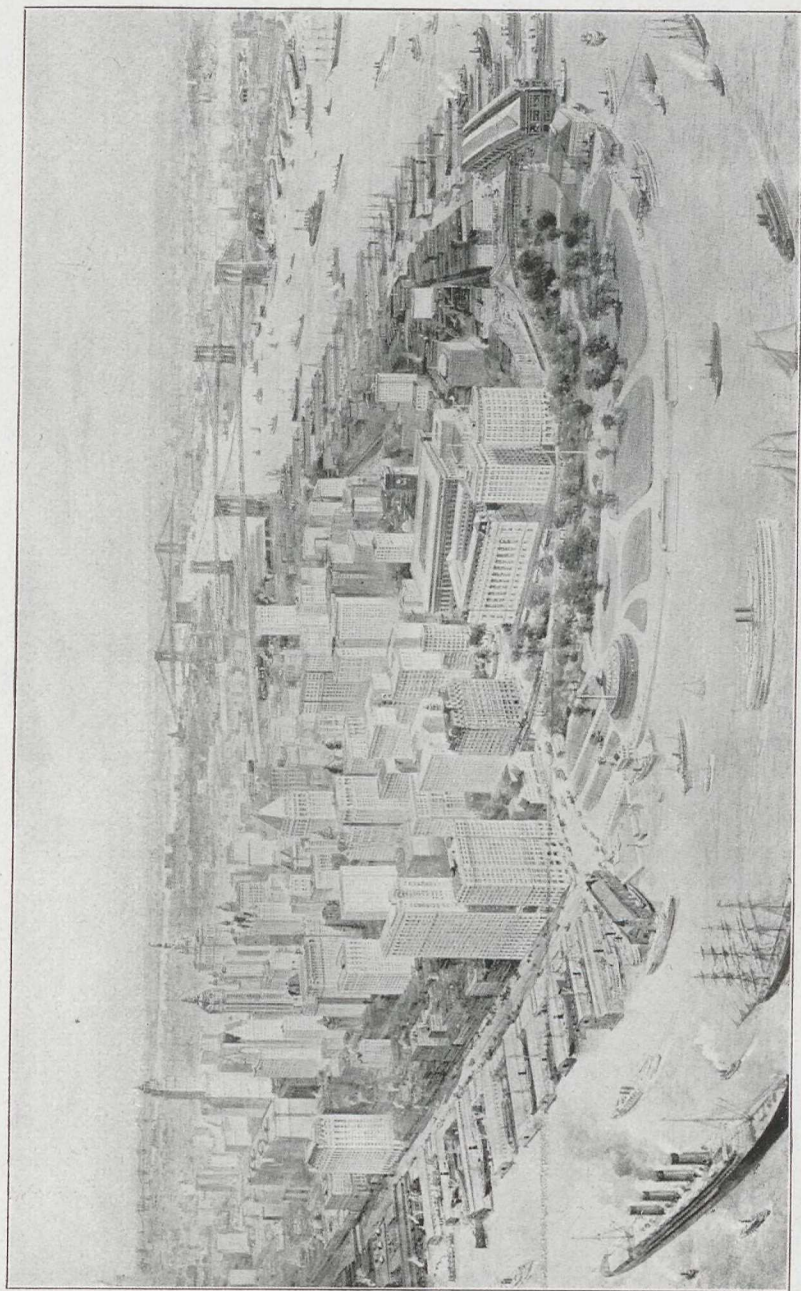

Fig. 4. New-Yorks Sydspids.

og fører gennem hele Byen fra Syd til Nord, skærende Avenuerne under en spids Vinkel.

Det mørke, rektangulære Areal midt paa Øen (Fig. 3) er Central Park, hvorfra Fig. 5 og 6 viser nogle

Fig. 5. Cleopatra's Naal i Central Park.
En Obelisk af rød Syenit, rejst i Heliopolis (Ægypten) omkring
Aar 1500 f. Chr., altsaa ca. 300 Aar før Moses.

Billeder. De udstrakte Græsplæner klippes med Motor (Fig. 7). Parken er meget malerisk med Søer og Klippepartier, og der er en Mængde halvtamme Egern.

Paa Øens sydligste Punkt laa i gamle Dage et Batteri, nu er der et beplantet Anlæg, Battery Park, med et Akvarium (den lave, runde Bygning paa Fig. 4),

Fig. 6. Boldspillende Negerdrenge i Central Park,
Lørdag Eftermiddag.

hvortil der er fri Adgang, og hvis Kølighed lokker de
forbipasserende ind til en hurtig Runde. Herfra udgaar
ogsaa The Subway, den elektriske, underjordiske

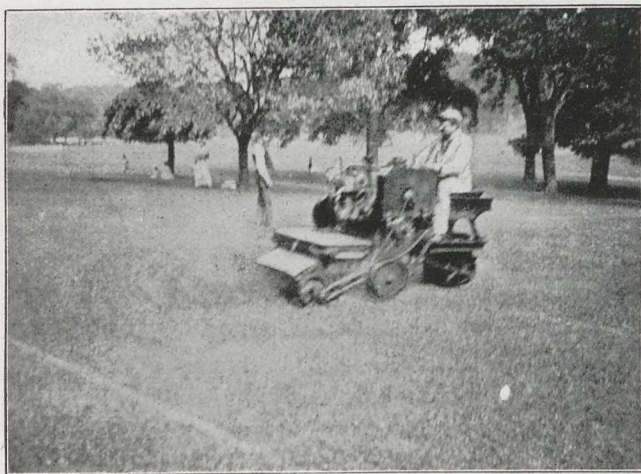

Fig. 7. Motor-Plæneklipper i Prospect Park, Brooklyn.

Jærnbane, hvis ene Gren, der løber mod Nord under New-York, som Regel følgende Broadway, blev aabnet for Trafik i 1904, mens den anden, der gennem en Tunnel under Sydenden af East River (Fig. 3) løber over til Brooklyn, først kom i Drift 1908. Togene følger meget hurtigt paa hinanden, og der er baade Lokaltog, der standser ved alle Stationer (Fig. 8), og Eks-

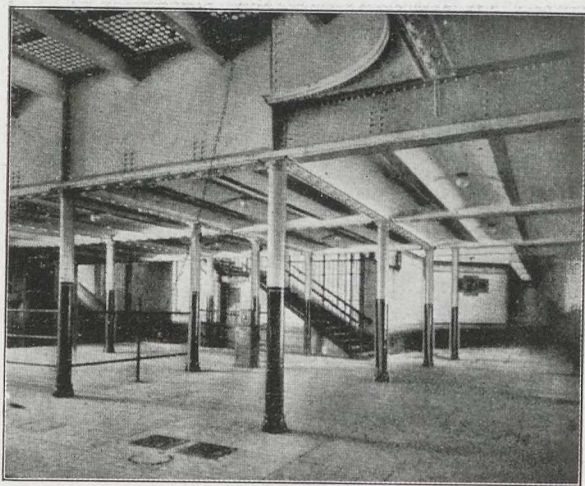

Fig. 8. Stationen ved 18. Gade.

presser, der kun standser ved nogle Hovedstationer. Skal man køre en længere Strækning, er Lokaltogene for langsomme (fra Øens Sydspids til 96. Gade bruger Lokaltogene 31 Minutter og Ekspresserne 21 Minutter), og man bruger dem da kun til nærmeste Ekspresstation, hvor man stiger over i Ekspressen; man kører saa til den Hovedstation, der ligger Maalet nærmest, og stiger igen over i et Lokaltog. Ofte vinder man Tid ved at køre en eller to Stationer forbi Maalet med Ekspressen og saa køre tilbage med et Lokaltog. Betalingen er uafhængig af, hvor meget man benytter Togene; man er-

lægger 19 Øre ved Indgangen til Stationen og kan saa, om man lyster, tilbringe Resten af sit Liv med at køre frem og tilbage under New-York. Om Sommeren vilde det imidlertid være en varm Fornøjelse; skønt Heden i Gaderne er slem, er Overgangen til de underjordiske Stationer dog som til et Drivhus. Klæderne klæber sig til Kroppen, og man venter, at Sveden vil perle frem, men det sker ikke paa Grund af den stærke Ventilation. Togene er aabne i begge Ender, og under Kørselen staar der derfor en kraftig Blæst igennem dem; desuden er der midt under Loftet i hver Vogn en Række elektriske, roterende Møllevinger, der sætter Luften i Bevægelse. Togene standser og gaar i Gang meget brat, og Stationsopholdet er saa kort, at man ikke har Tid til at vælge

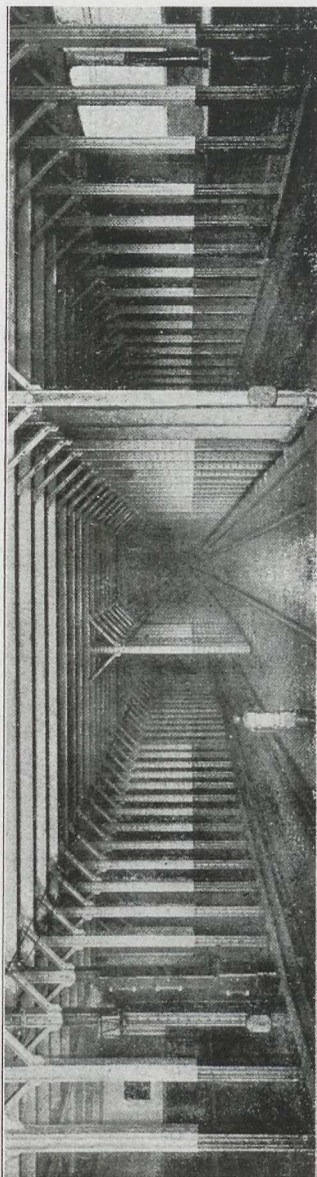

Fig. 9. The Subway ved Spring Street.

mellem Vognene, men maa søge til den nærmeste, aabne Dør for at komme med.

Banen er dobbelt- eller 4-sporet, og Sporene ligger i en fælles Tunnel med rektangulært Tværsnit (Fig. 9). Tunnelen under East River bestaar derimod af to enkelt-sporede Rør; den, der første Gang kører her igennem, bør gaa agterud i Toget og se de to Rækker Glødelamper paa Tunnelens Vægge fortabe sig i det fjerne; Tunnelen er $1\frac{1}{4}$ miles lang.

Den fremmede, der ikke er fortrolig med Stationernes Rækkefølge, kan nemt komme til at køre en Station for langt og tager det ikke saa nøje, da han straks kan gaa tilbage med det næste Tog, men man skal passe paa ved den sydligste Station, Bowling Green (Keglebanen); to Gange forsømte jeg at komme af her og blev ført med gennem Tunnelen til Brooklyn, og det er en lovlig lang Ekstratur.

Foruden The Subway er der fire hævede Banelinier (The elevated Railroads, populært kaldet The »L«), der fra Øens Sydspids (Fig. 4) løber mod Nord følgende Avenuerne.

Fig. 10 viser den i 6. Avenue, hvor den krydser Broadway ved 33. Gade. Det lave Hus midt i Billedet er Bladet Herald's Bygning. Til venstre ses en Station, til hvilken man kommer op ad en Trappe, hvis Trin er i stadig Bevægelse opefter. Nogle Steder gaar Banen saa tæt paa Husene, at man faar et Indblik i Lejlighederne; hvis man f. Eks. en hed Søndag Formiddag kører ud ad 1. Avenue (den østligste), ser man dybt ind i Stuerne til de jævne Folk, der bor her, og som sidder og daser, alle mer eller mindre afklædte. For at faa et Begreb om Byens Størrelse kørte jeg ogsaa en Gang ad den vestligste Bane gennem 6. og 9. Avenue helt ud til Central Bridge (Fig. 11), der ligger ved 155. Gade. Paa denne Kant bestaar Sidegaderne ned mod Hudson-

Fig. 10. The Elevated i 6. Avenue, krydsende Broadway
ved Herald's Bygning.

Fig. 11. Central Bridge.

floden af ganske ens Smaahuse i Shakespeare-Stil med en Fritrappel midt paa Huset og en Forsænkning under Trappen. Som Regel ligger Sporene i Højde med 1. Sals Vinduer, men nogle Steder er Højden langt større, indtil 65 feet over Gaden; denne Højde naas, hvor den her omtalte Linie skærer 110. Gade.

Baade i New-York og i samtlige større Byer har man rig Lejlighed til at komme op i et af de store Turist-automobiler, der i Løbet af et Par Timer fører en forbi Seværdighederne. Deres officielle Navn er *Sight-seeing-cars*, men populært kaldes de *Rubber-neck Vogne*, da man maa have en Gummihals for at følge Udraaberens Demonstrationer. De Oplysninger, man faar, er som Regel tørre Tal, Amerikaneren har kun een Værdimaaler, nemlig Dollars, og Byggesummen opgives for enhver Bygning. Kun sjældent er Foredraget krydret af lidt Lune, som da vi kom forbi Millionærernes Klub, og Udraaberen berettede, at den var stiftet af *»Astor, Carnegie, my self and some few others.*

En interessant og forfriskende Tur er det at tage med *Sight-seeing-Boat* rundt om hele New-York. Man sejler op ad East River under de store Broer (Fig. 3), forbi Blackwell's Island, hvor Sing-sing Fængslet og Hospitalerne ligger, derpaa ad Harlem River og hjem ad Hudson.

Naar man fra Battery Park (Fig. 4) spadserer op ad Broadway (Fig. 12), er en af de første Tværgader paa højre Haand Wall Street, den berømte Gade, i hvilken Forretningslivet er koncentreret (Fig. 13). Her ligger Drexel Building, en hvid Marmorbygning, hvor *J. P. Morgan & Co.*, Jordens største Bankforretning, har sit Hovedkvarter, og her staar George Washington's Bronzestatue foran The Sub-Treasury, de forenede Staters Finanshovedkasse. Takket

være en virksom Introduktionsskrivelse fik jeg Tilladelse til at se Hvælvingerne og blev fulgt ned af to Herrer;

Fig. 12. Broadways Begyndelse. I Anlæggets venstre Side ses Nedgangen til The Subway.

vi gik gennem to Jærndøre i en mægtig svær Betonmur. De to Herrer havde hver Nøglen til sin Dør og kendte

den hemmelige Indstilling af Laasen, men kunde ikke aabne den anden Dør. Desuden er der Urværk i Dørene, der bevirker, at de ikke kan aabnes mellem Kl. 6 Aften og Kl. 8 Morgen, saa selv om Røvere vilde opsøge de to Kasserere om Natten i deres Hjem, vilde disse ikke kunne lukke dem ind. Da jeg kom ind i Hvælvingerne, tænkte jeg paa *H. C. Andersen's* Eventyr om Fyrtojet: der var eet Kammer med Sølv, eet med Guld og eet med Sedler, alt i Smaaskabe langs Væggene; i alt laa der for over 700 Millioner Kroner. Jeg løftede paa nogle af de tunge Guldposer, og da vi kom ind i Seddelkammeret, hvor Sedlerne laa med 1000 Stkr. i hvert Bundt, blev der fra et af Skabene taget to Bundter ud og lagt over i Haanden paa mig; det ene Bundt indeholdt 1000 Stkr. 5000 Dollars-Sedler, det andet lige saa mange 10 000 Dollars-Sedler, i alt stod jeg altsaa med 15 000 000 Dollars i Haanden eller 56 000 000 Kr., svarende til mer end 22 000 kg Guld.

Mens den nederste Del af Broadway ligger død hen om Aftenen, udfolder Livet sig højere oppe ved *Harold's Bygning* (Fig. 10). Her er Broadway som illumineret med Lysreklamer. Hvor man ser hen, møder man mægtige Billeder, store Dameansigter med blinkende Øjne, Væddekørsler med galoperende Heste, sjippende Piger, Akrobater, der gør Trapezkunster, o. s. v. I Washington var Lysreklamen endog taget i den religiøse Propagandas Tjeneste; over et af Tagene lyste i Ildskrift Ordene: *Jesus, the Light of the World*.

En Gadetype, vi ikke kender herhjemme, er Paraply-sælgeren. Han møder op uden for de store Teatre og Varieteer ved Lukketid, naar et af de stærke Regnfald, som ikke er ualmindelige i New-York, har overrasket Publikum. Det er gamle Paraplyer, han sælger, og de finder rivende Afsætning.

Forlystelseslivet saa jeg ikke meget til, men jeg be-

Fig. 13. Wall Street.

søgte døg Coney Island, der er som en endeløs Dyrehavsbakke, badet i Lys. Der var Rutschebaner og Karuseller af de mest djævelske Arter, der var »forheksede Bølger«, tynde Jærnplader, der dannede Gulv i et stort, ringformet Lokale, og hen under hvilke der løb Cylindre, der satte Pladerne i en bølgende Bevægelse, saa Folk, der sad i smaa Baljer med et mekanisk Styreapparat, kom til at beskrive de løjerligste Baner. Der var Sangerindebeværtninger og Restaurationer af enhver Art, man saa dem stege paa Spid, varme Pølser og lave Bismarcksklumper.

En meget yndet Sport var at kaste til Maals efter Negre med smaa, haarde Bolde; der var et Utal af slige Boder, der lignede vore Skydebaner, men i Baggrunden havde et Tæppe med et Hul i, gennem hvilket en Neger stak Hovedet ud. Han grinede og haanede de kastende, naar Boldene ikke ramte, og som Regel kunde han undgaa dem, men naar der samtidig var flere, drevne Kastere, kneb det for ham, og Bolden kunde ramme ham lige i Issen, men Negrene er jo tykskallede.

En særlig Afdeling danner det saakaldte Steeplechase, hvortil man kun naar gennem en Skærsild, Mage til den, der nylig er indrettet i Københavns Tivoli, men med den væsentlige Forskel, at man ikke forud har Lejlighed til at gøre sig bekendt med Rædslerne, saa at alt kommer overraskende. Man bliver ganske overvældet, naar man fra det roterende Rør, der fører Benene bort under en, kommer ud paa et Gulv, der begynder at ryste, saa at man taber, hvad man har i Haanden, samtidig med at en Stormvind fører Hattene langt bort, og en Mand, der sidder et Sted oppe i Luften, fisker efter ens Øren med en lang Metaltraad, hvori der er Vekselstrøm; og naar man forvirret griber efter Jærngelænderet for at finde et Støttepunkt, saa er der ogsaa Vekselstrøm i det. En ubehagelig Overraskelse er det ogsaa, naar man har

faaet sundet sig og opdager, at man befinder sig paa en Scene, omgivet af en stor Tilskuerkreds, der skadefro nyder ens ynkelige Figur.

Kineserkvarteret — *Chinatown* — besøger man bedst sent om Aftenen med en Rubber-neck Vogn. Man kører gennem Jødekvarterets stinkende Gader, der flyder med Papir og Snavs; Beboerne sidder paa Fortovet, og det vrimler med Børn. Man bliver ført ind i en kinesisk Restauration og beværtet med Te, Ris og en Ret af Kød og Løg med tilhørende Spisepinde, og senere besøger man et *Joss-House*. Saa vidt jeg forstod, er en Joss noget i Retning af en Mellemting mellem en Gud og en Spaamand. Et ret lille Værelse i Huset er udstyret som et Tempel med Altre, og her kommer Kineseren for at foretage visse Ceremonier, som han mener er af Betydning for hans Liv. Der findes f. Eks. et højt Læder-Bæger fyldt med tynde Træpinde; dette tager han i Haanden, idet han holder det næsten vandret og ryster det, saa at Pindene begynder at danse ud af det; hans Opgave er nu at faa een — og kun een — Pind til at falde ud, lykkes det, er det et Varsel om, at den Forretning eller anden Handling, som han staar i Begreb med at udføre, og for hvis Skyld han har søgt Joss-Huset, vil lykkes for ham. Mest Fornøjelse havde man dog næsten af de smaa Butikker, der var saa stærkt oplyste, at man fra Gaden oversaa dem helt. De mindede om Købmandsbutikker paa Landet, og det var saa hyggeligt at se Kineseren staa med Briller paa ved sin Pult og læse i en kinesisk Avis eller føre sit Regnskab.

Gadefærdselen i New-York er ikke saa stærk, som man kunde vente, og det skyldes vel nok de mange over- og underjordiske Tog. Og saa er Færdselen langt mindre støjende end f. Eks. i Berlin, hvor Spektakelet i Friedrichsstrasse om Aftenen kan være ganske utaaleligt.

Imponerende virker Trafikken ved Enden af *Brook-*

lyn Bridge (den forreste Bro paa Fig. 4). Jeg kom med Sporvogn fra Brooklyn, og allerede ved Indkørselen til Broen var der en meget stærk Trafik i de forskellige Etager, af hvilke Broen bestaar; paa mit Spor holdt Vognene saa tæt, at vi kun bevægede os i smaa Ryk, men ganske overvældende var Færdselen ved Broens anden Ende, hvor jeg kom nogle Minutter over 6, altsaa netop da Kontortiden var forbi. Broen ligger saa højt over Vandet, at Rampen først ender midt inde i Byen ved Park Row, hvor Subway, Elevated og forskellige Tramways skærer hinanden; det var som en Myretue baade over og under Jorden. Som Floder af hvide Straahatte strømmede Forretningsfolkene til dette Punkt for at blive ført enten uptown eller over til Brooklyn. I de rigtig store Skyskrabere arbejder der mellem 5000 og 10 000 Mennesker; saadant et Hus svarer altsaa til en middelstor dansk Provinsby, og naar nu alle Kontorerne lukker paa omtrent samme Tid, er det intet Under, at der bliver Trængsel. Jeg selv tog Subway-Ekspressen uptown og vil sent glemme det Syn, som den frembød. Siddepladserne, der er anbragt langs Væggene, var besatte, og i den ret brede Midtergang stod der tre Rækker Mennesker sammenpakkede som Sild i en Tønde; de to yderste Rækker holdt i Loftets dertil indrettede Læderstropper, den midterste Række stod sikkert nok alene ved Trykket fra de to andre. Jeg befandt mig paa en af Perronerne, hvor Tilstrømningen var saa stærk, at jeg blev bange for, at et Par Børn ved Siden af mig skulde tage Skade. Og saaledes er det hver Dag, ingen beklager sig, alle erkender Umuligheden af at skaffe den store Menneskemængde bort paa en bekvemmere Maade. Og saa foregaar alt under fuldkommen Tavshed; de, der har Lys og Plads til deres Avis, læser, de andre staar apatiske. Sporvognene paa Gaderne er lige saa fyldte, Folk hager sig fast udvendig paa Trinbræt-

terne, saa længe de blot kan faa Plads til den ene Fod og den ene Haand.

De amerikanske Hoteller er udmærket indrettede, der er Telefon paa alle Værelser, og gennem denne giver man sine Ordre, bestiller Vadskekone, Vækning o. s. v. uden at komme i personlig Berøring med Betjeningen. Har man forlangt at blive vækket Kl. 6, kan man være sikker paa, at Telefonen begynder at kime præcis paa Slaget og bliver ved, til man melder sig og modtager Telefondamens Morgenhilsen: Morning Sir, six o'clock. Paa europæiske Hoteller føler man sig ofte mere bevogtet end betjent af Personalet, paa de amerikanske føler man sig ganske ugenert, man gaar og kommer, uden at nogen interesserer sig for en. Til Værelserne hører som Regel et Badeværelse, nydeligt udstyret med hvide Vægfliser og flunkende rent; her findes Badekar, W. C. og Vadske med varmt og koldt Vand, i Chicago var der endog en tredje Hane med Isvand; Styrtebad traf jeg derimod intet Sted. De store Hoteller er som Regel indrettede efter European Plan, kun undtagelsesvis efter American Plan: med Maaltiderne indbefattede i Prisen, uden Hensyn til, om man tager dem eller ej.

Under mit første Ophold i New-York boede jeg i det store Hotel Waldorf Astoria, hvor jeg fik et Værelse i 9. Etage (Fig. 14), udstyret med Kamin, koldt og varmt Vand og Telefon; paa Bordet laa The Holy Bible, med Hotellets Navn i Guldtryk paa Bindet. Prisen paa Værelserne stiger, jo højere man kommer til Vejrs, paa Grund af den friskere Luft og den mindre Støj fra Gaden. Her og i de fleste andre Hoteller var Sengen saa bred, at man næsten kunde ligge paa tværs i den. Ejendommeligt for de amerikanske Hoteller er ogsaa, at man ikke faar sine Støvler pudse om Morgenens, men selv maa opsøge en Skopudser i Kælderen eller paa

Gaden og betale 10 Cents (37 Øre) for det. Mit første Besøg hos Hotellets Pudlere var en Oplevelse; det foregik i et stort Toiletrum, helt beklædt med hvidt Marmor og forsynet med to smaa Marmortroner, belagte med røde Puder og med to Messingopstandere foran til at sætte Fødderne paa. Saa snart jeg havde taget Plads, kom der

Fig. 14. Udsigt fra mit Værelse i Walldorf Astoria.
Til højre ses et stort, nyt Hotel.

to Negre farende, der hver behandlede sit Ben; først smurte de en Vædske paa, der rensede og afkølede, saa jeg havde samme Fornemmelse; som om Fødderne blev hældt over med koldt Vand; da Vædsken var tørret af igen, og jeg troede mig færdig, tog de hver en Palmebladsvifte og gav sig til at vifte mine Fødder i et Par Minutter, for at alt skulde fordampe. Jeg følte mig som en tronende Konge af Ætiopien. Først derefter kom de med Crèmen og begyndte den egentlige Pudsning, men mine Støvler blev ogsaa som Spejl.

Da jeg kom tilbage fra min store Rundrejse for at deltage i Kongressen, ønskede jeg at være i Nærheden af Ingeniørforeningens Bygning og tog ind paa et Hotel paa Hjørnet af Broadway og 38. Gade, men det var et

Fig. 15. Woolworth Building.

meget uroligt Sted; Støjen fra Gaden stilnede først af ved 4-Tiden om Morgen, og jeg faldt som Regel ikke i Søvn før. Den første Morgen blev jeg yderligere plaget af en ophidset Dame, der i Naboværelset telefonisk gav sin Harme Luft over ikke at være bleven vækket Kl. 6, men tre Kvarter for sent. Skønt Udsældningen var overordentlig kraftig, syntes hun aabenbart, at der tiltrængtes

mere, for lidt efter ringede hun atter op og afleverede en ny Salve. Efter et Par Dages Forløb blev Opholdet mig utaaleligt, og jeg søgte at faa Naboværelset, som jeg mente vendte ind til Gaarden, men da jeg fik at vide, at det slet ingen Vinduer havde (de amerikanske Byggelove er aabenbart lempelige), foretrak jeg et Værelse i øverste Etage.

Da jeg kom tilbage fra Kongres-Ekskursionen, tog jeg ind paa Hotel Astor House, der ligger downtown paa Broadway og har et godt Navn som Forretningshotel. Det er det eneste ordentlige Hotel i Forretningskvarteret og er meget gammelt. Bygningen er lav, og der er gammeldags Vadskeborde med Vandkander, men der er stille, og saa tiltrækkes man ogsaa af dets ejendommelige Beliggenhed; paa den ene Side har det Woolworth Building (Fig. 15), Byens højeste Skyskraber, og paa den anden Side ligger det gamle St. Paul's Kapel, omgivet af Gravstene. Jeg kunde godt lide om Morgenens, naar jeg kom ned i Kaffesalen, at se ud over denne stemningsfulde Fortidslevning; der er saa lidt af den Slags i New-York.

Længere nede ad Broadway, lige over for Wall Street, ligger der en lignende Fortidsrest, Trinity Church (Fig. 16); den ligger som i en Lysgaard, begrænset af de omgivende Skyskrabere og kun ved et Gitter skilt fra Broadway's Mylder. Denne Kirkegaard, hvor *Robert Fulton* ligger begravet, giver i al sin Lidenhed et Begreb om, hvorledes de store Kirkegaarde er anlagte som Parker med store Græsplæner og Træer og Automobilveje. Inde paa Plænerne staar Gravstenene i Rækker, men der er ingen afgrænsede Gravsteder, og den Udsmykning af Graven med Blomster, som vi bruger, saa jeg ikke nogetsteds.

Det er meget dyrt at rejse i Amerika. Jeg skal blot nævne, at en Kop Eftermiddagskaffe paa Walldorf Astoria

kostede 1,30 Kr., og for at blive klippet og barberet
maatte jeg betale over 4 Kr. For at slippe saa billigt

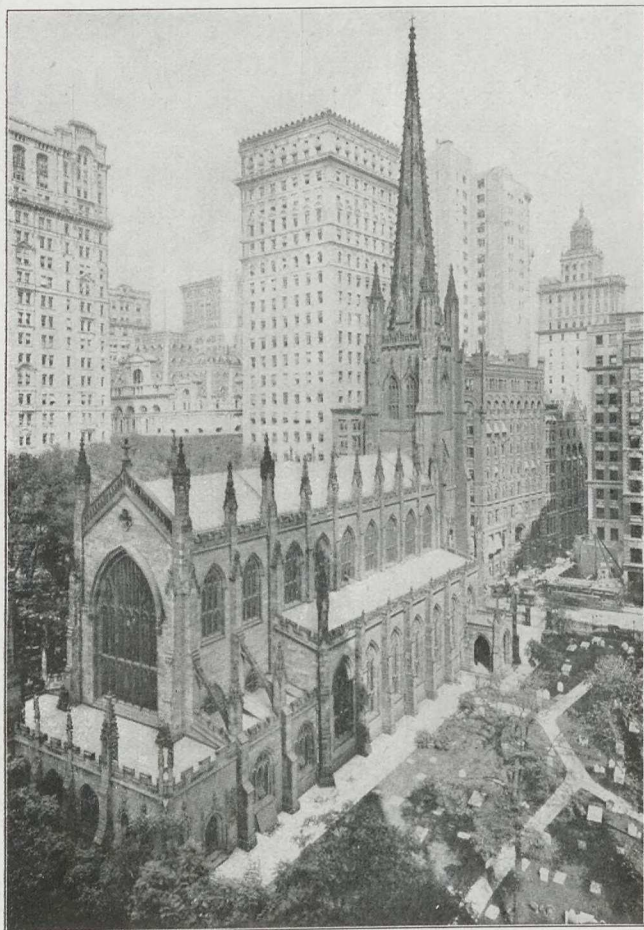

Fig. 16. Trinity Church.

skal man tilmed have en fast Karakter; en hollandsk Be-
kendt af mig, der ikke konsekvent havde svaret nej til

alle Barberens Forslag, var kommet af med det tredobbelte Beløb. Paa Child's Restauranter, af hvilke der findes en Mængde i New-York og Chicago, spiser man billigt; der er kvindelig Betjening, og der betales ikke Drikkepenge, men de er lidet hyggelige.

Det amerikanske Køkken er ikke fristende; Amerikaneren interesserer sig ikke for Mad, han sluger den hurtigst mulig og skynder sig tilbage til Forretningerne. Man siger, at naar en Mand ikke duer til noget som helst, saa bliver han Kok. I Los Angeles blev jeg indbudt til at deltage i en Business Mans Lunch; vi tog hver en stor Blikbakke, svøbte de fornødne Skeer, Gafler og Knive i en Serviet og gik saa hen for Enden af en meget lang Disk med et Bræt til at sætte Bakken paa. Disken var fyldt med alle mulige Retter, og bagved stod der en Række Jomfruer, der betjente en. Man bevægede sig nu langs Disken, skydende Bakken med sig paa Brættet, og standsede ud for de Ting, man ønskede, og som Jomfruen derpaa anbragte paa den. Tilsidst havde man hele Bakken fyldt med smaa Asjetter, og ved Enden af Buffeten kastede den sidste Jomfru et Nummer paa den. Derpaa opsøgte man sig et Bord, slugte Maden, og ved Udgangen afleverede man Nummeret ved Kassen og betalte.

En meget yndet Frokostret er kogte Majskolber, paa hvilke man drysser Salt og smører Smør og derpaa afgnaver. Man faar ogsaa noget meget velmagende Majsbrød og forskellige Slags Pie. Af mere aparte Retter husker jeg nogle blødskaalede Krabber, der i stegt og paneret Tilstand spises med Ben og det hele, og nogle bittert smagende Muslinger, der benævnes Clams.

Karakteristisk er det, at man saa godt som aldrig, selv i de fineste Hoteller, ser Vin paa Bordet. Vintolden er meget høj, og de kaliforniske Vine ser man kun undtagelsesvis paa Østens Vinkort. I Kalifornien har man indsamlet Vinstokke fra alle europæiske Vinegne, og man

træffer der alle de berømte Mærker i kalifornisk Udgave, nogle af dem smager fortræffeligt, men de er alle fyldigere end de europæiske. I Stedet for Vin lader Amerikaneren Kaffen bringe ved Maaltidets Begyndelse og drikker den til Maden. Hvad han behøver af Spiritus, tager han forud ved Bar'en, hvor der udskænkes en Mængde forskellige Cocktails, af hvilke den simpleste er Gin fizz, en meget forfriskende Sammenblanding af Genever og Citronsaff.

Selvfølgelig er det ikke alle, der foragter Bordets Glæder; en af Kongressisterne var meget tilfreds med en lille Middag, han havde været til i en Klub, hvor de var begyndt med at tage Svømmebad i Kælderen og derpaa havde faaet Alkoholafvaskninger; under den paafølgende Hvile var Menuen bleven dem overrakt til Udvalg. Middagen havde været fortræffelig, og Eftermiddagskaffen var bleven indtaget paa Taget.

Fig. 17 viser Fuller Building, bedre kendt under Navnet Strygejærnet, den første, høje Staal-skelet-Bygning i New-York. Den ligger, hvor Broadway, 5. Avenue og 23. Gade skærer hverandre, og Fortovet omkring den er berygtet for de Lufthvirvler, Bygningen fremkalder under en Storm. Højden er 290 feet, de moderne Skyskrabere er over dobbelt saa høje. De fleste af disse ses mer eller mindre tydeligt paa Fig. 4. Helt i Forgrunden, til venstre for Aquarium, ude ved Dokkerne ligger to sammenbyggede Huse, det er Whitehall Building med sine 29 Elevatorer; bag den lave Fløjs højre Hjørne ses det pyramideformede Tag paa Bankers Trust Bldg. (540 f.); bag den høje Fløjs venstre Hjørne ses paa Baggrund af Harlem River det slanke Spir paa Municipal Bldg. (580 f.); en Centimeter til venstre for denne ligger et mørkere Taarn, der tilhører Singer Bldg. (612 f.); ved Billedets venstre Rand skimtes utydeligt det 700 feet høje Metropoli-

tan Tower, der indtil 1912 var den højeste Skyskraber, men Woolworth Bldg., som da var under Opfø-

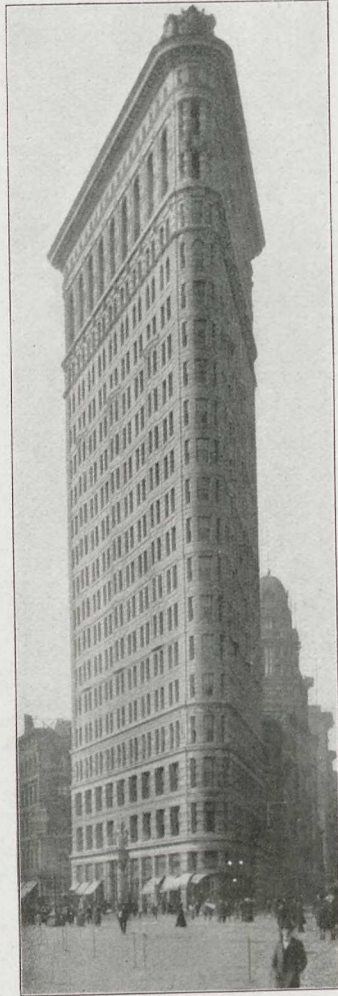

Fig. 17. Fuller Building (Strygejærnet).

relse, og som ses mellem de to sidstnævnte, er 50 feet højere, altsaa omtrent $\frac{1}{4}$ Kilometer. Amerikanerne hæv-

dede med Stolthed, at det var Jordens højeste Nyttebygning — Eiffeltaarnet er nemlig højere. Denne Byggen høje Taarne maa nærmest betegnes som en Sport. Ligesom vi sætter en Ære i at bygge et smukt Hus, sætter Amerikaneren en Ære i at bygge et særlig højt Hus. Man sagde mig, at disse høje Bygninger oftest kun gav 2—3 pCt. i Rente, saa nogen Nødvendighed, kan man ikke

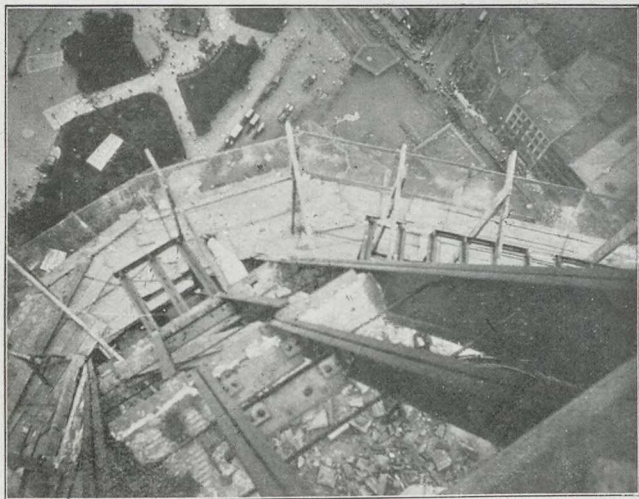

Fig. 18. Nedsigt fra Spiret paa Woolworth Bldg.

sige, de er. Jeg besøgte Woolworth Building (Fig. 15) under Ledsagelse af en kommunal Ingeniør, som Mr. Rudolph Miller, the Superintendent of Buildings Department, havde givet mig med. Byggepladsen var strengt afspærret; til Trods for min Ledsagers Skilt kunde han ikke skaffe mig ind, førend jeg havde faaet et Pas fra Entreprenørens Formand, som var oppe i Bygningen, og da denne har 55 Etager, er det intet Under, at det tog Tid at finde ham. Omsider lykkedes det, og vi gik med Arbejdselevatoren op til 39.

Etage, derfra ad Trapper de følgende 16 Etager og tilsidst ad en spinkel Vindeltrappe, hvis Reposer endnu manglede, op til den aabne Spirkonstruktion, hvor man maatte balancere paa løse Bræder for at komme ud til Randen og fotografere (Fig. 18). Bygningen er som alle Skyskrabere en Jærnkonstruktion, og Jærnet var isoleret

Fig. 19. Udsigt fra Woolworth Bldg. mod Syd; i Baggrunden Governor's Island med Flyvepladsen; foran denne Bankers Trust Bldg.; til højre Singer Bldg.

med hule Teglsten, der dannede lige Stik mellem Bjælkerne. Murene er af røde, maskinformede, svagt brændte Sten, beklædt med en blød Kalksten — formentlig Indiana stone — forneden og store, hvide, glaserede Fliser foroven; disse formuredes i hvid Cementmørtel, der er meget plastisk, mens der til Bagmuren brugtes almindelig Cementmørtel. Fliserne forbandtes med Bagmuren ved forzinket Baandjærn. Skorstenen, som var et mægtigt Staalrør beklædt med Asbest, var ført helt op til øverste Etage. Op gennem disse Skorstene sendes Spilledam-

pen fra Dampkedlerne i Kælderen; og naar man ser ud over New-York's Skyskrabere, fra hvis Top de hvide Dampskyer stiger til Vejrs, minder det en om Offerbaal (Fig. 19). Som alle Skyskrabere har ogsaa Woolworth

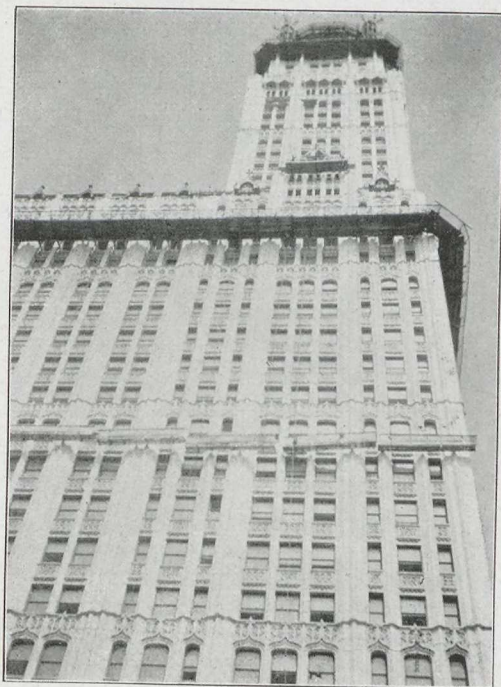

Fig. 20. Woolworth Bldg. set fra Taget af Hotel Astor House.

Building ikke faa Etager under Jorden; naar man ser ned gennem Lyskasseristene i Fortovet, har man en Afgrund under sig.

Fig. 20 viser Bygningen set nedefra, ikke fra Jorden, men fra Taget af det tidligere omtalte Hotel Astor House.

Den mægtige Vægt, disse Bygninger har (en Hjørnepille i The Metropolitan Life Building bærer

10,4 Millioner p o u n d s , hvoraf de 2,9 Millioner skyldes Vindtrykket), gør det nødvendigt at fundere dem paa den faste Klippe, og da denne ofte ligger meget dybt (indtil 110 feet), dækket af vandfyldt Flydesand, maa Funderin-

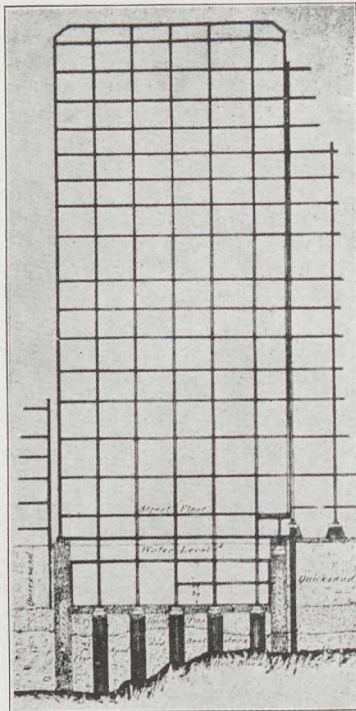

Fig. 21. Tværsnit af The Mutual Life Bldg.

gen udføres ved Hjælp af pneumatiske Sænkekasser. Paa Fig. 21 ses et Tværsnit af The Mutual Life Building i New-York. Hver Jærnsøjle staar paa en Betonpille af Tværmaal 8×22 feet, og de to andre Billeder viser, hvorledes en enkelt af disse Piller udføres. Paa Fig. 22 ses Sænkekassen ved Arbejdets Begyndelse; den kan være af Tømmer (tættet ved Kalfatring), Beton eller

Jærn og maa konstrueres meget stærk; naar Tømmer bruges, er Loftstykkelsen saaledes 3 à 12 feet. Der pumpes Luft ned i Arbejdskammeret, saaledes at Vandet holdes ude, og Sandet afgraves nu ved Haandkraft og fyldes i Spande, der hejses op gennem Røret

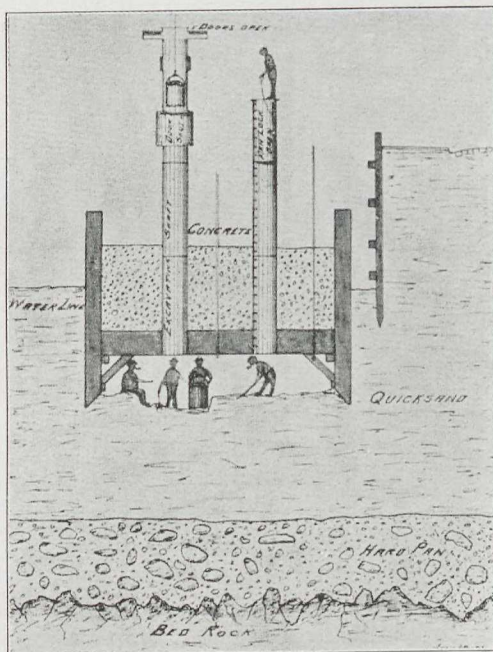

Fig. 22. Sænkekasse ved Arbejdets Begyndelse.

til venstre, mens Arbejderne selv kravler op og ned gennem Røret til højre. Begge Rør er forsynede med Luftsluser, der hindrer Luften i at undslippe, og hvori Arbejderen opholder sig en kort Tid, mens Lufttrykket langsomt ændres. Efterhaanden som Sandet afgraves, synker Sænkekassen efter, trykket ned under Vægten af den Beton, der udstøbes over dens Loft,

og som stadig føres videre i Vejret. Paa Fig. 23 er den faste Klippe naaet, hvorefter Arbejdskammeret fyldes med Beton, og Pillen er færdig. Fig. 24 viser en Luftsluse og Fig. 25 en Byggeplads under Funderingsarbejdet; alt, hvad dér ses, skal fjernes igen, inden Jærnarbejdet begynder. Billederne har jeg fra en lille Afhandling, som Mr. T. Kennard Thomson, Consulting Engineer og den

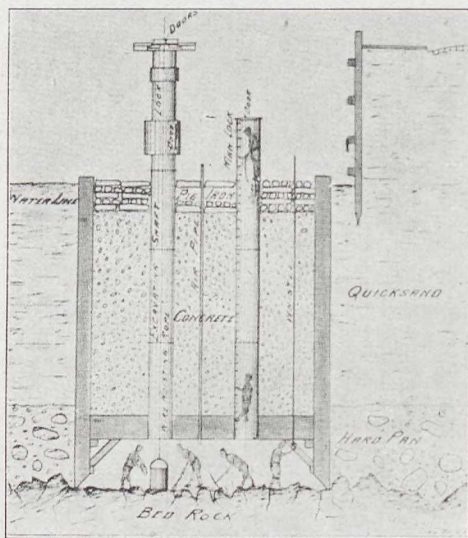

Fig. 23. Sænkekassen har naaet den faste Klippe.

første Ekspert paa Funderingsomraadet, har overladt mig; han har ledet Funderingen af over 20 af New-York's Skyskrabere.

Et meget vigtigt Led af Skyskraberne er Elevatorindlægget. I en Bygning som Metropolitan Life Building er der 38 Person- og 10 Vareelevatorer, og den samlede Vejlængde, de gennemløber i et Aar, er 124 090 miles. Personeelevatorerne ligger gerne samlede paa begge Sider af en Gang, og der findes baade Lokal-Elevatorer, der

standser ved alle Etager, og Ekspresser, der kun standser sjældnere. I nogle Bygninger var der Elevatorer, der kun løb mellem de nederste 10 Etager, andre, der gik direkte til 10. Etage og standsede overalt mellem 10. og 20., atter

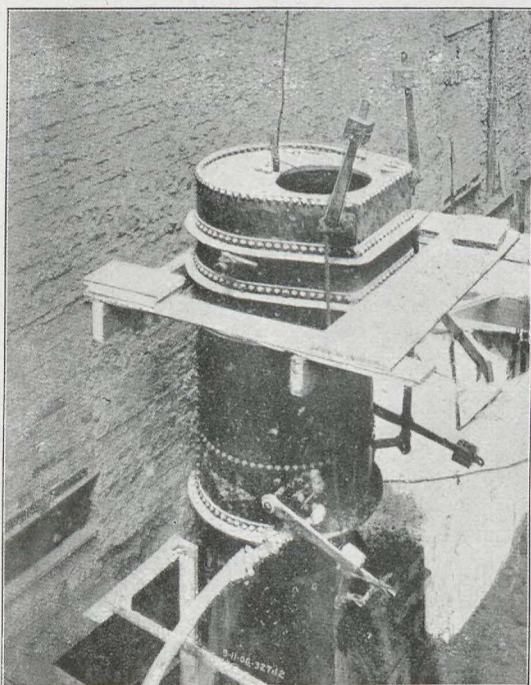

Fig. 24. Luftsluse, brugt ved Funderingen af The Singer Building.

andre, der gik direkte til 20. og standsede mellem 20. og 30. o. s. v. Paa denne Maade kommer Turen aldrig til at vare mere end ca. 1 Minut. Der er altid Fører med, og Driften ledes af en Formand, der opholder sig i Stueetagen og anviser en den først afgaaende Elevator; derpaa ser han sig et Øjeblik om efter flere Passagerer og giver saa Afgangssignal.

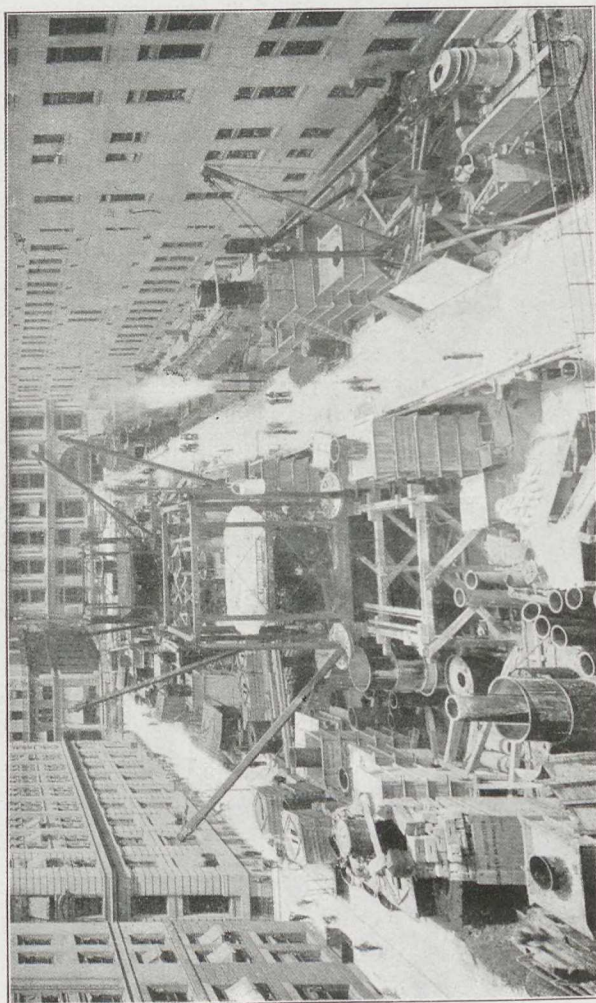

Fig. 25. Fundering at North Trinity and U. S. Realty Buildings.

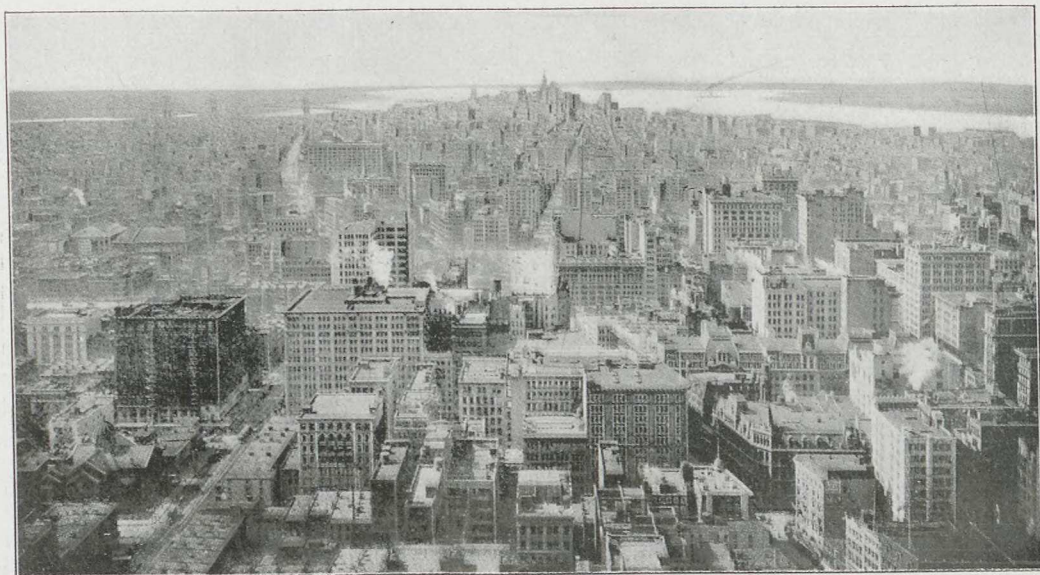

Fig. 26. Udsigt mod Syd fra Metropolitan Tower.

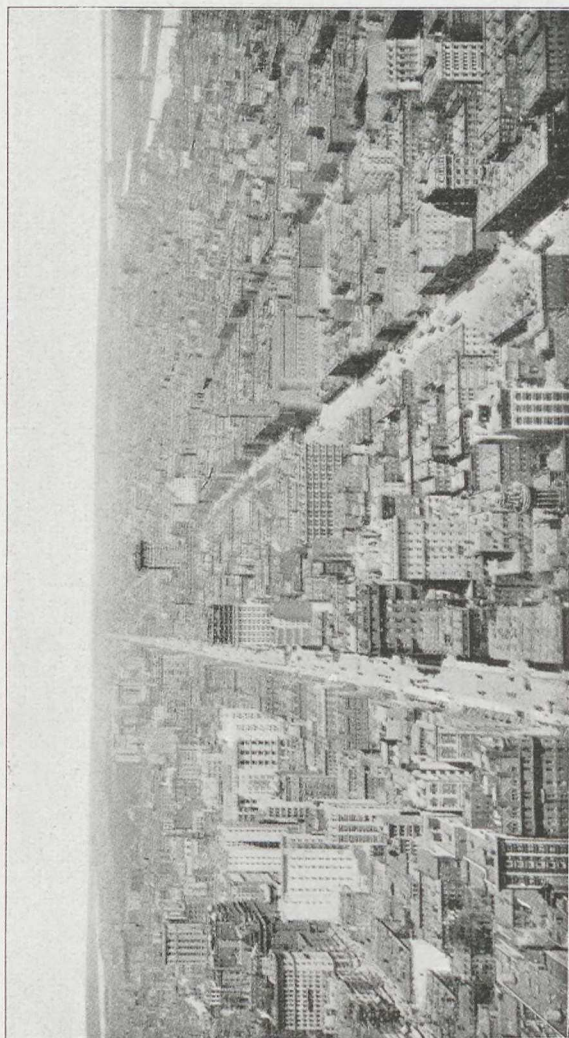

Fig. 27. Udsigt mod Nord fra Metropolitan Tower.

Fig. 26 og 27 viser Udsigten fra Metropolitan Tower og giver et Begreb om Størrelsen af det egentlige New-York, hvor dog kun ca. Halvdelen af Kæmpebyens 5 000 000 Mennesker bor; der opføres daglig 56 Bygninger til en Værdi af 750 000 Dollars.

Fig. 28 viser Nedsigten paa Madison Square, hvor man til venstre har Spidsen af Strygejærnet (Fig.

Fig. 28. Madison Square, set fra Metropolitan Tower.

17). Midt paa Pladsen fandtes et Vandspring, hvis Vand tilførtes stødvis, og efter hvert Stød samlede det sig i store Kugler, som det ses paa Fig. 29.

Under et Besøg i The Corrugated Bar Company, der har Lokaler i Whitehall Building's 26. Etage, blev jeg ført op i øverste Etage, hvor der er elegante Klublokaler, Bibliotek, Cigarudsalg m. m. Lokalerne er kun aabne i Forretningstiden og bruges vist udelukkende til Lunch. Oppe paa Taget var der en lille Roof Garden med Sol-

sejl og grønne Planter i Baljer og en Gynge. Nogle af de store Hoteller har gjort meget ud af disse Haveanlæg; Hotel Astor's Roof Garden er udstyret med Pelargoniebede, Springvand og elektrisk belyste Smaavandfald; om Aftenen er der Musik, og den er stærkt besøgt. I White-

Fig. 29. Vandspring paa Madison Square.

hall Building's Vestibule var der, som i de fleste Sky-skrabere, et Udsænkingssted for kølende Drikke, udstyret paa den mest indbydende Maade, lutter Marmor og skinnende blankt Metal. Her nød jeg gentagne Gange en interessant Drik, bestaaende af et raat Æg (baade Blomme og Hvide), forskellige Pulvere, hvorimellem Kolanød, og forskellige Vædsker; det hele blev rørt sammen af en lille

elektrisk Motor og smagte som en pikant Kakao. Den kostede 15 Cents og var meget oplivende, saa den næsten kunde erstatte en Lunch. Den Slags Udskænkingssteder træffer man hele Byen over, og det er navnlig *I c e C r e a m S o d a*, de udskænker, en Blanding af Frugtsaft, Soda-vand og en Klump Vanilleis eller anden Frugtis.

Jeg besøgte en dansk Ingeniør, der boede i Brooklyn i et af de smukke Huse, der vender ud til *P r o s p e c t P a r k*, og fik derved Lejlighed til at se, hvorledes et saadant Hus er indrettet. Man kommer ind i et Vindfang, hvor hver af de ca. 8 Familier har sin Navneplade, Brevkasse, elektrisk Klokke og Talerør; man trykker paa den paagældende Knap, og Familien kan da, naar den hører Ringningen, trykke paa en elektrisk Kontakt, hvorved Døren aabner sig for den fremmede. Trappen er mørk i de nederste Etager og saa smal, at to Personer vistnok kun kan passere hinanden paa Reposerne, men den er tæppebelagt lige op til Taget. Der er i hver Etage to ganske symmetriske Lejligheder, hver bestaaende af 4—5 Værelser, liggende i een, ret Linie, vinkelret paa Gadelinien. Det eneste Værelse mod Gaden er Dagligstuen, og i Lejlighedens modsatte Ende ligger Køkken og Spisestue; Forbindelsen dannes af en mørk Korridor, langs hvilken Soveværelserne og Badeværelset ligger med Vinduer ud til en Lysschakt. Den bageste Del af Dagligstuen, *t h e B a c k P a r l o u r*, regnes for et selvstændigt Værelse, skønt det mangler Vinduer og kun er adskilt fra det forreste ved noget gennembrudt Tremmeværk. Prisen paa en saadan Lejlighed med 5 meget smaa Værelser er inklusive Varme og varmt Vand ca. 1600 Kr. om Aaret. Ogsaa i større og 3 Gange saa dyre Lejligheder inde i selve New-York laa Værelserne paa ganske samme Maade. Der er ingen Køkkentrappe, men i Køkkenet findes en for alle Etager fælles *D u m b - W a i t e r*, d: en Elevator, der betjenes med Haanden, og som fører de købte Varer op og

Skraldespanden ned. Paa Husets Bagside, ud for Køkenvinct, findes den for alle Bygninger obligatoriske Jærntappe, der kun bruges i Tilfælde af Brand. Lejligheden er beregnet paa, at der ikke holdes fast Pige, en saadan koster nemlig omkring 90 Kr. pr. Maaned; de fleste Husmødre maa derfor hjælpe sig med en Morgenkone. Taget er fladt og beklædt med smaa Jærnplader, der synes at være loddede sammen og overmalede med Jærnmønje. Paa et af Nabotagene var Pladerne beklædt med Tagpap, hvori der var drysset Smaasten. Gesimserne var af Zinkblik.

Som Ingeniør har man jo ofte beundret den storslaaede Maade, paa hvilken Amerikanerne har løst tekniske Problemer og brudt med Overleveringen fra Europa, og naar man for første Gang besøger Amerika, er man nysgerrig efter at faa en Forklaring paa, hvori denne Overlegenhed bunder. Naar jeg samler mine Indtryk paa dette Omraade, saa ligger Forklaringen ikke saa meget i Befolkningens Egenskaber som i Landets Rigdom; Amerikaneren har Raad til at gøre en Indsats og løbe en Risiko, han overvejer ikke ængsteligt saa længe, at han mister Evnen til at handle. Gaar det galt, begynder han paa noget nyt; der er nok at tage fat i; i daarlige Tider lukkes Fabrikken, til det atter kan betale sig at aabne den. Nogle Herrer, jeg traf i Toget mellem Salt Lake City og Los Angeles, fortalte mig, at enhver Borger i U. S. A. havde Ret til (saa længe Forraad haves) at faa udleveret 320 acres Land gratis (kun nogle Overdragelsesdokumenter betales), og hvis han i Løbet af 5 Aar har opdyrket 80 acres, er Ejendommen hans, i modsat Fald gaar den tilbage til Staten. Paa lignende Maade udstykes Minedistrikterne. Mine Meddelere, der var fra Los Angeles, havde netop overtaget en Strækning i Utah og vilde akkordere med en Mand paa Stedet om Opdyrkningen af de 80 acres, og de paastod, at det var en gan-

ske sikker Forretning. I Almindelighed er man forpligtet til selv at røgte Ejendommen, men i Utah forlanges det ikke, rimeligvis af Hensyn til Mormonernes Pligt til at rejse tre Aar som Missionærer. Amerikanerens Håndkraft og friske Syn paa Tingene staar vel ogsaa noget i Forbindelse med hans ringere teoretiske Uddannelse. Der-til kommer saa Amerikanernes Trang til Forandring. Europa er konservativt, de nye Ting modtages med Uvilje, man ønsker ikke at bryde med det gamle og kendte; i Amerika er Forholdet det omvendte, alt nyt bliver modtaget med Begejstring, alle vil prøve det, og det betaler sig derfor at føre det frem.

Amerikaneren har en meget tiltalende Mangel paa Interesse for sin Næste; han kender intet til sine Husfæller, bekymrer sig kun om sine egne Sager. Derfor færdes man saa behagelig utvungent overalt; man kan spadserere ned ad Broadway ved højlys Dag i Selskabsdragt uden Overtøj, kan sætte sig hos en Skopudser paa Fortovet, det vækker ikke den ringeste Opsigt. Amerikaneren hæver sig heller ikke paa Næstens Bekostning, han taler store Ord om sin egen Bedrift, men taler ikke nedsættende om Konkurrenten.

Den jævne Mand, man træffer paa Gaden, er meget lidt indladende og hjælpsom, gentager nødig en Vejledning, taler overhovedet saa lidt som muligt. Man hører sjældent en gemytlig Vending, som da jeg stod og betragtede en af Chicago's Pragtbygninger, og en forbipasserende spøgende bemærkede: Den er ikke til Salgs.

Pudsigt er det at se den udstrakte Brug, som baade Mænd og Kvinder gør af Tyggegummi, Kæberne arbejder stadig, halvt mekanisk. Naar man en sen Natte-time vender hjem med den underjordiske Bane, sidder de faa Passagerer som Regel og sover, men de tygger alligevel. Den første Dag i New York forstod jeg slet ikke Fænomenet, men spurgte mig selv, om Livet virkeligt før-

tes saa forceret, at Folk ikke havde Tid til at tygge af Munden, inden de gik hjemmefra. Tyggegummiet smager stærkt af Pebermynte, naar man tager det i Munden, men efter faa Minutters Forløb er det ganske blottet for Velsmag; man siger, det fremstilles af Affald fra Petroleumdestillationen. Fabrikanterne anbefaler det som sundt for Fordøjelsen paa Grund af den stærke Spytafsondring. Tygningen medfører; en medvirkende Aarsag til Brugen er vel ogsaa de mange Forbud mod Tobaksrygning, f. Eks. overalt paa Subway's Grund. Dér er det ogsaa forbudt at spytte; det koster indtil 500 Dollars (1 Dollar = 3,73 Kr.) i Bøde eller 1 Aars Fængsel eller begge Dele. Man forstaar bedre disse strenge Bestemmelser, naar man kommer ud i Vesten; jeg kørte et Stykke Vej dér med tre rygende og spyttende Entreprenører i Togets Rygeværelse, og min Plads var uheldigvis mellem dem og Spyttebakken. Det gav et Sæt i mig, naar jeg sad og læste, og der pludselig røg en Spytteklat gennem Luften tværs over mine Ben. Overhovedet bliver Mannerne mere utvungne, naar man nærmer sig Kalifornien, bl. andet anbringes Benene saa højt som muligt. Det var, om jeg husker ret, en Gentleman i samme Tog, som, siddende i Sofaen lige over for mig, lagde sine Fødder op i min Sofa, een paa hver Side af mig.

Den 31. Juli forlod jeg *New-York* og rejste til *Chicago* (18—30 Timer); derfra mod Vest (Fig. 30) til *Colorado Springs* (29 Timer), der ligger i de guldførende Bjerge syd for *Denver* og er et yndet Sommeropholdssted; derfra til Mormonernes Hovedstad *Salt Lake City* (27 Timer), hvor jeg badede i Saltøen; videre til *Los Angeles* (24 Timer), der ligger i den sydligste og frodigste Del af Kalifornien, meget nær ved Kysten, saa op til *San Francisco* (14 Timer), hvorfra jeg gjorde en Afstikker mod Øst til *Yosemite Valley*, hvis Skønhed er verdenskendt. Fra *San Francisco* mod Nord til *Portland*

(34 Timer), hvis Rosenflor har givet den Navnet Rosenbyen; den ligger nær ved Columbiafloden, ad hvilken Træstammerne flaades ned til dens Savmøller. Videre med Bane til *Seattle* og derfra med Skib til *Vancouver* i Kanada, en Tur, jeg foretog i Regnvejr, hvorved jeg gik Glip af dens berømte Skønhed. Fra *Vancouver* mod Øst med Canadian Pacific gennem de pragtfulde kanadiske

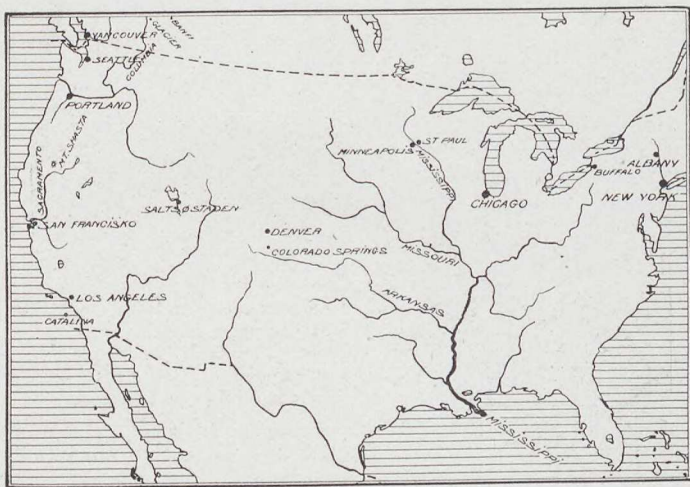

Fig. 30. Kort over U. S. A.

Bjerge, hvor jeg standsede i *Glacier* og *Banff*, og saa ned over *Minneapolis*, den stærkt skandinaviske By, og over *Chicago* tilbage til *New-York*. I Forhold til Rejsens Længde var Tiden, jeg brugte, (en god Maaned) meget kort. Den direkte Rejse fra *New-York* til *San Francisco* (ca. 3000 miles) tager ved uafbrudt Kørsel 5—6 Døgn; Afstanden mellem de to Byer er lige saa stor som mellem Norges Vestkyst og *New-Foundlands* Østkyst.

Banerne i Amerika har kun een Klasse, der vistnok nærmest maa sammenlignes med II Klasse herhjemme. Vil man rejse bekvemmere, løses Tillægsbillet til Pull-

man-Vognene, hvor man faar sin bestemte Plads, der om Natten omdannes til Seng, og hvor man har Adgang til Udsigtsvognen (*The Observationscar*) bag i Toget. Spisevognen staar aaben for alle. Jærnbannerne er alle private, og mellem de store Byer er der flere konkurrerende Linier, hvis Tog afgaar paa omtrent samme Klokkeslet, hvilket let gør en forvirret. Naar man f. Eks. mener, at Toget gaar Kl. 9, og i Ro og Mag spadserer til

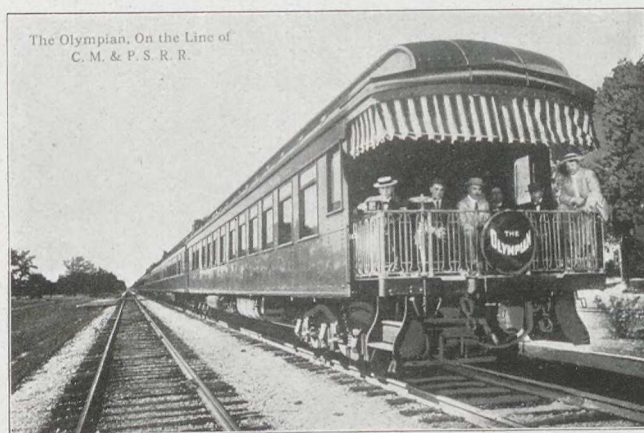

Fig. 31. En Udsigtsvogn.

Stationen, kan det hende, at man kommer forbi et stærkt oplyst Butiksvindue, hvor et stort Skilt forkynder, at Toget gaar Kl. 8³⁰; saa bliver man nervøs, indtil man har overbevist sig om, at det er et konkurrerende Selskab, der her har sit Kontor. Disse Kontorer, der ligger i Byens Hovedgader, og hvor Billetterne købes, skal man ogsaa vænne sig til; paa Banegaardene sælges der ikke Billetter.

Man befinder sig fortræffeligt i de amerikanske Tog; er Vejret godt, tilkæmper man sig en Plads paa Udsigtsperronen agterude (Fig. 31), der er dækket af Solsejl og oplyst om Aftenen. At sidde her en Maaneskinsnat og

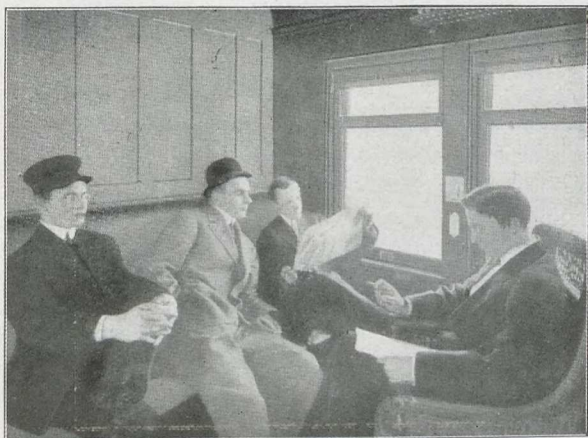

Fig. 32. Rygesalon.

køre gennem Kanadas Bjærge, med sneklædte Toppe til begge Sider og en brusende Flod ved Siden, er en Oplevelse, man husker. Kun er det ubehageligt at blive overrasket af Tunneler; pludseligt vælter Røgen ind, og

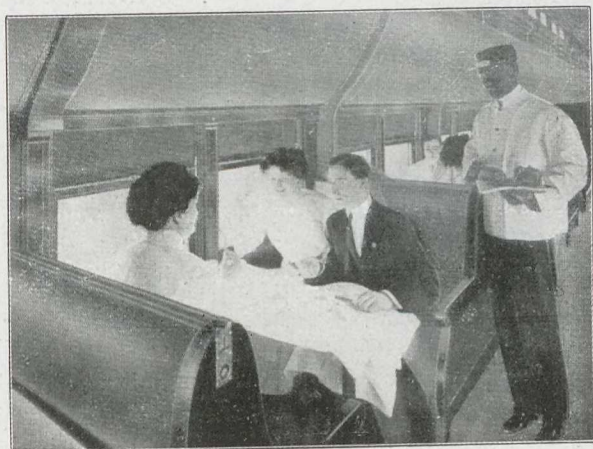

Fig. 33. Almindelig Vogn.

man maa skyndsomst fortrække for ikke at blive kvalt. Er Vejret daarligt, sætter man sig i Udsigtsvognens mæglige Lænestole eller i Rygesalonen (Fig. 32) eller i sin egen Sofa (Fig. 33), hvor Vinduet imidlertid er ret lavt af Hensyn til de øvre Køjer.

Om Natten redes der op langs Væggene i to Lag

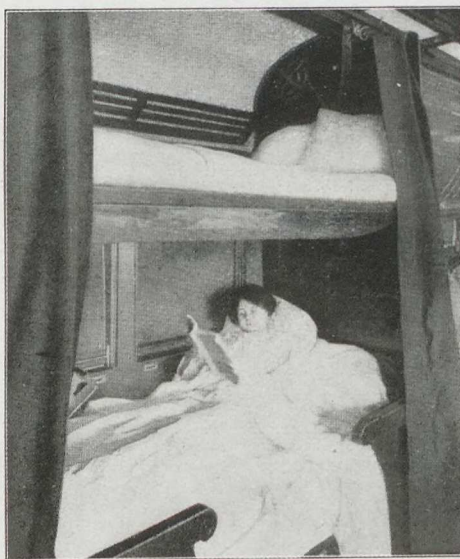

Fig. 34. Samme Vogn om Natten.

(Fig. 34), og grønne Gardiner trækkes for, saaledes at Midtegangen stadig er aaben for Passage. Har man den øvre Seng, tager man sine Støvler af forneden og kryber i øvrigt fuldt paaklædt op ad en Stige, som Negeren holder; først i Sengen er man alene og klæder sig af liggende. Man sover altsaa i eet stort Rum, Mænd og Kvinder sammen, og om Morgenens løber man halvpaaklædt mellem hverandre til de to Paaklædningsværelser (Fig. 35), eet i hver Ende af Vognen. Systemet synes mig nok

saa tiltalende som det europæiske, hvor man bliver klinet op ad en fremmed i et snævert Rum; her har man sin Køje helt for sig selv, og den er bred og rummelig.

Foruden de normale 30-Timers Tog til Chicago er der 24-Timers Tog, der er 6 Dollars dyrere, og som, hvis de forsinkes, betaler 1 Dollar tilbage for hver Time, de kommer for sent; endelig er der 18-Timers Toget (Fig. 36), Amerikas hurtigste og bedste Tog, der betales med en

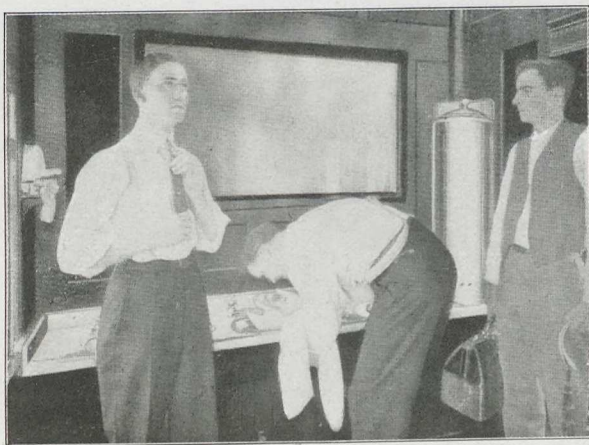

Fig. 35. Morgenvadsk.

Overpris af 10 Dollars foruden de 5, som Sengen koster. Det er udstyret med mange Bekvemmeligheder. Saa længe det holder paa Endestationerne, har det Tilslutning til Byens Telefonnet, under Kørselen kan der telegraferes til og fra det, Postkassen tømmes, hver Gang det holder, der er Biblioteksvogn med de sidste Blade og Bøger, og hvori Børsnoteringer og *Baseball*-Resultater slaas op, en Stenograf og Maskinskriver er til gratis Disposition, man kan blive barberet og tage Styrtebad, og man kan faa sine Klæder pressede.

Paa hele den første Del af Turen op til *Albany* (Fig.

30) løber Toget klods op ad *Hudson River* paa dennes venstre Bred; Landskabet er meget malerisk med Højder og Bjerge paa begge Sider og en Del Smaatunneler. Jeg sad i lang Tid paa Bagperronen, mens Toget piskede af Sted, snart gennem Regn, snart i Solskin. Banen er 4-sporet, og man fik et godt Begreb om den mægtige Trafik, naar man paa een Gang mødte to Tog saa lange, at man sad og undrede sig over den Tid, det tog at passere dem trods vor egen Fart. Man sagde mig, at vi skiftede Lokomotiv for hver ca. 100 miles, og at dette var

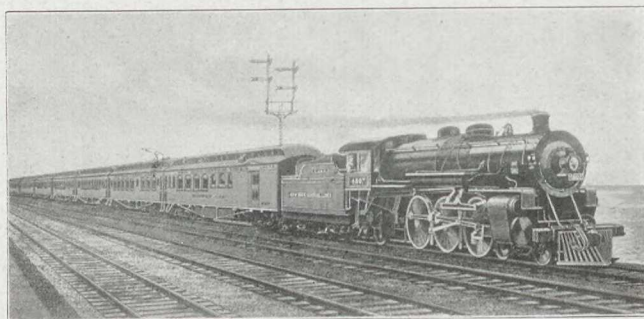

Fig. 36. »Twentieth Century Limited« paa New-York Central Lines.

de eneste Standsninger. Lokomotivet tog selv Vand ind under Kørselen, idet der med passende Mellemlum var anbragt en Rende med Vand midt i Sporet; gennem et Rør, der med fremadvendende Munding sænkes ned i denne Rende, presses da Vandet op i Tanken.

Jeg havde forlangt at blive vækket Kl. 7, men mit Ur viste 8, da Negeren diskret rykkede i mit Ærme. Sagen var den, at vi ved *Buffalo* havde skiftet fra *Eastern Time* til *Central Time*, som er en Time forud. Tilsyneladende er man derfor kun 17 Timer undervejs. Amerika er delt i fire Dele, hvis Klokkeslet afviger nøjagtigt 1 Time fra

hverandre; naar Klokken er 12 i New-York, er den 11 i Chicago, 10 i Denver og 9 i San Francisco.

Chicago er Jærnbanebyen fremfor nogen; mere end 27 Jærnbaner ender i den, og Banegaardenes Antal er 35. Det er en snavset By som Følge af de daarlige Kul, de brænder. Det er ligegyldigt, hvilken Farve man giver et Hus, i Løbet af faa Aar bliver det sort; Prospektkortenes farvekraftige Façader genfinder man ikke paa Stedet.

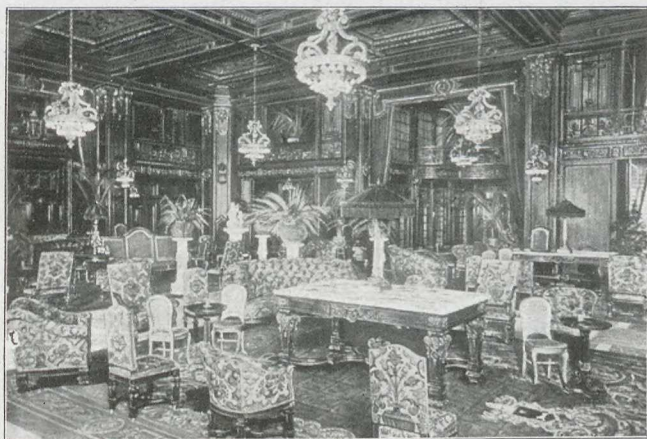

Fig. 37. Main Lobby i Hotel La Salle, Chicago.

Ens Flip er sort af Kulstøv, blot man har gaaet med den en Time. Farverne og det ædle Materiale maa man søge indendørs. Her som i New-York er der i de store Hotellers Stueetage indrettet en Række pragtfulde Saloner, *The Lobbys* (Fig. 37), hvortil alle og enhver har Adgang. Jeg blev vist rundt i et af Chicagos fineste Hoteller, *Auditorium Annex*, hvor alt var ægte Marmor, Bronze og udskaaret Egetræ; een stor Sal var i mørk, engelsk Stil, en anden i pompejansk; den lange *Pea-cock* Gang, paa begge Sider af hvilken Salene befinder sig, og hvori Elevatorerne ligger, og i hvis Sofaer Damerne ofte udfolder

stor Toilettepragt — deraf Navnet —, var helt beklædt med hvidt Marmor. Ogsaa Banker og lignende Institu-

Fig. 38. The Peoples Gas Building, Chicago.

tioner smykker deres Lokaler fyrsteligt; man viste mig Forretningslokalet i *The Peoples Gas Building* (Fig. 38),

en mægtig Hal beklædt med Marmor fra Loft til Guld,
hvor svære Bronzemøbler med Lædersæder indbød til
Hvile.

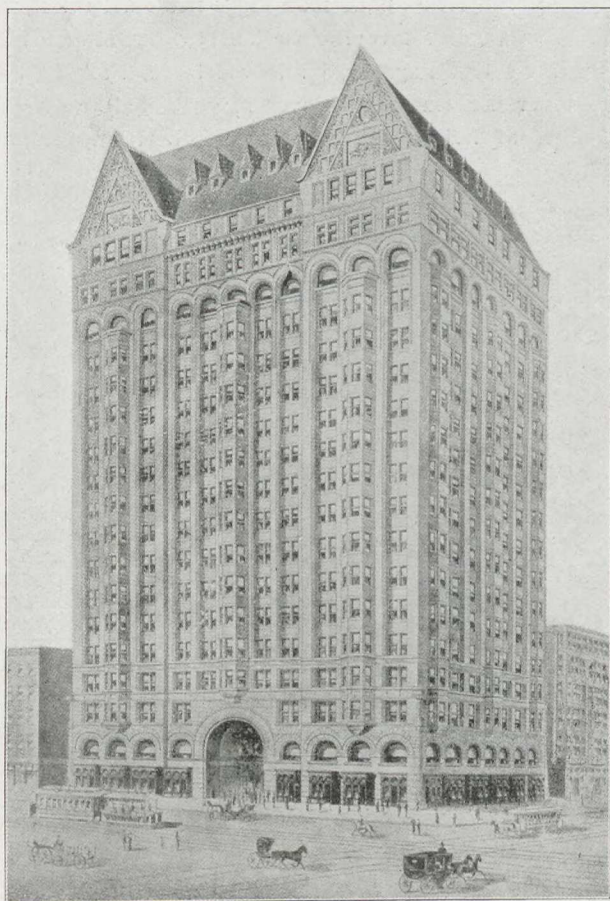

Fig. 39. Masonic Temple, Chicago.

Blandt Skyskraberne maa *Masonic Temple* (Fig. 39) med sine 19 Etager nævnes som den højeste. Man har en god Udsigt fra Taget, til hvilket der tages Entré. Eleva-

torerne og Trapperne dannede en Halvkreds, der omsluttede en Schakt beklædt med hvidt Marmor. Fra Gulvet i Stueetagen kunde man kigge op til Tagets Underside, og fra alle Etagerne kunde man kigge ned i det svimlende Dyb. Der var ret lave Rækværker, og for at der ikke skulde blive tabt noget ned i Hovedet paa Folk i Stueetagen, var der (formentlig over 2. og 3. Sal) udspændt Traadnet, af hvilke det øverste aabenbart var beregnet

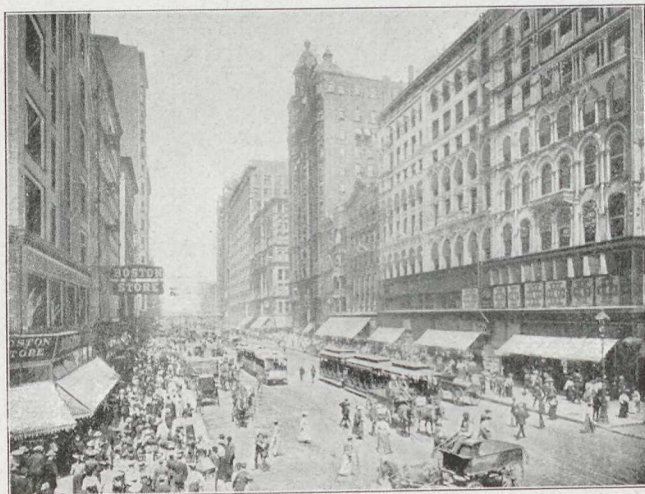

Fig. 40. State Street, nord for Madison, Chicago.

paa at gaa i Stykker, men tage Farten af Genstanden, saaledes at denne bliver liggende paa det underste.

Chicagos Byggelov indeholder, lige saa lidt som New-Yorks, en Grænse for Byggehøjden, men den tager dog noget Hensyn til, at der kan komme Lys og Luft ind mellem Husene, idet den foreskriver, at naar en Bygning gøres højere end 100 *feet*, skal den overskydende Del rykkes 5 *feet* ind paa alle 4 Sider, og i 200 *feet* Højde skal der atter gaas 5 *feet* ind; derefter kan der bygges i Vejret uden Indskrænkning.

Butiksløjen i de store Bygninger er naturligvis høj; man viste mig et enkelt *Bar-room*, ikke stort, der betales med 1000 Dollars om Maaneden, og en lille *Shop* med Kager og *Drinks* under en Trappe, hvor Forretningsdamerne forfriskede sig, betales med 400 Dollars om Maaneden.

Færdselen er langt stærkere end i New-York, mulig-

Fig. 41. Michigan Søen ved Lincoln Park, Chicago.

vis fordi de endnu kun er ved Forberedelsen til en underjordisk Bane (Fig. 40). Sporvognene holder i Rækker ved Gadekrydsningerne, og det er vanskeligt at komme over. Man staar sig ikke ved at bruge Automobil i Byens Centrum, for man bliver som Regel standset ved hver Gadekrydsning. Paa *Michigan Avenue* (Fig. 41), der fra det indre af Byen løber ud langs Michigan-Søen, er der derimod en Automobiltrafik, som jeg intet andet Sted har set Magen til; Heste saas slet ikke og heller ingen Arbejdsvogne. Langs denne Avenue har de rige *Beefmen*

deres Boliger. Michigan-Søen er 360 miles lang og 108 miles bred, saa man kan ikke se den modsatte Bred; den virker ganske som et Hav og har stor Indflydelse paa Chicagos Temperatur, idet Nordenvinden fører dens kølige Luft ind over Byen, mens Vestenvind giver Varme.

Byen har meget udstrakte Parkanlæg, *Lincoln Park* (Fig. 42), *Washington Park*, *Jackson Park*, men de ligger

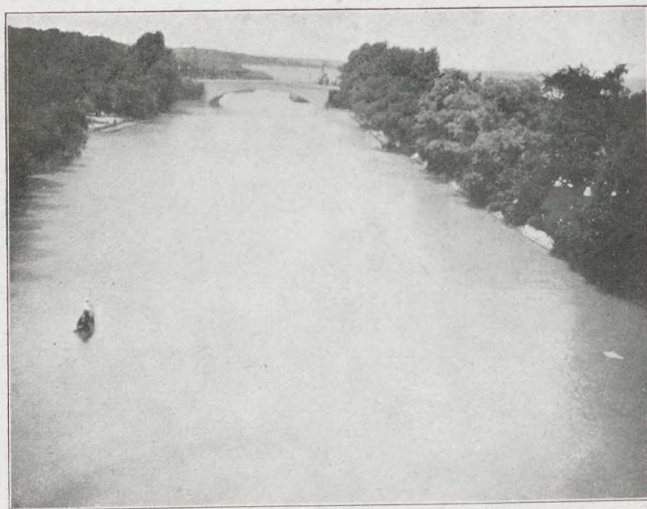

Fig. 42. Fra Lincoln Park, Chicago.

ret afsides. I den sidstes Baadhavn findes tre Kopier af Columbus' Skibe; jeg troede først, det var formindskede Gengivelser, saa smaa var de.

Michigan-Søens Vand bruges som Drikkevand uden at være filtreret. Fra en stor Pumpestation er der lagt et Rør ud i Søen, formentlig 2—3 miles langt, og det ender i et Bygværk, der holder Fisk og Is borte, og hvor der er Vagt. Paa Pumpestationen skænkede man mig et Glas, som smagte udmærket, men Tanken om det Badeliv, jeg nylig havde set i Søen, var lidt generende.

Jeg besøgte Stadsingeniøren Mr. *Ericson* og besøgte hans Laboratorium, hvor alle Byggematerialer undersøges. De havde en 20 t's Trækprøvemaskine og Apparater til Cementprøvning, men i øvrigt foretog de mest kemiske Undersøgelser. For Cementens Vedkommende nøjedes de som Regel med 7 Døgn's Trækprøven, medmindre det var en Cement, de ikke kendte. En svensk Laboratorieingeniør var i Færd med at undersøge Jærnet i nogle emailerede Gadeskilte. Der var forlangt Trækuls-Svejseljærn af Hensyn til dets større Modstandsevne mod Rust, men han mente, det var Staal, og vilde nu afgøre Spørgsmaalet paa Grundlag af en kemisk Analyse! Og Laboratoriet havde dog Redskaber til Mikroskopering. Til Prøvning af 6''s Betonterninger, som de støbte i Jærnforme, havde de en 75 t's Presse, og de havde Forsøg i Gang over forskellige Betonsorters Vandtæthed — som Forberedelse til den underjordiske Banes Anlæg.

Jeg var ogsaa i *Robert W. Hunt & Co.'s* store Ingeniørkontor (i *Rookery Building*), der navnlig giver sig af med Kontrolering af Materialer. Ved Siden af Hovedafdelingen i Chicago findes der Filialer i mange Byer, ogsaa i Europa, f. Eks. i London. De har Inspektører ved de store Staalværker, og naar et Jærnbaneselskab køber Skinner, besørger de Kontrollen paa Staalværket. I Chicago har de et Laboratorium for mekaniske Forsøg, som dog hovedsagelig foregaar paa Fabrikkerne; derimod har de kemiske og fysiske Laboratorier i næsten alle deres Filialer.

Lidt syd for Chicago ligger »Staalbyen« *Gary*, der blev grundlagt i 1906 paa en øde Sandstrækning af *U. S. Steel Corporation*, og som allerede i 1909 havde 20 000 Indbyggere. Her har *Indiana Steel Co.* et stort Værk, det mest moderne af *Illinois Co.'s* Værker. Man plejer at blive ført rundt af en *Policeman*, men jeg blev sluppet alene ind paa det mægtige Areal, hvor jeg imidlertid var

saa heldig at faa fat paa en svensk Elektriker-Lærling, en grumme elskværdig og vel instrueret ung Mand. Han havde været der to Aar, fortalte han mig, og fik 2,35 Dollars om Dagen; om 1 Aar var han udlært og vilde faa 3,10. Arbejdstiden var 7—5½, og de havde kun eet Maaltid, nemlig Middag, og det varede ½ Time; den effektive Arbejdstid var altsaa 10 Timer.

Malmen, et rødsort Grus, kom ind med Dampere, der lossedes med nogle gigantiske Losseapparater; i Kran-kæden oven over Gribeskovlene hang et lille Hus, hvorfra en Mand manøvrerede Skovlene. Der var 9 Højovne og 30—40 Højovngasmaskiner, der frembringer Elektricitet, hvormed hele Værket drives. Raajærnet løb ned i store Vogne, der kørte det til Martin-Ovnene, hvor der desuden tilsattes Malm og Kalk. Martin-Ovnene tømtes i mægtige Støbeskeer eller Spande, der hang i en Kørekran; fra et Bundhul i disse løb Staalet ned i en Række Forme, idet en Mand aabnede og lukkede Bundhullet og gav Signal til Kranen om at køre lidt frem. for hver Gang en Form var fyldt; Formene stod paa Sporvogne, der førte dem bort. Efter at Formene var løftet af, blev Blokkene, der var blaasorte i Kanterne, af en Kran med en Klo løftet op og sat ned i en Ovn, der fyredes med Gas. Ovnens Laag skødes midlertidig til Side af et hydraulisk Stempel. Senere blev den rødglødende Blok atter hentet af Kranen og anbragt i en Staalkrukke paa en Vogn, der kørte den til Valserne, hvor Krukken tippedes, saa Ingoten gled ud paa Valsebordet, hvor den fik et Regnbad, inden den gik i Valserne. Alle de første Valser laa her i een Række, og efter hver Valsning kantedes Blokken 90°. I en af Valsegaderne fremstilledes Fladjærn eller meget lange Plader. Den øverste Ende af Strimmelen blev skaaret af, og derefter foregik Afskæringen paa den Maade, at et Anslag var indstillet i den paa-gældende Afstand fra Saksen, og naar den renskaarne Ende

stødte mod Anslaget, klippede Saksen. Det tynde Fladjærn (ca. 20×2 cm), der var meget langt, blev paa denne Maade afskaaret i lige lange Stykker, der rullede videre og af Maskinen blev lagt i Bunke, endnu glødende. Efter at der var kommet 10—12 Stykker i Bunken, løftede en Kran den op og lagde den til Side. Bredere Fladjærn eller lange Plader blev, efter at være valsede, ført sidelæns først til et Bord for at afkøles og derpaa videre til et andet Bord, hvor der med Kridtstreger afmærkedes de rette Længder, derpaa fremad igen til en Saks, hvor to Mænd sørgede for, at der blev klippet lige i Kridtstregen, og derpaa til Lageret; af Pladens øverste Ende blev der udtaget to Provestænger. Jeg saa ogsaa Jærnbaneskiner blive valsede; her skete Afskæringen varmt, idet en Række Rundsav med konstant Afstand samtidig vippede ned og skar Skinnen i Stykker, saa der fremkom 3 eller 4 Længder; fra hvert Skærested kom der en Regn af Gnister, et helt Fyrværkeri.

Paa Vejen ud til *Gary* ligger en stor Cementfabrik, der laver Portlandcement af Højovnslaggerne.

Af stor Interesse er Chicagos *Slagtehuse*, hvis Folde er saa omfattende (Fig. 43), at de forretningsdrivende rider rundt til Hest. Jeg var inde i et af de store Faarehuse, som rummer Tusinder af Faar; det var underligt at høre deres Brægen fra den ene Ende af den lange Bygning til den anden. Svinene føres til Slagtehuset ad nogle lange, lange, overdækkede Passager, der som Broer var ført hen over de aabne Folde; man kunde gaa op til et Galeri uden for dem, og herfra saa jeg en endeløs, bred Strøm af Svin vandrende med sænkede Hoveder, tavse; der var ingen Vogtere, hvert gik, fordi de andre gik. Det mindede mig om visse Maleres Fremstilling af Sjælens Pilgrimsgang ved et endeløst Tog af graa Skikkelser. Dette Indtryk af tavs, endeløs Vandren var langt stærkere end Indtrykket af selve Slagtningen. Efter Ankomsten til

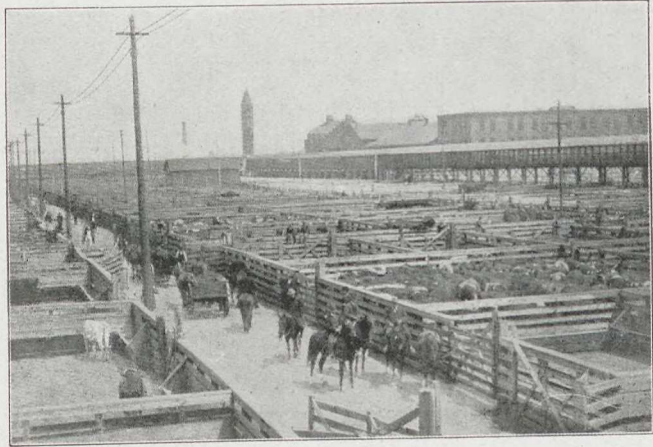

Fig. 43. Kvægfolde ved Chicago's Slagtehus.

Slagtehuset drives Svinene ind i to Folde, adskilte ved et stort, lodret Hjul, i hvis Periferi der er fastgjort nogle Kædestykker (Fig. 44). Svinet faar et Røb slaet om

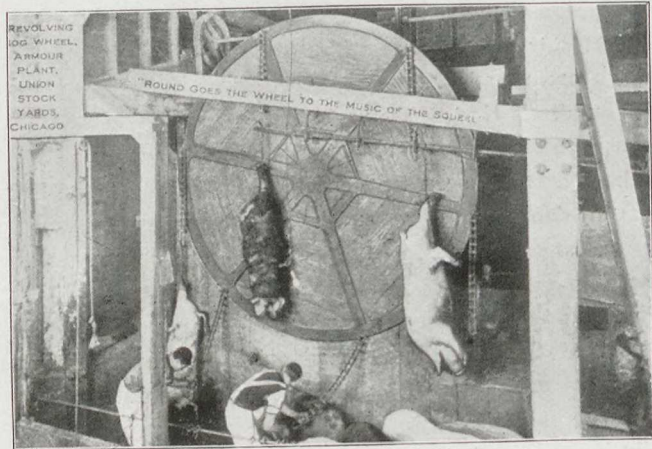

Fig. 44. Fra Chicago's Svineslagterier. Billedet er gengivet efter et Postkort. Inskriptionen tværs over Hjulet findes ikke i Virkeligheden.

Bagbenet, den anden Ende af Rebet gøres fast til den forbipasserende Kæde, der tager Dyret med til Vejrs og afleverer det paa en Skinne, ad hvilken det ruller hen imod Slagteren, der staar oversprøjtet med Blod og uden Pavser stikker sin lange Kniv ind i Halsene. Svinene i Folden krøb forskrækkede sammen, og de skreg og sprællede, naar de blev løftet op i Bagbenene, men allerede naar de var komne over paa Luftbanen, blev de som Regel tavse og stille, og selve Stikket havde ingen synlig Virkning ud over den tykke Blodstraale, der sprøjtede ud af Saaret. Der slagtes 800 Svin i Timen, og de gøres færdige med det samme. Hængende i Bagbenet køres de gennem Fabrikkens forskellige Rum, bliver skoldede, skrabede, inspicerede og stemplede, og 20 Minutter efter Slagtningen afleveres Kroppene færdige i Tørrerummet, hvor de forbliver ca. 2 Timer, og hvorfra de føres til Kølehuset (0° C.), hvor de er i 48 Timer, og hvor Parteringen sker. Lammene blev slagtede paa samme Maade som Svinene, kun holdt en Mand ved deres Hoved, mens en anden, en gammel Patriark at se paa, skar Halsen over paa tværs; det var ham naturligvis saa tilvant, at han stod og snakkede under Arbejdet. Okserne drives to og to ind i Baase, der ligger i hverandres Forlængelse langs en højere liggende Træbro, paa hvilken Slagteren gaar med en langskaftet Forhammer, som han slaar dem for Panden med. I samme Øjeblik er det, som om Dyrets Ben blev slaaet væk under det, og Kroppen fælder lodret ned som en tung, død Masse. Umiddelbart efter dræbes det andet Dyr, hvorpaa Slagteren trækker i en Vægtstang, der bringer den ene Side af Baasens Gulv til at løfte sig, saa at de to endnu sprællende Kroppe væltes ud paa Gulvet, hvor de noget senere bliver hængt op ved Bagbenene og stukket i Halsen ligesom Svinene. Den første Okse i hver Baas anede intet, derimod søgte den anden ofte at skjule Hovedet, men der var ingen Brølen. Jeg saa en

Gang Slagteren slaa fejl; det bragte ham ikke ud af hans overlegne Ro; han stod roligt afventende, til Dyret havde sundet sig og var blevet stille, og gav det saa Dødsslaget. Besøget ender paa Margarinefabrikken, hvor man faar Margarine serveret paa Kiks.

Vi gik saa til *Libbys* Konserverfabrik, hvor man ogsaa begynder med at smage paa Varerne. Det var morsomt at se dem pakke afskaaret Skinke og salt Kød i Glas; paa begge Sider af et langt, langt Bord sad de unge Piger paa Rad med de tomme Glas foran sig; for Enden af Bordet stod der en og afvejede Portionerne i Skaale, som hun anbragte paa et Transportbaand, der løb i Bordets Midte, og hvorfra Pigerne tog dem; de tømte Skaale og de fyldte Glas blev ligeledes satte paa Transportbaandet, og ved Bordets modsatte Ende førtes de hver til sin Side. Ved Pakningen valgtes de bedste Stykker ud og lagdes omhyggeligt langs Glassets Vægge, og først naar disse var helt dækkede, stoppedes Resten i en Klump i Midten.

Chicagos Børs er Centrum for Kød- og Kornhandelen; man bør gaa derop omkring Kl. 12 $\frac{1}{2}$, saa skraales der allerede saa højt, at det høres ud paa Trapperne, og det bliver værre, mens man er der. Børssalen er mægtig stor, og langs dens ene Side er der et Tilskuergaleri, der ved et Tværrækværk er delt i to Dele, een for Herrer og een for Damer og disses eventuelle mandlige Ledsagere. Denne Adskillelse overholdes saa strengt, at jeg ikke kunde faa Lov at gaa gennem Laagen til Galleriets anden Del, hvorfra man bedre oversaa Salens venstre Side, hvor der paa Smaaborde var opstillet Poser med Kornprøver. I Salens Midte var Gulvet paa fire Steder forsænket amfiteatralsk, og paa disse Trin stod Kornmæglerne og meddelte med Raab og Fagter deres Bud. Mæglerne betaler deres Plads een Gang for alle med 2000 Dollars og gørdels Forretninger for andre, der bruger Korn eller spe-

kulerer i det, dels spekulerer de seiv. Ved at række Hænderne i Vejret med flere eller færre Fingre udstrakte tilkendegav de, hvor mange *bushels* de vilde købe eller sælge; hver Finger repræsenterede 5000 bushels, alle ti Fingre altsaa 50 000. Naar de blev ivrige, raabte de i Munden paa hverandre med deres Lungers fulde Kraft, det var som en Bande Skoledrenge i Skændsmaal. Mellem Fordybningerne var der oprejst to Jærnstativer, forbundne med en Jærnbro, hvor der sad to Mænd, som noterede de afgjorte Handeler, hvorefter Kvantitet og Pris telegraferedes ud over hele Amerika. Der handles med forskellige Varer i de fire Fordybninger; set fra Galeriet har man forrest til venstre Hvedehullet og bag det Majshullet, forrest til højre Havrehullet og bag det Kødullet, mens Bordene i Salens venstre Side repræsenterer Byggen. Til højre i Salén bag en lang Disk stod der tæt med Pulte og Skrivemaskiner, hvis Støj akkompagnerede Raabene fra Hullerne; mellem disse og Diskene løb Bude med Telegrammer.

Det er sjældent, man i Amerika støder paa danske Frembringelser, jeg mindes kun fire store Montrer med københavnsk Porcelæn i *Brooklyn Institute of Arts and Sciences*; det var mig derfor en Overraskelse to Steder i Chicagos tarvelige Butikker at se Skiltet: *Chew Copenhagen Snuff*. Jeg vidste ikke, at den københavnske Skraa nød international Berømmelse.

Den 6. August forlod jeg Chicago for over *Denver* at tage til *Colorado Springs*, en Tur paa 29 Timer. Ved Siden af mig i Udsigtsvognen sad en Dreng, der rejste for første Gang; han havde sit Skolekort paa Skødet og førte Bog over, hvad han saa; det var en meget direkte Maade at lære Geografi paa. Der er dog ikke meget at se, Terrainet er fladt med stadig skiftende Hvede- og Majsmarker. Nærmere Denver bliver Landskabet mindre frugtbart, store Græssletter (Prærier) ligger mellem Markerne,

der undertiden forsvinder paa lange Strækninger. Ca. 5 Timer fra Chicago passerer Mississippi, men det var Nat, saa jeg fik den ikke at se denne Gang. Jeg havde haft køligt Vejr i Chicago, nu steg Temperaturen til 70° Fahrenheit (21° C.), og den elektriske Vifte over Skrivebordet blev sat i Gang. Samtidig med, at Vingerne roterede, svingede den langsomt i et vandret Plan gennem en Vin-

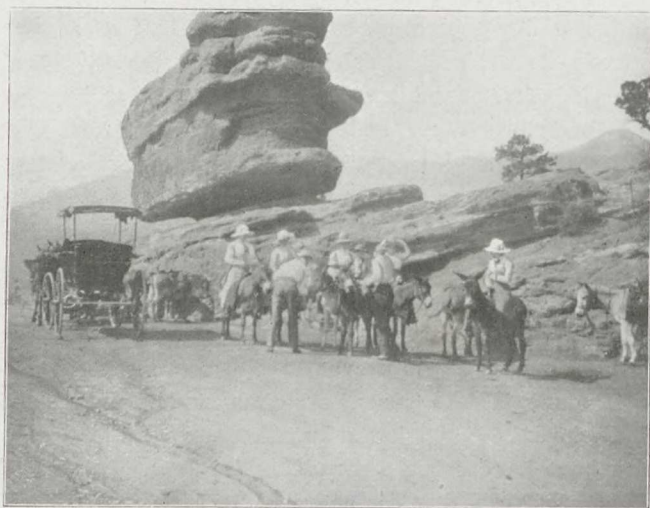

Fig. 45. The Balanced Rock ved Manitou.

kel paa ca. 60° , saa at dens kølende Strømme kom hele Vognen til Gode.

Colorado Springs ligger i Klippebjergene og er et yndet Sommeropholdssted; alle Hotellerne var fulde. Byen er omgivet af røde Sandstensbjerge, og alle Vejene er røde. Da Sandstenen forvitrer let, og Lagene er ulige modstandsdygtige, har der dannet sig en hel Del paddehat- og menneskelignende Formationer (Fig. 45). Lige ved Byen, men noget højere, ligger det lille *Manitou*, der meget minder om Mølle paa Kullen. Det ligger ved Fo-

den af *Mount Manitou*, hvortil en Tovbane (Fig. 46), der siges at være den længste og højeste paa Jorden, fører op. Stigningen er nogle Steder 68 pCt., og sætter man sig paa

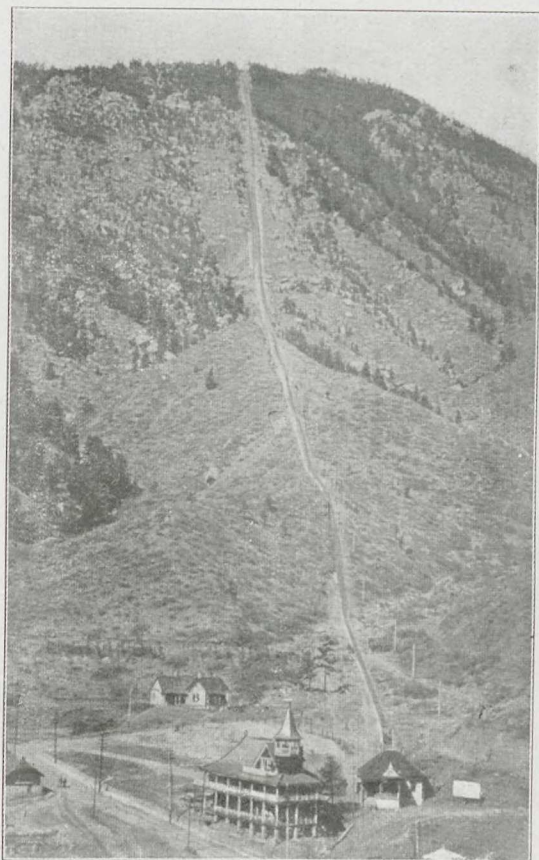

Fig. 46. Tovbanen paa Mount Manitou.

den nederste Plads i Vognen (Fig. 47), er det meget nervepirrende at se ned ad den stejle, lange Bane, der ligger i en ret Linie; man føler sig som en Flue paa en Rude, og det store Skilt, der reklamerer med, at Tovet er be-

regnet med 10 Gange Sikkerhed, virker lidet beroligende paa den, der ved, at en almindelig københavnsk Elevator hænger i to Tøve, der hvert for sig har den nævnte Sikkerhed. I øvrigt var Turen en stor Nydelse, Stigningen

Fig. 47. Opstigning.

var saa stærk, som om man steg op med Ballon, fra Minut til Minut udvidede Horisonten sig, man saa vidt ud over Prærierne, der laa i en Dis, saa de ganske lignede et Hav, og Illusionen forøgedes ved Røgen fra Jærnbane-togene derude, som man antog for Dampere.

Nær Manitou ligger *Pikes Peak*, en af de højeste, tilgængelige Spidser i Klippebjærgene, 14 108 feet, ca. 1000

feet højere end Jomfruen i Schweiz. Man kører derop med Tandhjulsbane gennem smukke Slugter mellem høje Bjerge af Granit, Sandsten og Kalksten; i nogen Afstand ser man Guldgravere i Virksomhed. Paa Vejen passerer man gennem Skylag, og den bagende Hede ved Bjærgets Fod aftager jævnt, til man naar Toppen, hvor Temperaturen kun var $\div 5^0$ C., og hvor Udsigtstaarnets Rækværk

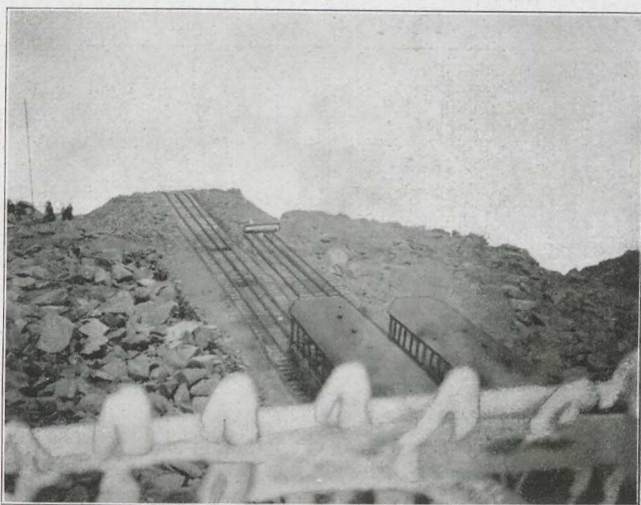

Fig. 48. Fra Udsigtstaarnet paa Pikes Peak.

var belagt med Is (Fig. 48). Samtidig blev Luften tyndere, saa man aandede gennem Munden for at faa Luft nok. Man bør gøre Turen om Eftermiddagen, saa er der mindre Fare for, at Udsigten fra Toppen er skjult af Skyer, saaledes som den var paa min Formiddagstur. Paa Vejen op maatte vi midtvejs skrive vore Navne paa nogle Sedler, uden at vi forstod Formaalet, men Forklaringen kom, da vi paa Nedturen passerede samme Sted, idet der da solgtes en lokal Avis, hvori Dagens Bjærgbestigere var opført.

Blandt Omegnens øvrige Seværdigheder skal jeg nævne *The Cave of the Winds*, en Drypstenshule med mange Gange og Smaarum, men uden store Haller (Fig. 49). Indgangen ligger midtvejs paa et højt Bjærg, og man naar derop ad en Mængde høje Stiger, hvis man da ikke vil køre eller ride (paa nogle smaa Æsler, der kaldes *Burros* (Fig. 45)) en meget stor Omvej. Fra Manitou spadserer man derhen gennem den dybe, pragtfulde Wil-

Fig. 49. The Cave of the Winds.

liams Canon (Fig. 50); midtvejs træffer man en Indianer, som lever af at lade sig fotografere (Fig. 51).

Den 9. Avgust rejste jeg videre til *Salt Lake City*. Toget var mere primitivt end Østens Tog, det oplystes med Gas og manglede Vifter og Udsigtsvogn. Den første Del af Turen gaar gennem Sandsletter med tuet Græs forbi *Pueblo*, Centrum for Colorados Olieproduktion, med dens mange Boretårne. Herfra til lidt forbi *Grand Junction* følger Banen *Arkansas River*, en af Mississippis Bifloder, og ved *Canon City* begynder den pragtfulde *Grand Canon of the Arkansas*. Ved denne By bliver der hængt en aaben Vogn til Toget (Fig. 52), for at man kan gaa derover og rigtig beundre *the Scenery*. Klipperne (Granit)

er golde (*Rockys*) og ofte helt lodrette; Floden er stærkt strømmende overalt, med skummende Hvirvler; den bugter sig i Serpentin, og Banen følger den (Fig. 53). Langs

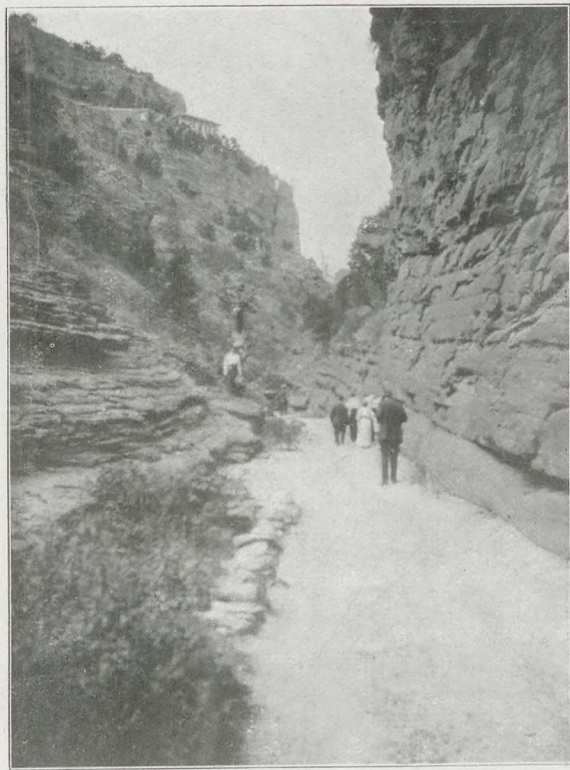

Fig. 50. Williams Canon. Oppe til venstre i Baggrunden ses Indgangen til Vindenes Hule.

den ene Klippeside, et Stykke over Floden, ligger en af de Trævandledninger, som er saa almindelige i Amerika. De er samlet af lange, tykke Staver og omviklet med forzinket Jærntraad. Rørene maa altid være fyldte, ellers bliver de utætte, men Modstanden er mindre i disse Rør

end i Jærnrør, saa der kan spares lidt paa Diameteren. Paa det snævreste Sted, *The Royal Gorge* (Fig. 54), er Passet saa snævert, at Floden vilde bortskære Banelegemet, hvis man byggede ud i den, og da man heller ikke

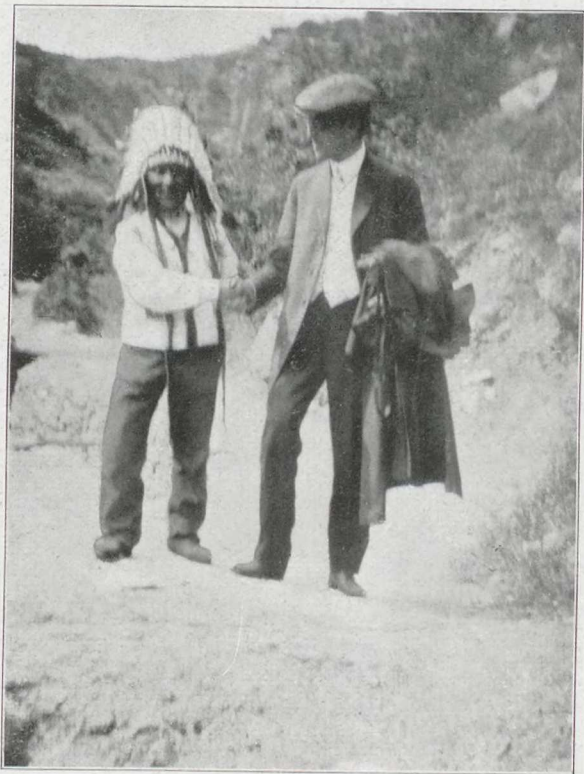

Fig. 51. Indianer.

har turdet underminere Klippen, er den ydre Side af Banelegemet hængt op i Bukke, der skræver over Floden. Efter en god Times Kørsel hægtes Vognen atter af, men Landskabet vedbliver med at være smukt. 9 Timer fra Colorado Springs passerede vi Kl. 9 om Aftenen den lan-

Fig. 52. Udsigtsvogn.

Fig. 53. Kørsel i Serpentin.

ge Tunnel ved *Tennessee Pass*, der ligger 10 240 *feet* over Havet; her gaar Skellet mellem det Vand, der flyder til

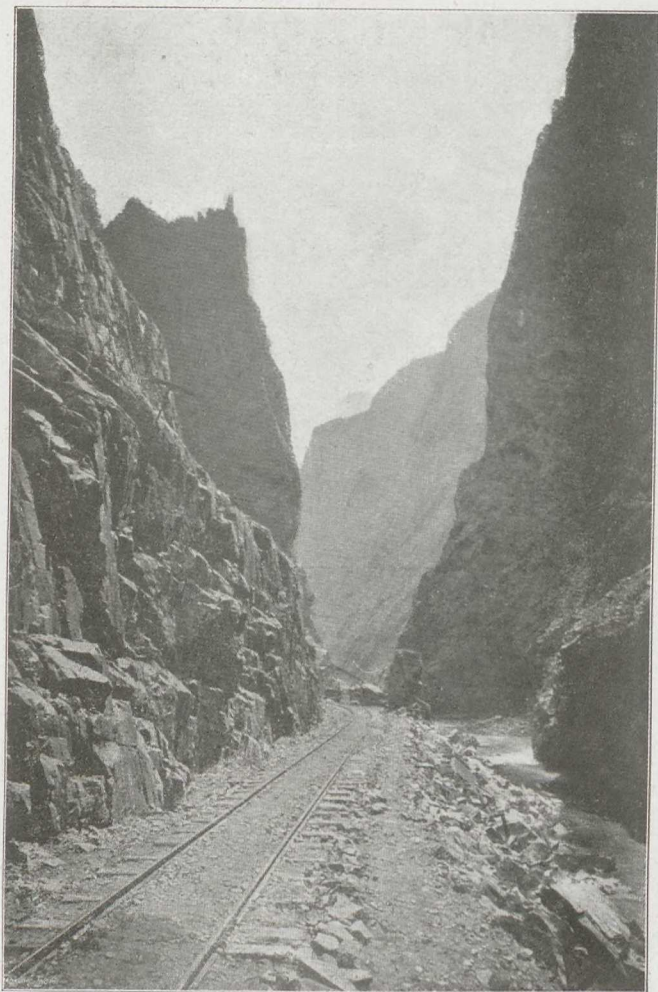

Fig. 54. The Royal Gorge.

Atlanterhavet, og det, der flyder til det store Ocean. Den næste Morgen kørte vi gennem den Ørken af Sand og

Sandsten (Fig. 55), i hvilken saa mange Guldgravere i sin Tid omkom paa deres Ridt mod de nyopdagede Guldlejer i Kalifornien. Længere fremme har *Price River* skaaet sig en Canon i Sandstenen, som følges paa en Strækning af 9 miles, og derefter passeres *Castle Gate*, en smal Passage mellem to lodrette, 500 feet høje Sandstensklipper. Senere kommer der Oaser i Ørkenen, og i Nær-

Fig. 55. Sandørken mellem Green River og Woodside.

heden af *Salt Lake City* er man omgivet af et smukt Bjærglandskab (Fig. 56). Vi kørte langs *Jordan Floden*, der forbinder den ferske *Utah Sø* med Saltsoen, og efter i alt 27 Timers Kørsel standsede vi i Mormonernes Hovedstad. Jeg var nær kommet paa Hovedet ud af Toget, for det begyndte at køre tilbage, inden Negeren havde faaet min Bagage ud, og i Stedet for at skynde sig blev han staaende paa Trinbrættet og skældte ud af alle Livsens Kræfter, mens Toget tog mere og mere Fart; først i yderste Øjeblik fik jeg ham til at kaste min Taske ud og kom selv af.

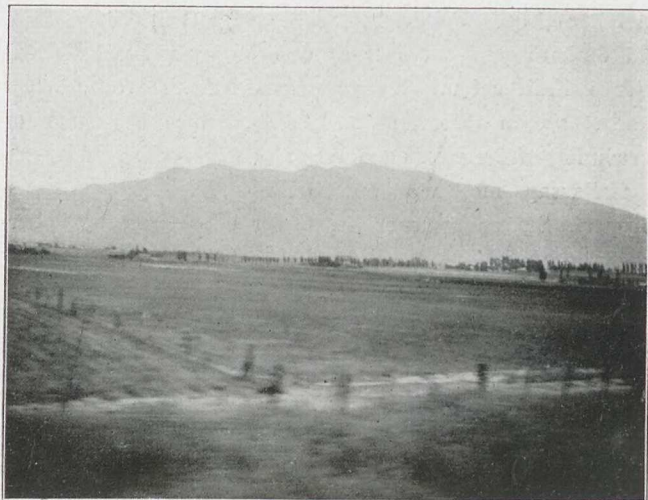

Fig. 56. Bjærglandskab nær Salt Lake City.

Salt Lake City er en lys og livlig By, med meget brede, asfalterede Gader (Fig. 57), hvis Fortove, naar man lige undtager Hovedgadernes, er indfattede af frisk Græs. Den er lige saa regelmæssig som et Skakbræt, og

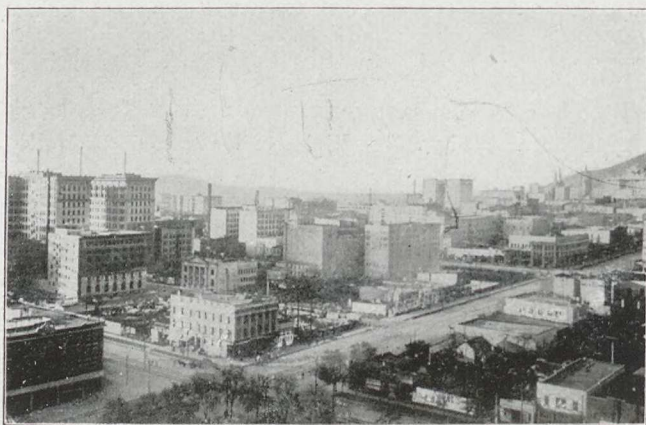

Fig. 57. Forretningskvarteret i Salt Lake City.

Felterne er større end i nogen anden By, idet hver Blok er $\frac{1}{8}$ mile i Kvadrat. I Midten ligger Tempelblokken, omgivet af nordre, østre, søndre og vestre Tempelgade; nord for nordre Tempelgade ligger 1., 2., 3. o. s. v. Nørregade, øst for østre Tempelgade ligger 1., 2., 3. o. s. v. Østergade, og ligesaa paa Syd- og Vestsiden. For Enden af Gaderne, i alt Fald mod Nord og Øst, ser man

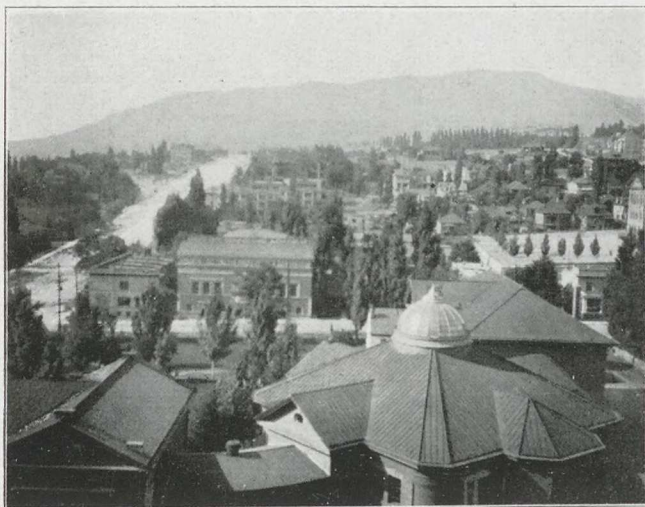

Fig. 58. Udsigt fra Hotel Utah i Salt Lake City.

Sandstensbjærgene (Fig. 58). Tempelblokken optages af en Park med friske Græsplæner og Blomsterbede, der omgiver Tempelet og Tabernakelet. Tempelet (Fig. 59) er et meget helligt Sted, hvortil fremmede ikke har Adgang; kun de Ægteskaber, der sluttet i dette eller et af de øvrige 5 Templer i Utah, er gyldige i Himlen, mens de Ægteskaber, der sluttet uden for Templerne, alene gælder for det jordiske Liv. Foran Tempelet staar Bronzestatuer af *Joseph Smith* og hans ældre Broder, der blev myrdede sammen ovre i Østen i 1844, da Joseph Smith var ca. 38

Aar gammel. Paa Soklerne læses om deres Martyrdom. Efter Mordet førte *Brigham Young* Mormonerne mod Vest gennem Sandørkenen til Oasen ved *Salt Lake*, hvor de slog sig ned og byggede Tabernakelet; nu er der ca. 350 000 Mormoner.

Tabernakelet (Fig. 60) er en lav Bygning (eller rettere synes lav, trods sine 70 *feet*), med ovalt Grundrids (250

Fig. 59. Tempelet i Salt Lake City.
I Forgrunden Bronzestatuen af *Joseph Smith*.

× 150 *feet*); det kan rumme 12 000 Mennesker (8000 Sidspladser). Taget, der er dækket med smaa Jærnplader og malet, har Form som en Skildpaddes Skjold og er kendt som en mesterlig udført Konstruktion. Spændvidden er 150 *feet*, og det er bygget helt af Træ (Fig. 61), samlet med Trænegler, da Tømmermændene hverken havde Søm eller Skruer. Akustikkens Fortræffelighed blev demonstreret ved at lade en Naal falde paa Gulvet i Rummets ene Ende, hvilket tydeligt kunde høres i den anden. Or-

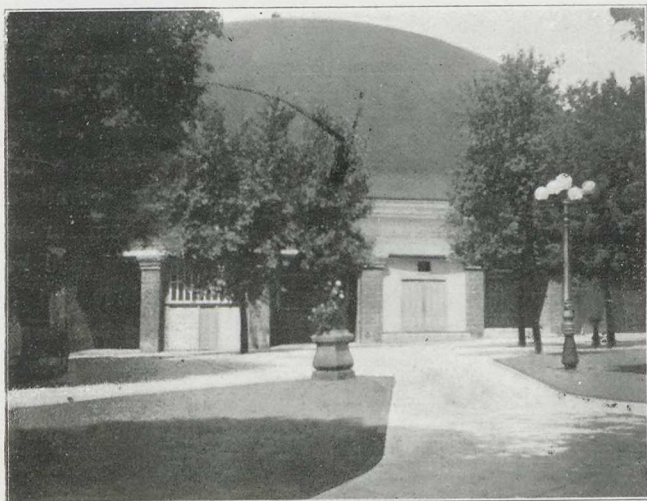

Fig. 60. Tabernakelet.

gelet er af Træ, bygget af Tømrere, og skal være det største og smukkeste paa Jorden. Tabernakelets indre Udstyr var meget tarveligt og slet vedligeholdt, det malede

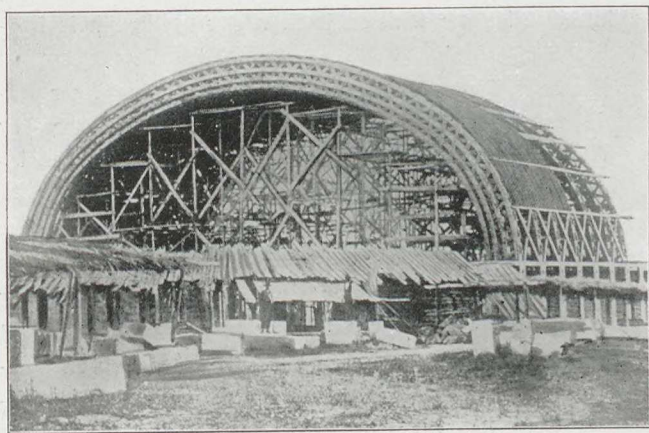

Fig. 61. Tabernakelet under Bygning.

Træværk var slidt, og det pudsede Loft var revnet og havde Fugtighedspletter. Jeg overværede en Søndagsgudstjeneste eller rettere sagt kun den sidste Del af den, en Missionærs Beretning om den Rejse, han havde foretaget i Skandinavien og Rusland. Pudsigt nok drejede hans Tale sig mest om København, Helsingør og Aalborg, om alle de Hindringer, han havde mødt; det var blevet ham forbudt at vise Lysbilleder eller have Koncert sammen med Forredragene; det var just paa den Tid, at der blev ført en Kampagne mod Mormonismen herhjemme, og han berettede om, hvorledes det var lykkedes ham at faa Pressen over paa Mormonernes Side. Han talte meget aabent om Tingene, om hvorledes Mormonerne beskyldtes for at lokke Kvinderne til Utah med gyldne Løfter, mens de i Virkeligheden fik det usselt, og han udbød, henvendt til Kvinderne, idet han slog ud med Haanden: Har I det maaske ikke godt? Tabernakelet var fyldt med baade Mænd, Kvinder og Børn, men mange af dem sad og nikkede i den søvndyssende Varme. Efter Talen var der Orgelspil og meget smuk Korsang af et stort Kor, der hele Tiden havde siddet amfiteatralsk foran Orgelet (Fig. 62), og sluttelig blev der bedt en Bøn, under hvilken hele Forsamlingen rejste sig.

En halv Times Jærnbane kørsel fra Byen ligger Badeetablisementet *Saltair* ved den store Saltsø. Banen er bygget alene for Badetrafikken og har ingen Mellemstationer. Jeg tog derud Lørdag Eftermiddag, og Toget var overfyldt. Turen gaar over øde Sletter; jo nærmere man kommer Søen, des sparsommere bliver Græstuerne og des hvidere Bunden; nær Kysten ses Saltbede, hvor Saltet udvindes ved, at Vandet fordamper. Man kører et Stykke ud i Søen, først paa en Dæmning, saa paa en Træbro, der ender i det store, paa Pæle byggede Badeetablisement, hvor der foruden de lange Rækker af Afklædningsrum findes en mægtig Træbygning i maurisk Stil,

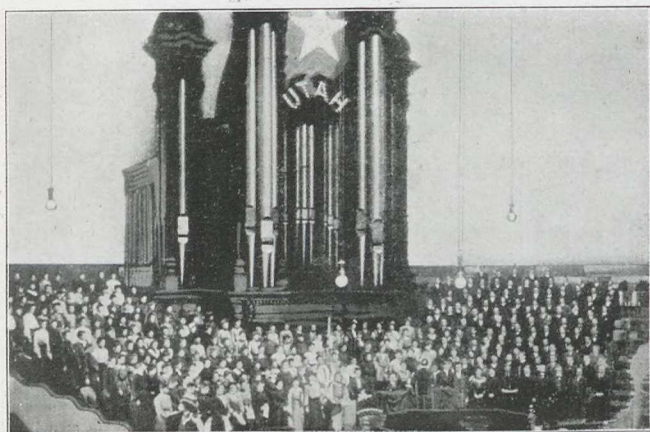

Fig. 62. Det store Orgel.

der foroven (Fig. 63) rummer en kolossal Balsal, hvis frie Gulvflade (der er ingen Søjler) er 140×150 feet, og nedenunder et udstrakt Rum for *Pick-nicks* (d. v. s. med

Fig. 63. Dansesalen i Saltair.

medbragte Madkurve); desuden er der en Afholdsrestaurant, Karruseller, Hippodrom o. s. v. Hippodromen var lukket; for en Del Aar siden styrtede det raadne Gulv ned, og Folk brækkede Arme og Ben, men ingen druknede i det varme Vand.

Ved Indgangen til Badehusene lægger man sine Værdisager i en Papirpose, der klistres til og forsynes med Navn og Adresse og deponeres i en Boks, hvis Num-

Fig. 64. Flydning i Saltsoen.

mer man faar udleveret i en Gummiring til at tage om Halsen. I Tilfælde af Tyveri faar man Erstatning, dog højst 100 Dollars, hvis man ikke forud gør opmærksom paa, at Værdien er større. Ogsaa Afklædningsrummets Nummer tager man med sig i Vandet, hængende i en Gummiring om HaandleDET. Herrer og Damer bader sammen, Herrerne har en Badedragt med kort Skørt, og Damerne er helt paaklædte med Strømper (Fig. 64). Vandet indeholder i Sommertiden, naar Fordampningen er stærk, 25 pCt. Salt eller 1 pCt. mere end det døde Hav, saa man svømmer ovenpaa som et Stykke Træ. Der er Opslag, der advarer mod at dykke; blot man faar Vandet i

Fig. 65. Fotografering i Saltsøen.

Ansigtet, svider det. Der er intet Dyreliv, men der svømmer Tangstumper omkring, der i Forbindelse med Vandets lageagtige Karakter gør det mindre appetitligt, men bagefter er man meget forfrisket. Paa Badebroen staar der en Fotograf, der hvert Kvarter raaber de badende sammen til Fotografering (Fig. 65), og naar man atter er paaklædt, kan man købe det færdige Billede. Efter Ba-

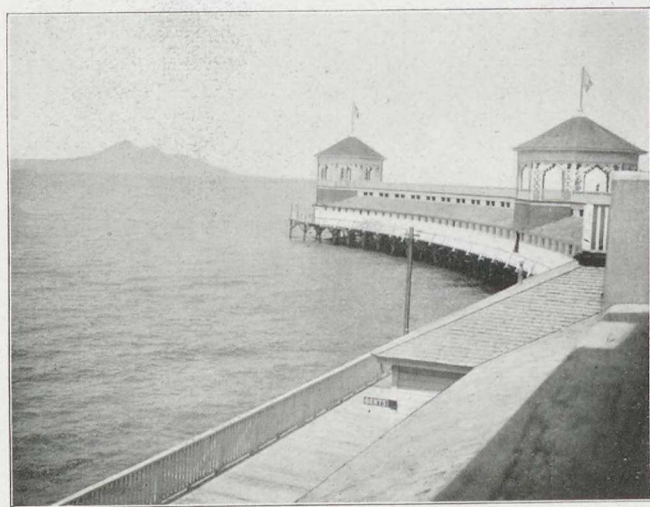

Fig. 66. Fra Promenaderne i Saltair.

det skyller man Saltet af sig i et fersk Styrtebad og har saa gode Betingelser for at nyde Aftenen. Jeg spiste i Afholdsrestaurationen (hele Anlægget ejes af Kirken), hvorfra man har en vid Udsigt over det blaa Vand; i Nærheden ligger et Par smaa, ganske golde Klippeøer (Fig. 66), der ved Solnedgang lyste i rødviolette Farver. Ved Søbredden længere borte findes Malmsmelteovne, hvis tunge, svovlede Røg stod som hvide Skyer tværs over Bjærgene; senere paa Aftenen saa man de glødende Slagger ved Ovnene. I den mægtige Balsal danses der hver

Aften, og der er ofte 1000 Par paa Gulvet samtidig; jeg har aldrig set noget saa livligt og borgerligt paa een Gang. Fra Salen strækker der sig lange Promenader ud i Vandet (Fig. 66) til smaa, aabne Pavilloner, hvor enlige Par sværmer.

Jeg tilbragte Aftenen sammen med en ung Sagfører (*Attorney at Law*), der fortalte mig en Del om Mormon-

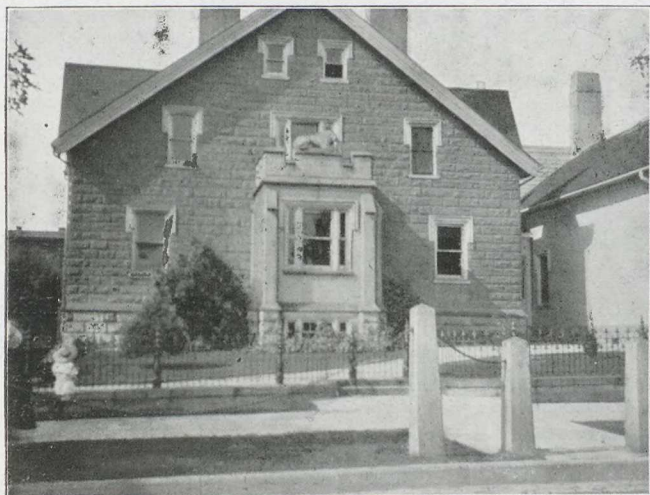

Fig. 67. Løvehuset i Salt Lake City; en af *Brigham Young's* Boliger.

ismen, som han var en Modstander af. En af Aarsagerne til, at den breder sig og bl. a. kaprer en stor Mængde Danske, er, at Mændene har en Forpligtelse (i Lighed med Værnepligt) til i 3—4 Aar at rejse ud som Missionærer, der betales af Kirken med 30 Dollars pr. Maaned. Moralen, paastod han, stod meget lavt; Flerkoneriet og den moderne Kvindebevægelse passede ikke sammen; med Kvinderne af den gamle Skole var det gaaet, men de moderne unge Piger, der saa Faderen dele sig mellem flere, forlangte samme Ret for sig. Efter at Utah er optaget

mellem Staterne, er Flerkoneriet officielt forbudt, men det er næppe udryddet.

Det hører med til Mormonernes Religion at sætte mange Børn i Verden, og det er vel derfor, man paa Garderne ser et usædvanlig stort Antal nydelige unge Piger, *Springchicken* kalder Amerikanerne dem. I øvrigt er der, ud over Saltair og Tempelblokken, ikke meget at se i Byen. Man føres forbi nogle af de Huse, hvor *Young* og hans nitten Koner har boet (Fig. 67), og man forbavses over de mange fremmede Kirker, deriblandt en dansk og en svensk. Det forklares ved, at ca. 50 pCt. at Byens Indbyggere ikke er Mormoner; de danner et særligt politisk Parti, og undertiden har de haft Byens Styrelse i deres Hænder, og i slige Perioder er den blomstret op.

Den 11. August drog jeg videre til Los Angeles; Toget her er det bedste i Vesten, bedre end det, der gaar til San Francisco. Banen løber mellem Salt Lake og Minerne, hvis Bygninger tydeligt ses; man passerer Stationen Stockton, en Amerikanisering af Stockholm (ton = town), i øvrigt er alt Ørken. Baade i Utah, Nevada og Arizona udvindes Kobber af Malme, hvis Kobberindhold gaar helt ned under 2 pCt. Malmen knuses til Nødestørrelse og rystes med Vand, hvorved den adskilles i en lettere og en tungere Del, hvilken sidste finknuses og separeres ved Slæmning; endelig udsmeltes Kobberet, og Produktet, Sortkobber, renses i Konverter og bagefter ved Elektrolyse. Af rigere Malme (4 pCt.) udsmeltes Kobberet undertiden direkte uden Knusning.

Om Natten passerede vi gennem Nevada, og næste Morgen vaagnede vi i samme Ørkenlandskab med Sandstensbjærge i Baggrunden. Ved 7-Tiden, efter 14 Timers Kørsel, kom vi ind i Kalifornien, og ved Breakfast'en saa jeg de første Palmer; de stod mellem Græstuerne, isolerede eller 2—3 Stykker sammen, og var paa Størrelse med de hjemlige Stuepalmer, men de forsvandt

igen; vi kørte atter mellem hvide Sandklitter, og først Kl. 2 ved St. Bernardino begyndte det frugtbare Land med Orange- og Pebertræer og med høje Palmer, plantede som Allétræer langs Vejene (Fig. 68). Pebertræet minder om Akacie, men har hvide Blomster og røde Bær og Blade, der smager af Peber. En Tysk-Amerikaner fortalte mig om den ringe Bearbejdelse, som Jorden

Fig. 68. Vej i Pasadena.

i Kalifornien kræver. Det første Aar giver den 40 Fold, og næste Aar vil det spildte Korn spire, uden at Jorden er bearbejdet eller tilsaaet, og den vil give 28 Fold, tredje Aar bruges Jorden som Græsmark, og saa først pløjes der igen.

Da jeg vadskede mig om Morgenens, blev jeg overrasket over min usædvanlige Renhed og spurgte naivt, om der brændtes særlig gode Kul under Lokomotivet, men fik til Svar, at der fyredes med Olie.

I Løbet af Dagen var Temperaturen i Toget stegen til 92° (33° C), og det var en voldsom Overgang at kom-

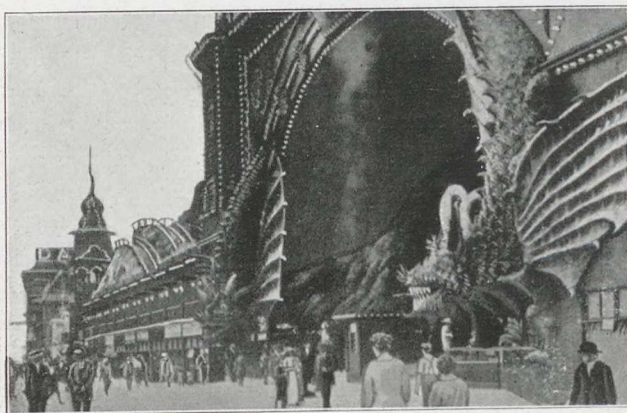

Fig. 69. Indgang til en Rutschebane i Ocean Park.

me ud i Los Angeles' kølige, friske Luft; det virkede ejendommeligt senere paa Hotellet at pakke de ophedede Klæder ud af Kofferten.

Los Angeles har meget stejle Gader; Stationen lig-

Fig. 70. Fra en Allé i Pasadena.

ger i en hel Gryde, og man undredes over den Lethed, hvormed Hotellernes store Automobiler manøvrerede og gik i Gang paa de stejle Ramper. Man mærker snart, at man er kommen til et Petroleumsland, for alle Gader og Veje er asfalterede eller i alt Fald behandlede med Olie. Byen og dens Omegn gennemkrydses af et Net af elektriske Sporveje, ad hvilke særlige Vogne fører Tu-

Fig. 71. Villa i Pasadena.

risten paa indtil 12 Timers Udflugter. Jeg kørte straks en Aftentur gennem den nylig indlemmede Forstad Hollywood, en Villaby med nydelige Huse omgivne af Palmer, Blomster og fløjsagtige Græsplæner; Haveslangen var i Brug overalt. Vognen førte mig videre over en lang, ubebygget Strækning ned til Kysten, hvor Badestederne Santa Monica, den illuminerede Ocean Park og Venice ligger. Jeg spiste i The Ship, en Restauration, der baade ind- og udvendig er bygget som et Skib, og spadserede derpaa rundt og saa paa Forlystel-

serne, der havde samme Karakter som paa Coney Island, kun mærkede man Japans Nærhed paa de mange japanske Boder og Auktionslokaler med japanske Kunstsager (ogsaa Boy'erne paa mit Hotel var Japanere) samt paa Udstyrelsen af den mægtige Dansesal, der var pyntet med smaa, hvide Papirblomster; man gik som under blomstrende Frugttræer. Jeg prøvede, skønt ene,

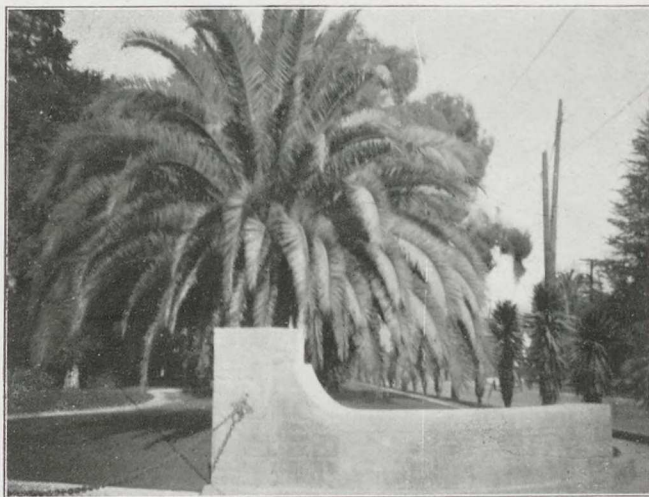

Fig. 72. Villahave i Pasadena.

en Tur gennem »Kærlighedens Tunnel«; den foregik i en Svanebaad, der flød i en snæver Kanal, hvis Vand sattes i hurtig Strømning af et Vandhjul. Kanalen bugtede sig ud og ind gennem Tunneler og malede Landskaber, og de elektriske Lamper tændtes og slukkedes mekanisk af Baaden, saa de kun brændte under Passagen. Det var en hel Labyrint, man førtes igennem, og to Gange snoede Baaden sig i lang Tid gennem bælgmørke Tunneler, saa man virkelig følte sig i Underverdenen og ikke var helt sikker paa, hvordan det vilde ende. Jeg prøvede ogsaa en af de store Rutschebaner (Fig. 69); det var en meget

langvarig og pirrende Tur; to lange Vogne med Motor og Fører kørte op og ned, ud og ind, gennem Klippehuler og paa Bjærge; snart kørte vi højt oppe med Oceanets maanebelyste Bølger under os, og et Øjeblik efter for Vognen med rivende Hast ned i Afgrunden og ind i en Tunnel, hvis Portal, set fraoven, saa saa lav ud, at man ventede at faa Hovedet revet af; og inde i den bælg-

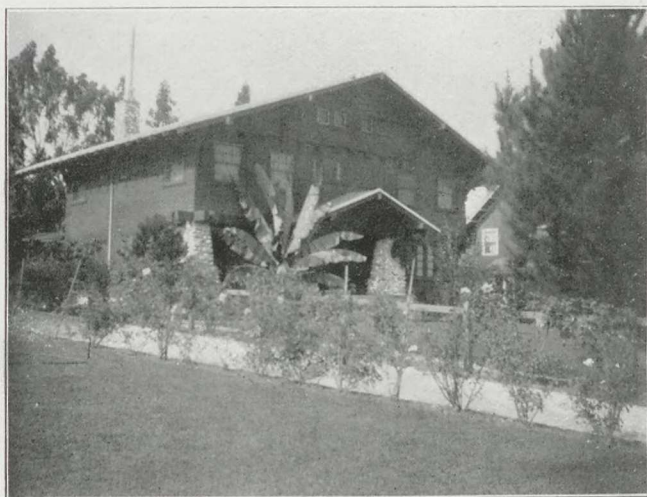

Fig. 73. Villa i Pasadena.

mørke Tunnel blev man overrasket af en Kurve, der slyngede en over i Vognens ene Side, saa man mistede Sans og Samling.

Nordøst for Los Angeles ligger den store Villaby Pasadena med pragtfulde Villaer og Palmeallee (Fig. 68 og 70—73). Her, hvor der hersker en evig Sommer, slaar de rige Amerikanere sig ned, naar de har trukket sig tilbage fra Forretningerne; her kan de spise deres Frilandsjordbær hele Aaret rundt. Paa Fig. 70 og 71 vil man se, at der mellem Vej og Gangsti findes en bred Græsrabat; denne hører med til Haven (Fig. 71),

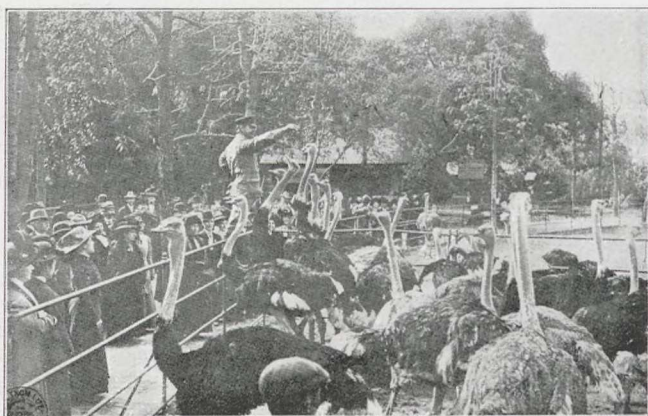

Fig. 74. Cawston Ostrich Farm.

der i Amerika hyppigst er uindhegnet mod Vejen, og i en By som Pasadena er Rabatten saa plejet og pillet, at den ligner et Fløjlstæppe; flyttelige Bukke med vandrette, gennemhullede Vandrør var opstillet langs med den og sørgede for Vandingen.

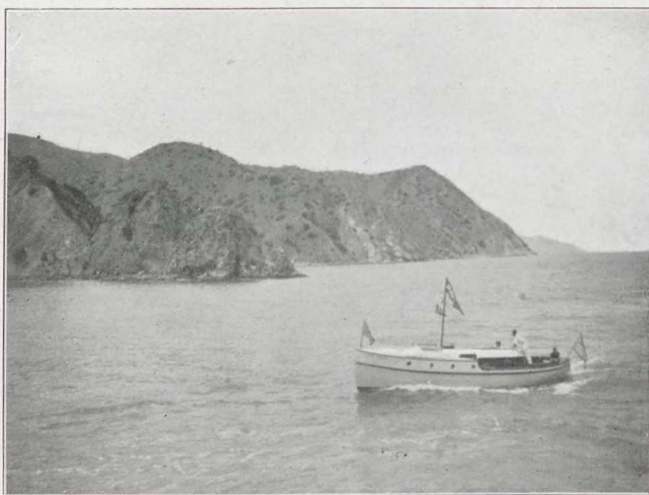

Fig. 75. Catalina Island.

I Nærheden af Pasadena findes en Strudsfarm (Fig. 74), hvor Strudsene holdes for Fjerenes Skyld; disse plukkes fra Tid til anden og bliver derefter rensede (eventuelt farvede) og krøllede paa den tilhørende Fabrik. Hunnernes Fjer er alle graa; det er fra Hannerne, de hvide og sorte Fjer stammer.

Ud for Los Angeles, i det store Ocean, ligger den lille Klippeø Catalina Island (Fig. 75) med det

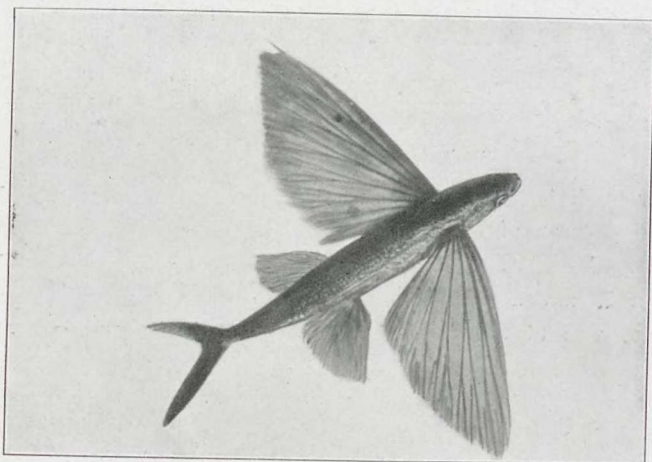

Fig. 76. Flyvefisk.

meget besøgte Badested Avalon. Man kører med Jærnbane (1 Time) til San Pedro, hvorfra en stor Damper gaar derud paa et Par Timer. Paa Vejen ser man Flyvefiskene (Fig. 76) flyve hen over Vandet, jaget af springende Tunfisk (Tumbling Tuners), store Rovfisk (Fig. 77), der jager flere i Følge og minder om Soldater, naar de i Geled gør deres korte, cirkelbueformede Spring op af Vandet.

Det første, der modtog os ved Øen, var en Motorbaad med to Herrer og to Damer i Badedragt (Fig. 78), en af disse Racere, der mere flyver end sejler. Vandet

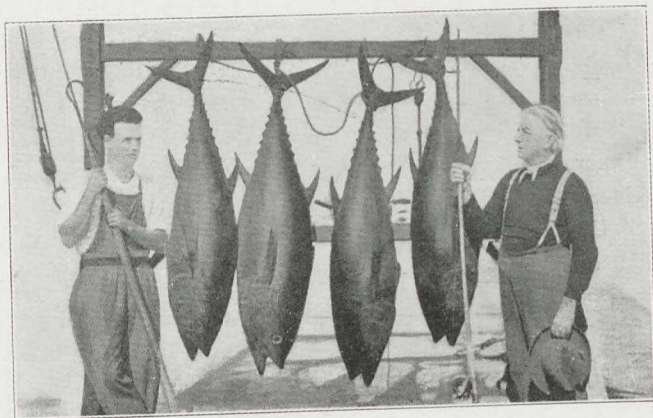

Fig. 77. Tunfisk — $\frac{1}{2}$ Dags Fangst.

er spejklart, og naar man lægger til ved Kysten, omringes man af Baade med nøgne, nøddebrune Drenge og unge Mænd (Fig. 78), der raaber, at man skal kaste Mønter i Vandet, som de kan dykke efter. Gør man det, er det som at fodre Maager; lynsnart styrter 2—3 af Fy-

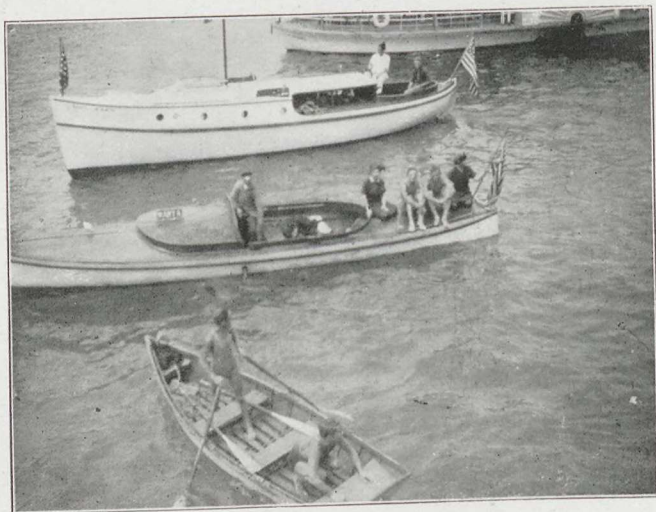

Fig. 78. Motorbaade og dykkende Drenge ved Catalina Island.

rene sig i Vandet, og et Øjeblik efter kommer en af dem triumferende op med Monten i Haanden. Da vi gik i Land, maatte vi passere et Spalier af Badegæster (Fig. 79), der tog de nyankomne i Øjesyn; det var et broget Billede, nogle i Badedragt, andre i full dress med Parasoller i alle Regnbuens Farver.

En af Øens Hovedattraktioner er dens Baade med

Fig. 79. Ankomst til Catalina Island.

Glasbund, dels Robaade, dels store Motorbaade (Fig. 80), der midtskibs har en eller flere langstrakte Schakter, lukket forneden med tykt Spejlglas og foroven omgivet med Stole. Her satte vi os, bøjede over Randen, og saa først Stimer af Smaafisk passere, og senere, da vi kom ind paa lavt Vand, saa vi store undersøiske Skove af en pragtfuld Tangplante, hvis Blade lignede gult Katedralglas. Den dannede Buske og Træer, mellem hvilke Guld-fisk og blaa Fisk svømmede omkring. Nogle Steder laa der store Muslingeskaller, skinnende af Perlemor, og Dykkeren, som vi havde med, styrtede sig ud og dykkede ind

under Baaden, hvor vi saa hans hvide Legeme med store, afmaalte Svømmetag glide ned mod Bunden og hen over denne, til han havde samlet 2—3 Stykker sammen, som han kom op med og solgte, efter først at have samlet Kræfter efter den meget anstrengende Tur.

Fig. 80. Baad med Glasbund.

San Francisco ligger en Nats Kørsel nord for Los Angeles. Byen ligger paa Nordspidsen af en Halvø, der begrænser San Francisco Bugten, som gennem the Golden Gate (Fig. 81) staar i Forbindelse med Oceanet. Til venstre paa Billedet, hvor der for 25 Aar siden kun var Sand, ligger nu den frodigste Park, man kan ønske sig. Nord for Parken ses to sorte Pletter ude i Vandet, kun et Stenkast fra Land, det er de berømte Seal Rocks, paa hvilke man ofte kan se store Søløver sole sig. Omtrent midt i Billedet, hvor der staar »Harbor View«, er Verdensudstillingens Bygninger indtegnede. Yderst til højre ses Færgestationen (The Ferry Depot), hvorfra Færgerne gaar over til Forstæderne paa

den anden Side af San Francisco Bugten; Stationen ligger for Enden af Hovedgaden (Fig. 82).

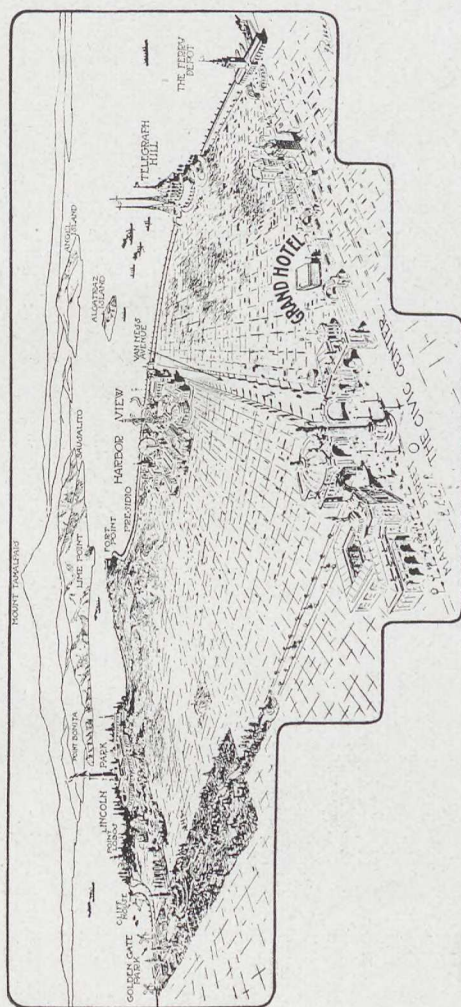

Fig. 81, Skitse af San Francisco.

Som andre kaliforniske Kysthyer er San Francisco — eller Frisco, som Navnet ofte forkortes til — bygget

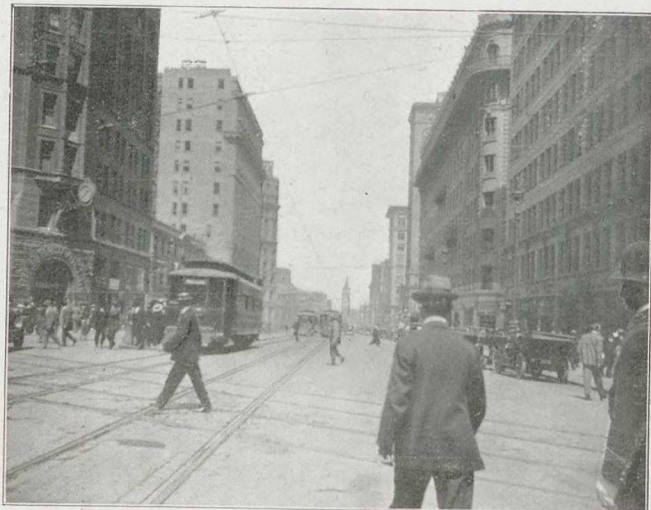

Fig. 82. Hovedgaden i San Francisco med Ferry Depot i Baggrunden.

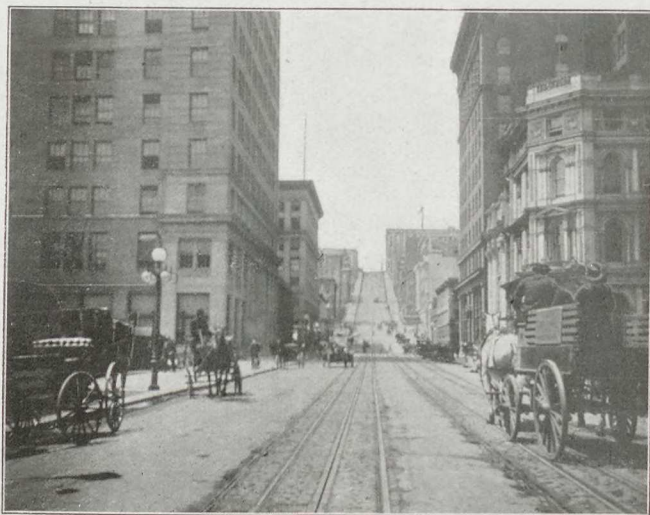

Fig. 83. Gade i San Francisco.

terrasseformet, og mens Gaderne paa den ene Led er vandrette, er de paa den anden Led saa stejle, at almindelige, elektriske Sporvogne ikke kan bruges; Vognene maa klemme sig fast i Staaltove, der vandrer i en Rille midt

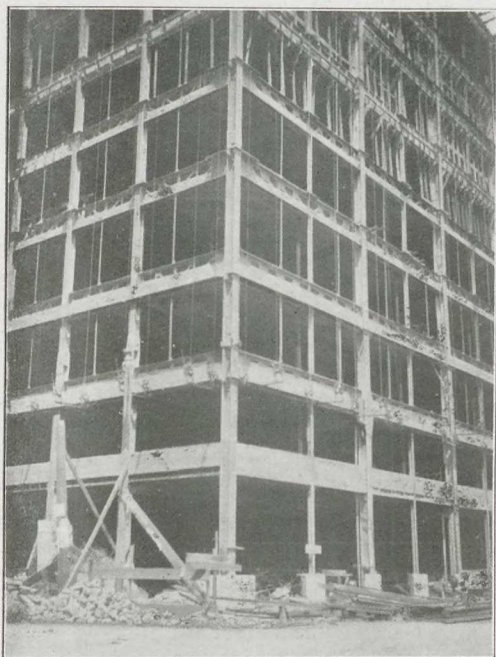

Fig. 84. Staalskelet-Bygning under Opførelse i San Francisco.

i Sporet (Fig. 83). Her, saavel som flere Steder i Vesten, har Sporvognene elektrisk Ringeapparat ved hver Plads, saa Passagererne selv kan tilkendegive, naar de vil af.

Efter Jordskælv i 1906 bygges der meget af Jærnbeton, men de højeste Bygninger er dog her, som overalt i Amerika, Staalkonstruktioner (Fig. 84), Murværket er ikke bærende. Man kan derfor se det Særsyn, at Murvær-

ket paabegyndes et Sted oppe i Luften (Fig. 85), rimeligvis fordi der til de nedre Etager skal bruges et ædlere Materiale, der endnu ikke er leveret.

Hvor almindeligt det er at flytte Huse, skal jeg ikke kunne sige, men jeg mødte en Dag eet i en af de ydre Gader, og det vakte liden Opsigt.

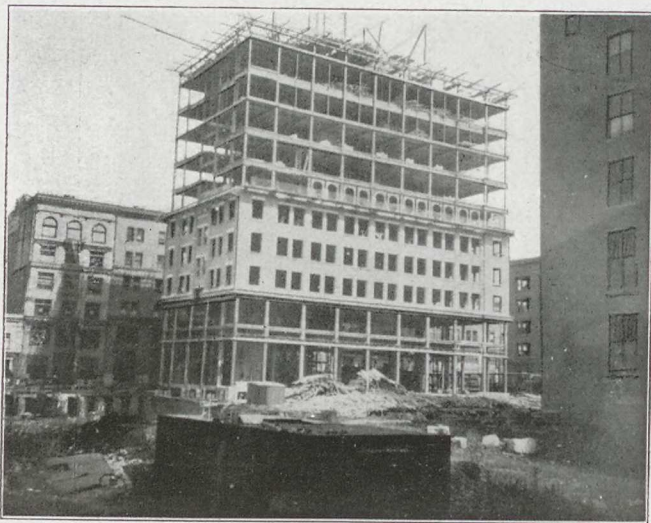

Fig. 85. Staalskelet-Bygning under Opførelse i San Francisco.

Byen bærer endnu Præg af Jordskælvet; mange Gader har det samme uharmoniske Udseende som Gaderne i en Storstads Udkant, hvor enkelte høje Huse rager op mellem gabende Tomter. Af bemærkelsesværdige Bygninger er der faa; Fig. 86 viser Mønten, hvis Granit har tydelige Spor af Branden; Fig. 87 viser en Bankbygning, der kan siges at være typisk for slige Bygninger i U. S. A., hvor man som Modsætning til de almindelige, høje Huse bygger lave, enetages Bygninger, naar man vil skabe et særlig fornemt og solidt Indtryk.

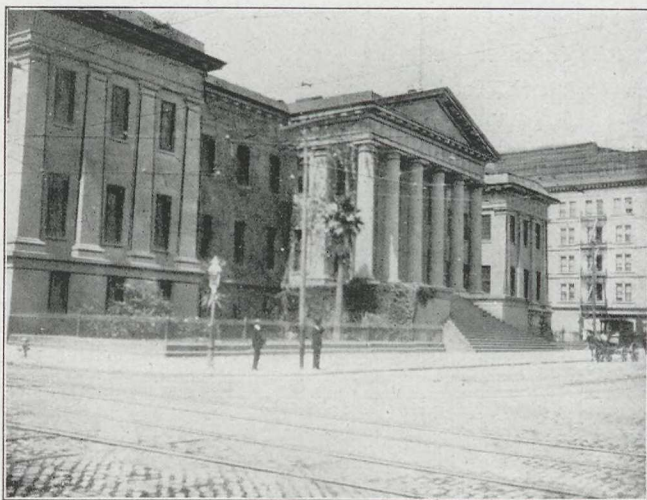

Fig. 86. Montén i San Francisco.

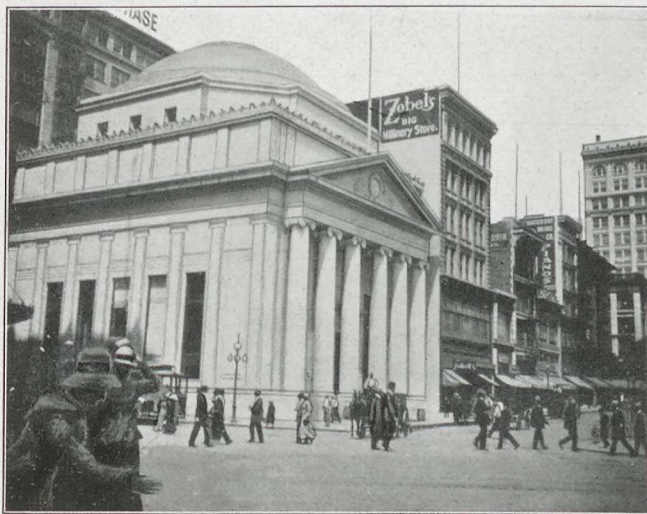

Fig. 87. Bankbygning i San Francisco.

Jeg besøgte *Hunt's* Laboratorium, hvor jeg traf den danske Ingeniør *Dahlberg* ansat som Kemiker. Der fandtes en stærk Trækprovemaskine og Tromler m. m. til Prøvning af Vejskærver, men i øvrigt var det mekaniske Udstyr ringe.

Universitetet, der er det største vest for Mississippi, ligger paa den anden Side Vandet i Forstaden

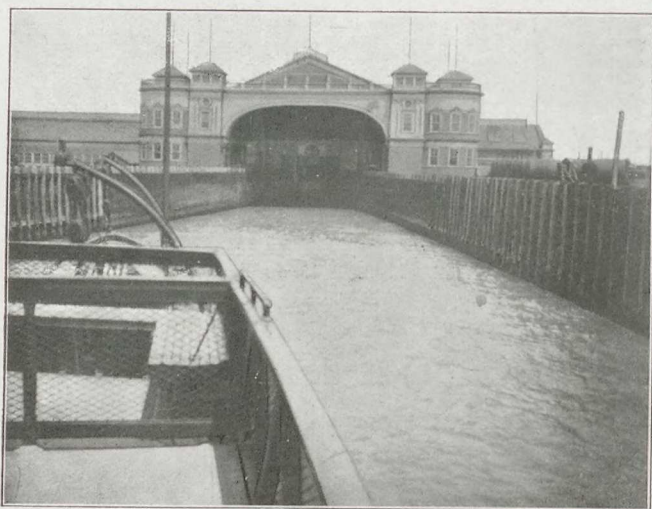

Fig. 88. Færgebygning paa Oakland Pier, San Francisco.

Berkley. Man tager med Færge til Oakland Pier (Fig. 88), som er en $1\frac{1}{3}$ mile lang Træbro, ad hvilken de elektriske Sporvogne kører ud til Færgen. Længs Broen i ret stor Afstand er der anbragt Reklamer paa Vandet, store Bogstaver formentlig fastgjorte paa nedrammede Pæle. Universitetet bestaar af mange, til Dels pragtfulde Bygninger, spredte over et stort, bakket Terrain, der er anlagt som Park (Fig. 89). Jeg var der paa Semesterets første Dag, og der var meget livligt; navnlig var jeg overrasket over den Mængde unge Piger, der spad-

serede i Gangene og laa rundt omkring paa Plænerne. Der er over 4000 studerende, af hvilke ca. $\frac{1}{3}$ er kvindelige. Jeg traf senere paa min Rejse en Dame, der havde studeret 4 Aar ved et Universitet nær Chicago og var Bachelor of arts, og hun fortalte mig en Del om Universitetslivet. De unge Piger bor sammen (indtil 120) og har hver sit Soveværelse, men fælles Spisesal m. m. Saa-

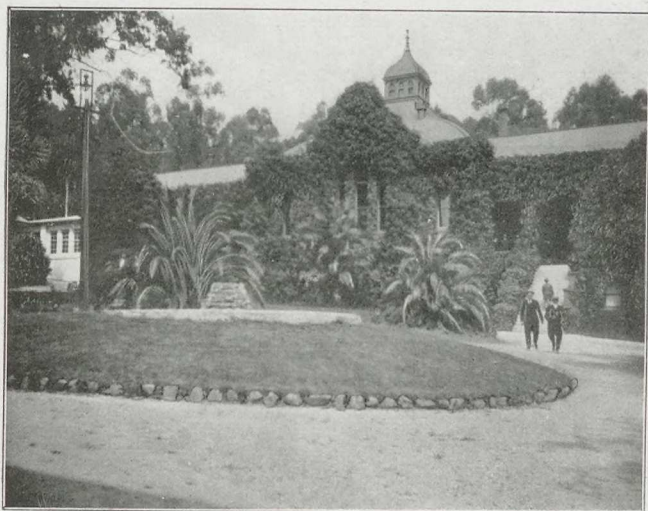

Fig. 89. En af Berkley Universitetets Bygninger.

danne Bygninger er enten private eller indrettede af Universitetet. De har at møde til Forelæsningerne, bliver de borte fra en given Forelæsningsrække mere end 6 Gange i et Semester, bliver det paatalt, to Gange for sent regnes lig een Gang helt borte. De bliver eksaminerede efter hvert Semester, men der er ingen afsluttende Prøve. Denne 4-aarige Undervisning giver kun en mere almindelig Uddannelse med Hovedvægten lagt paa enten Arts (Sprog m. m.) eller Science (Matematik, Fysik o. s. v.).

For at blive Ingeniør maa man yderligere studere 3 Aar og tage en afsluttende Eksamen.

Jeg vilde have besøgt Professor *Derleth*, der har *Civil Engineering*: Bygningsingeniørfagene under sig, men traf kun hans Assistent Mr. A. C. *Alvarez*, en usædvanlig tiltalende ung Mand, der leder Laboratoriet og

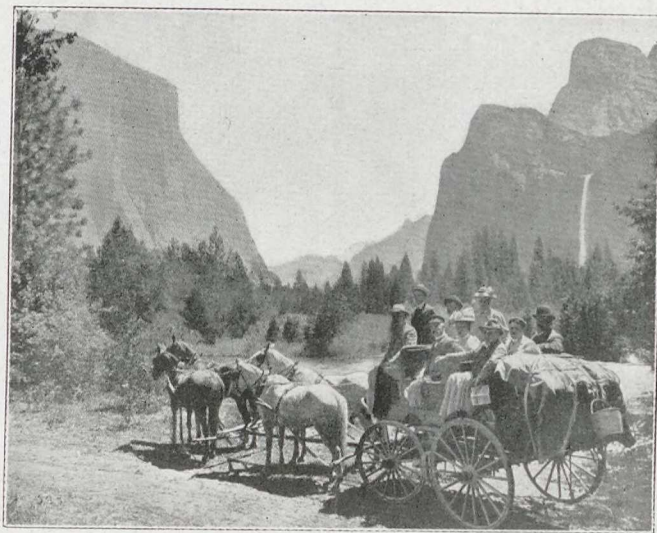

Fig. 90. Kørsel med Stage langs El Merced River i Yosemite Valley. Til venstre ligger Bjæret El Capitan, i Baggrunden Half Dome, til højre The Three Graces og Bridal Veil Falls (940 feet).

Øvelserne dør og holder Forelæsninger over Materiallære. Bygningsingeniørerne har 28 Timer Forelæsninger i dette Fag, 42 Timer Forsøg med Cement, Mørtel og Beton og 42 Timer Forsøg med Metaller, Træ, Natursten og Mursten. De studerende blander selv Betonen til Forsøgene (der var nylig opstillet en lille *Smiths Mixer* til at dreje med Haanden), og nogle af dem gaar videre og støber store Jærnbetonbjælker til mere videnskabelige Forsøg.

Der gøres ingen kommercielle Forsøg, i saa Fald vilde de private Laboratorier protestere; kun naar disse ikke kan udføre dem, eller der er Strid, træder Universitetslaboratoriet til. Der var et stort mekanisk Værksted og en fin

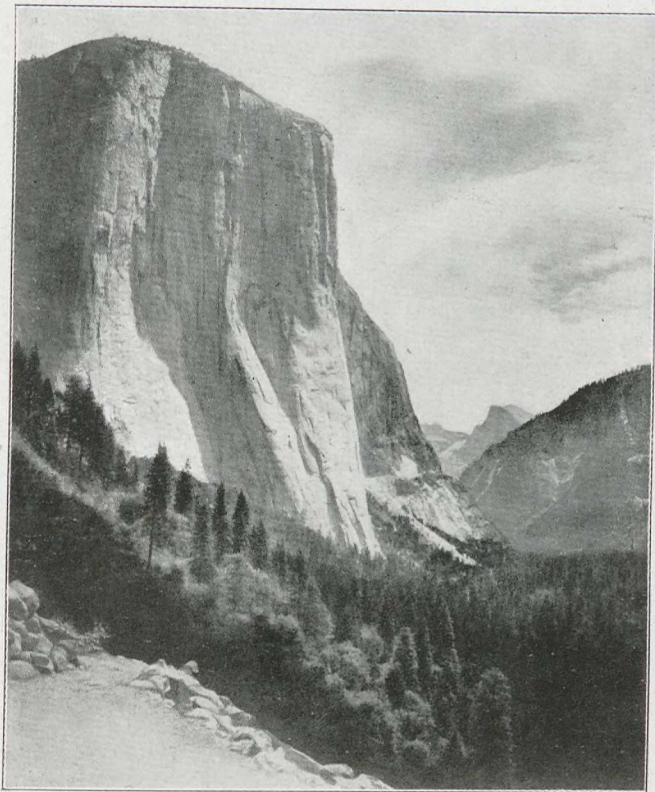

Fig. 91. El Capitan.

Mekaniker Hr. Arntzen, der var dansk og bl. a. lavede Seismografer. Ogsaa Cementforsøgene blev alle udførte af en dansk Mand. Overhovedet var det mærkværdigt, saa mange Danske jeg tilfældig traf paa min Rejse; da jeg i New-York paa Walldorf Astoria henvendte mig til en

Fig. 92. Telt i Camp Ahwahnee.

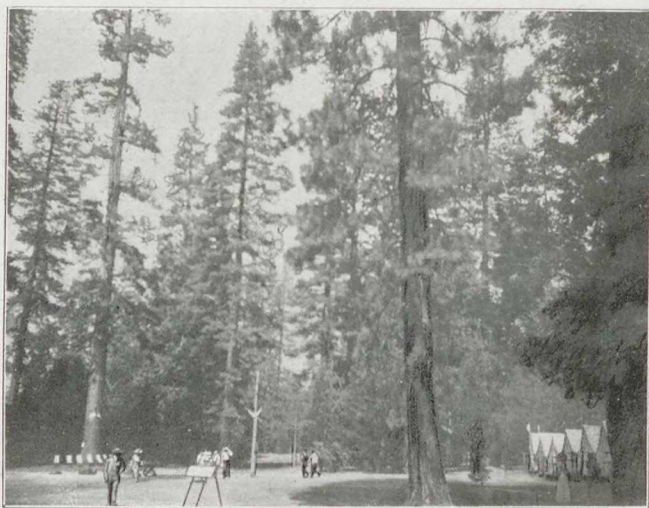

Fig. 93. Camp Ahwahnee i Yosemite Dalen.

af Clerkene, viste det sig, at han var dansk, paa Hotel Utah i Salt Lake City var det en dansk Dragør, der besørgede min Kuffert, og i en af Frisco's Sporvogne blev

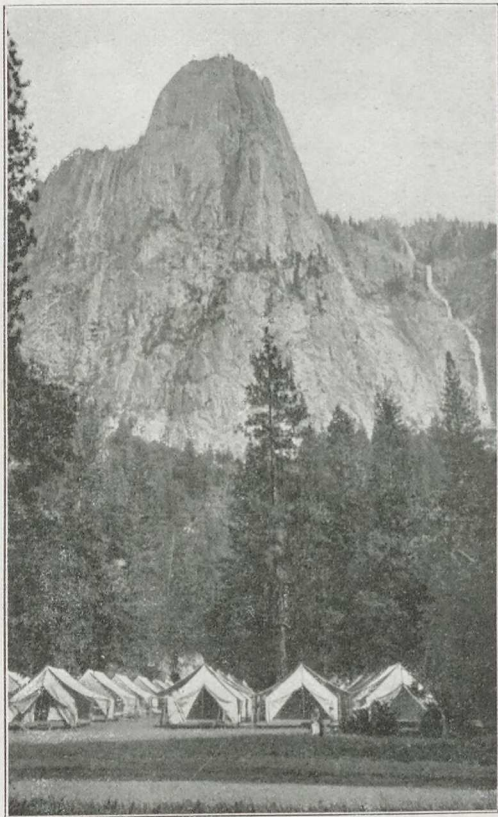

Fig. 94. Camp Ahwahnee, i Baggrunden Sentinel Rock.

jeg tiltalt paa Dansk af Konduktøren, der paastod, at mit Udseende røbede Nationaliteten, mens Sandheden dog formentlig var, at han havde set mig læse et dansk Brev.

Laboratoriet havde forskellige Universalprøvemaskiner fra Tinius Olsen og Riehle; Riehle's Maskiner

har kun to Skruer, og de roterer paa Stedet, mens Kryds-hovedet glider op eller ned ad dem. Endvidere saa jeg en Traadprøvemaskine, forskellige Torsionsmaskiner og Ma-

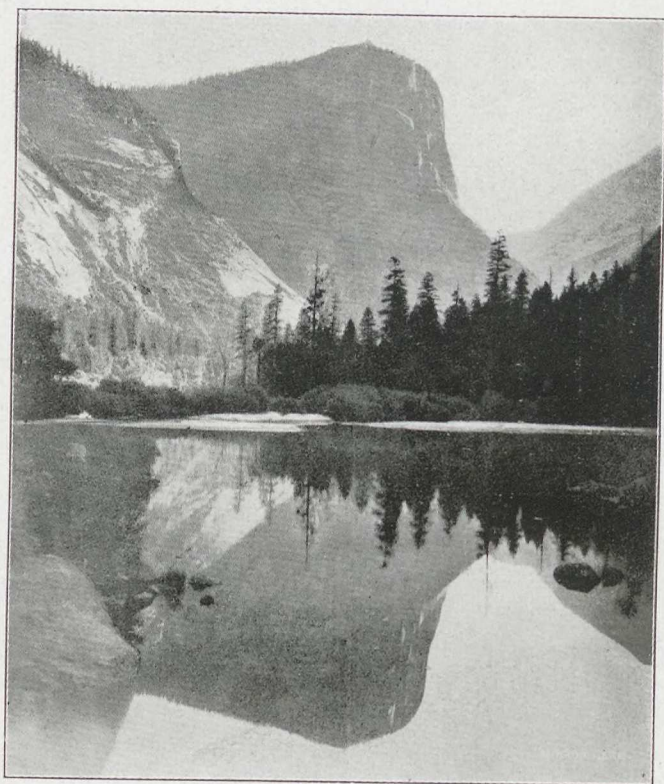

Fig. 95. Spejlsøen i Yosemite Dalen. Det midterste Bjærg er Mt. Watkins.

skiner til at prøve Skærver med. Der var overalt rigelig Plads og aabenbart lidet Arbejde. De amerikanske Cementnormer foreskriver kun Trækforsøget, og Mr. Alvarez motiverede det med, at det var mere fintmærkende end Trykforsøget! I øvrigt fortalte han mig, at de havde

ondt ved at faa Kalksandstenene ildfaste; Dampens Virkning trængte ikke ind i Midten, her dannedes derfor ikke Silikat, men Karbonat, der ved Opvarmning og Sprøjtning læskede sig.

Kineserkvarteret i Frisco frembyder liden Interesse, naar man har set New-Yorks; det er naturligvis langt større, men ved Ombygningen efter Jordskælvet har det faaet

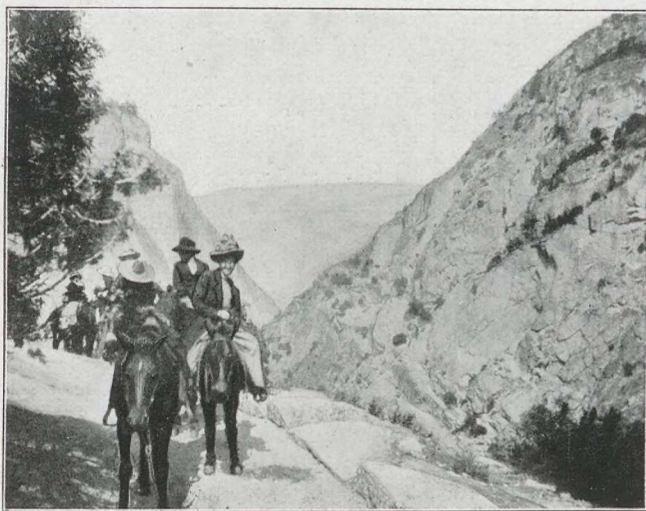

Fig. 96. Opstigning fra Yosemite Dalen til Glacier Point.

nye Huse og rene Gader, og Duften er gaaet af det; derimod kan jeg anbefale et Besøg i The poodle Dog, hvor man faar en fortræffelig french Dinner med $\frac{1}{2}$ Flaske Rødvin til, for blot en Dollar.

En Nats Kørsel øst for Frisco ligger den berømte Yosemite Valley, hvoraf en Del er fredet som Nationalpark, der ejes af U. S. A., og i hvilken Naturen faar Lov til fuldstændig at skøtte sig selv. Yosemite er et indiansk Ord, der betyder den store, graa Bjørn. Man forlader Jærnbanen i El Portal og kører herfra med

Stage (Fig. 90) (Automobilkørsel er forbudt) langs den skummende El Merced River med høje, næsten lodrette Klipper paa begge Sider; Fig. 91 viser El Capi-

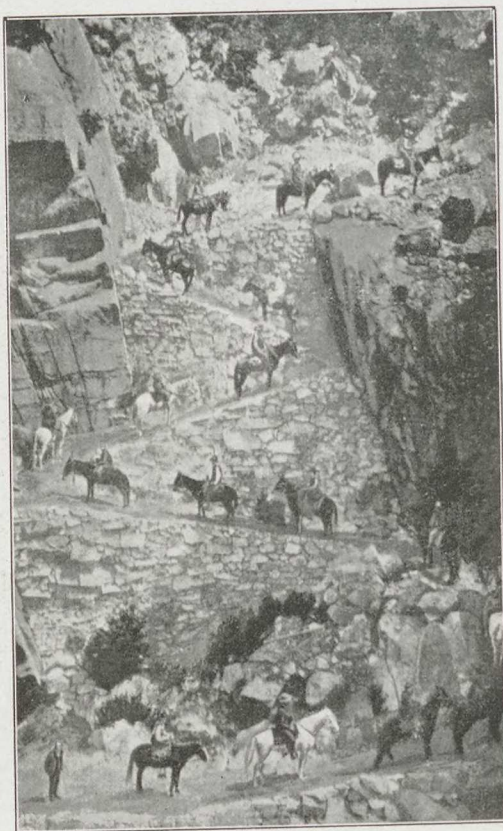

Fig. 97. Zigzag-Stier til Nevada Falls.

tan, hvis Top ligger 3300 feet over Floden. Inde i Dalen findes et Hotel, men man skal hellere slaa sig ned i en af de primitive Lejre, hvor man sover i Telte (Fig. 92) mellem mægtige Yellowpine-Træer (Fig. 93). Jeg og to Rejsefæller, en amerikansk Kunstmaler og en hollandsk

Arkitekt, stod af ved Camp Ahwahnee (Fig. 94), hvor vi lejede nogle Cowboy Heste og red hen til den smukke Mirror Lake (Fig. 95). Næste Morgen tidlig var vi et større Selskab (Fig. 96), der paa Muldyr red op til Udsigtspunktet Glacier Point. Det var en

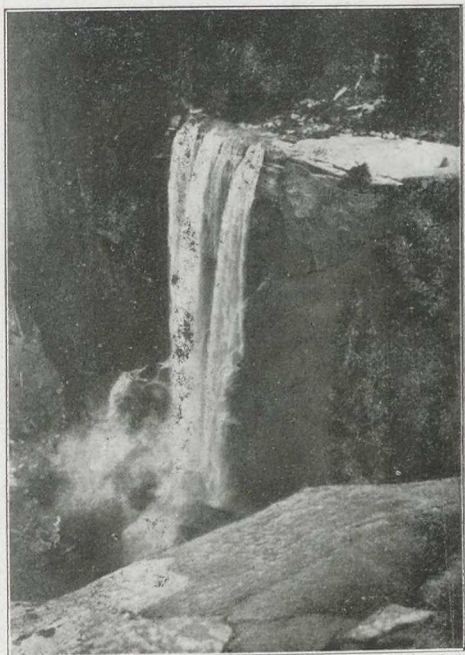

Fig. 98. Illilouette Falls.

pragtfuld Tur. I 4—5 Timer red vi ad stejle Zigzag-Stier (Fig. 97), mellem Klippeblokke, gennem Skove, med Udsigt til Floden under os, og passerende 3—4 forskellige Vandfald, af hvilke Fig. 98 viser Illilouette Faldet, mens Fig. 99 viser Udsigten derfra. Skovene bestaar næsten udelukkende af Naaletræer, Egen er det eneste Løvtræ; meget almindelig er Yellow pin'en, hvis Stamme

er rank som et Lys med samme Bark som Skovfyrren, men rødere, og hvis Naale er meget lange, formentlig 15 cm; endvidere R e d C e d a r, der har samme Løv som Thuja, og hvis Bark har dybe Furer, samt R e d F i r, der har granagtige Naale og Bark. Den Yellowpine, der fo-

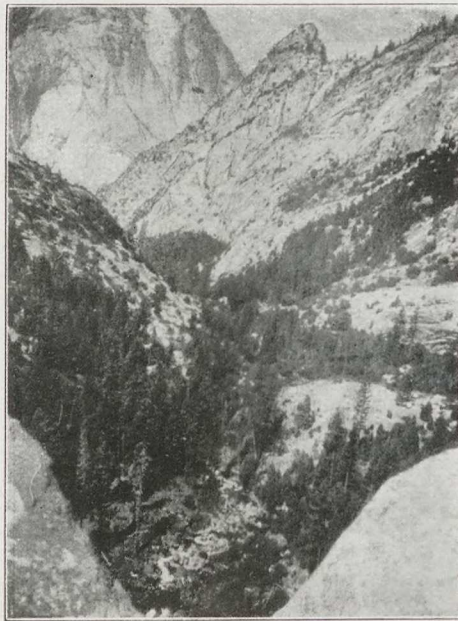

Fig. 99. Udsigt fra Illilouette Faldet.

res til Europa, vokser i Kystlandene nord for den mexikanske Bugt, nemlig i Nord- og Sydcarolina, Georgia, Florida, Alabama, Mississippi, Louisiana og Texas; den fra Carolina kommende (Carolina pine) har korte Naale (Short-leaved pine) og en forholdsvis lille Kærne, Resten er Long-leaved pine. Pitchpine er en europæisk Betegnelse for harpiksrig Yellowpine, den

egentlige Pitchpine (*Pinus rigida*) føres ikke til Europa.

Ved Glacier Point ligger The overhanging Rock (Fig. 100), som svimle Mennesker ikke skal vove sig ud paa. Den ligger 3250 feet over Dalbunden, der

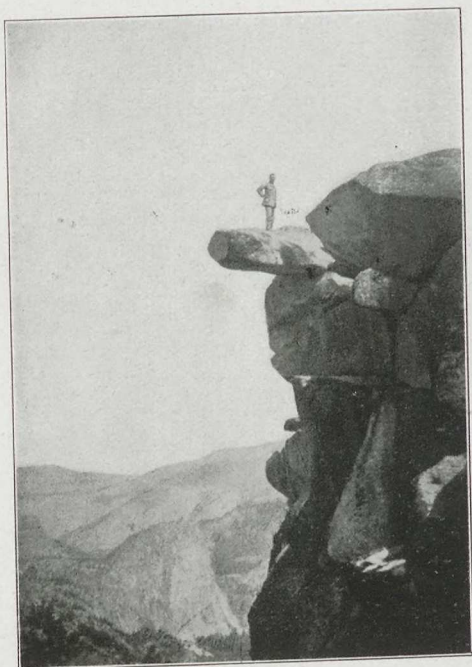

Fig. 100. The overhanging Rock.

atter ligger 4000 feet over Havfladen, og man har en vid Udsigt derfra (Fig. 101). Jeg fik et godt Begreb om Højden, da en Brise førte min lette Straahat ud over Randen af Afgrunden. Vi lagde os paa Maven og fulgte med Øjnene dens Dalen gennem de Tusinder af Fod, indtil den kun var en Prik, der forsvandt; det tog lang Tid og skaffede os en Underholdning, der dog navnlig oplivede mine Ledsagere.

Efter en Times Ophold paa Glacier Point kørte vi med Firspand til W a w o n a. Vejen gik hele Tiden gennem Skov og var ikke vandet som nede i Dalen, saa Vognen hvirvlede det gulgraa Støv op, der lagde sig i et mil-

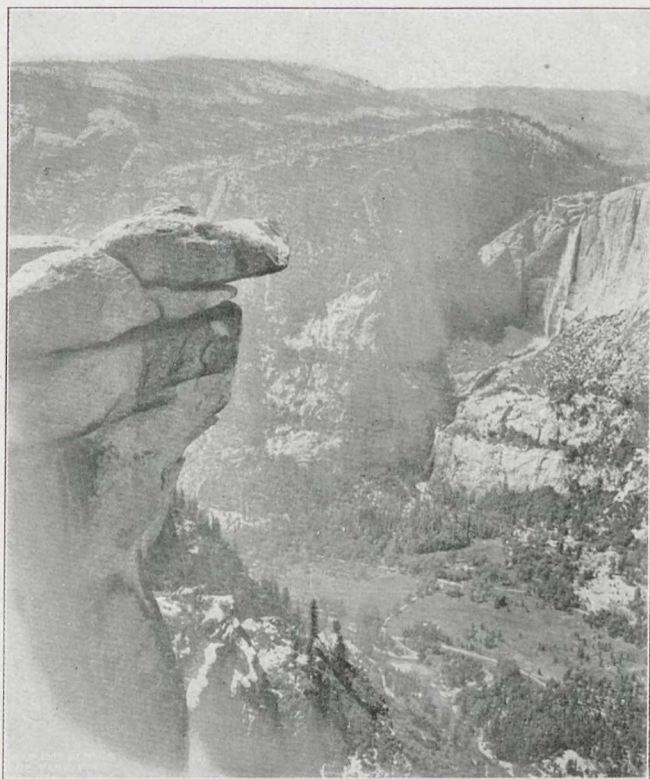

Fig. 101. Udsigt fra Glacier Point.

limetertykt Lag paa alt og alle og omskabte os til graa-haarede Oldinge, der ved Ankomsten til Hotellet ikke kunde kende hverandre.

Baade i Wawona og nede i Camp Ahwahnee var Temperaturfaldet om Natten meget stærkt; om Dagen gis-

pede man af Varme, og om Natten sank Termometeret til Frysepunktet. Man kom i Efteraarstemning, naar man om Morgen klædte sig paa i det kolde Værelse, og naar man senere kom ind i Spisesalen, hvor Ilden flammede i Kaminen.

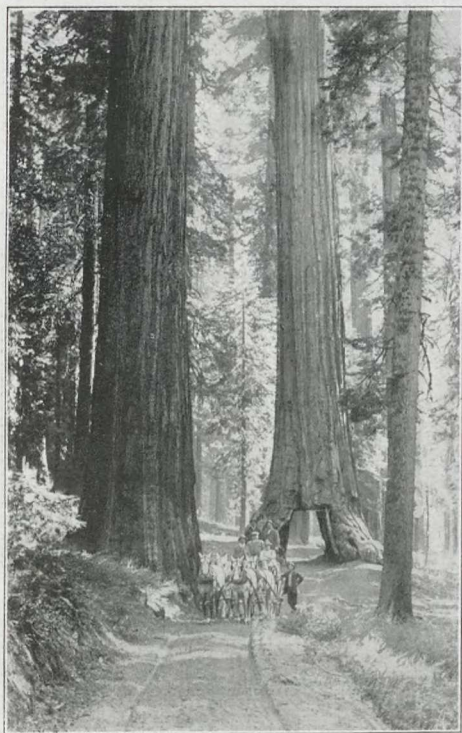

Fig. 102. The Mariposa Grove of Big Trees.

Kl. 6 næste Morgen kørte vi i Galop til The Mariposa Grove of Big Trees, der omfatter Jordens største og ældste Træer (Fig. 102 og 103). Højden varierer fra 250 til 300 feet, og Bredden er saa stor, at man to Steder har kunnet udhugge Vejen gennem et voksende Træ. Der er ca. 600 af dem, og det ældste, der menes

at være 8000 Aar gammelt, har en Diameter paa 31 feet. Deres botaniske Navn er *Sequoia gigantea*, og de har samme flade Løv som vor Thuja. De største af Træerne virker i øvrigt ikke saa imponerende som venteligt;

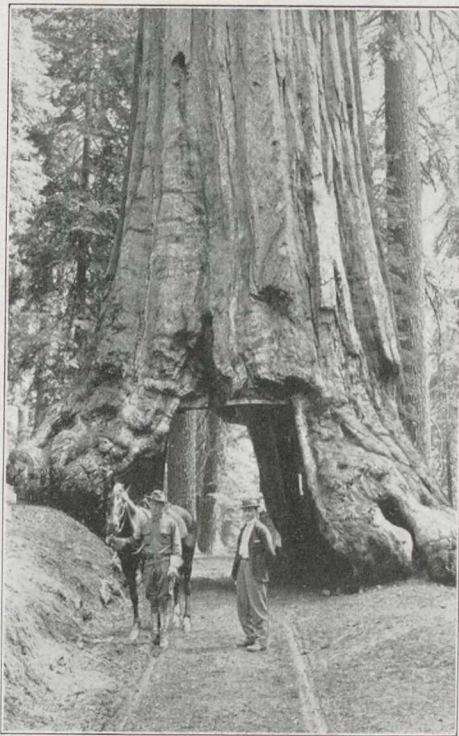

Fig. 103. »Wawona«, 301 feet høj, 28 feet i Diameter. Det tilsyneladende spinkle Træ til højre (en Sugar Pine) har et Tværsnitsareal, der er over 20 Gange større end en velvoksen Mands.

man undrer sig over, at Diameteren virkelig er saa stor; de virker mere, naar de staar i Samling, som Tilfældet er enkelte Steder. Næsten alle Træerne har Navne, og et af dem, Mark Twain, blev i 1891 fældet, for at det naturhistoriske Museum i New-York kunde faa en Skive

Fig. 104. Stubben af »Mark Twain«, 90 feet i Omkreds.

Fig. 105. Vejen mellem Wawona og El Portal, spærret af et væltet Træ.

af det; Fig. 104 viser den tilbageblevne Stub. Ved Tælling af Aarringene fandtes Alderen at være 1341 Aar.

Baade Skovene her og i Yosemite-Dalen er meget vilde. Overalt ser man forkullede Stammer paa Roden, antændte tilfældigt af Lejrbaal eller med Vilje af Indianerne i gamle Dage for at rydde. De Træer, der falder, faar Lov at ligge, til de raadner. Paa Vejen hjem fra Wawona blev vi standsede af saadant et stort Træ, der laa tværs over Vejen (Fig. 105). Vi maatte staa af Vognen, og Herrerne maatte tage fat i Hjulene og hjælpe med til at bringe Vognen udenom. Ogsaa saadant et Træ faar Lov at ligge; kun det Stykke, der spærrer Vejen, bliver savet ud og trillet til Side; mange Steder kørte vi tværs gennem slige Stammer. Nedturen fra Wawona til Dalen er ret trættende, man kører $6\frac{1}{2}$ Time i stærk Fart og i det vanlige Støv og bliver skrækkeligt rystet. Ofte gaar det i Galop langs stejle Afgrunde, saa hvis Hestene var blevne bange, var vi næppe slupne levende fra det, men der er intet til at skræmme; kun et enkelt Daadyr saa jeg, og saa de smaa, graa Egern. Turen er meget smuk; man kommer forbi forskellige Udsigtspunkter, hvorfra man ser El Merced Floden og Bjærgene paa den modsatte Side (Fig. 106).

Efter at være vendt tilbage til Frisco kørte jeg den 20. August Nord paa til Portland, en Tur paa ca. 34 Timer, naar man vælger det langsomme Tog, der i Mod-sætning til det hurtige (ca. 27 Timer) passerer de smukke Steder om Dagen. Paa Vejen har man i lang Tid Udsigt til det pragtfulde Mount Shasta (Fig. 107), et enligt Bjærg, 14 440 feet højt og med Toppen dækket af evig Sne. Banen gaar igennem Oregon, der er en Afholdsstat, og saa længe Toget kører herigennem, maa der derfor ikke udskænkes Vin i Spisevognen. Man kører langs med Sacramento Floden i en Bjærgkløft, snart paa den ene, snart paa den anden Side, idet man passerer en

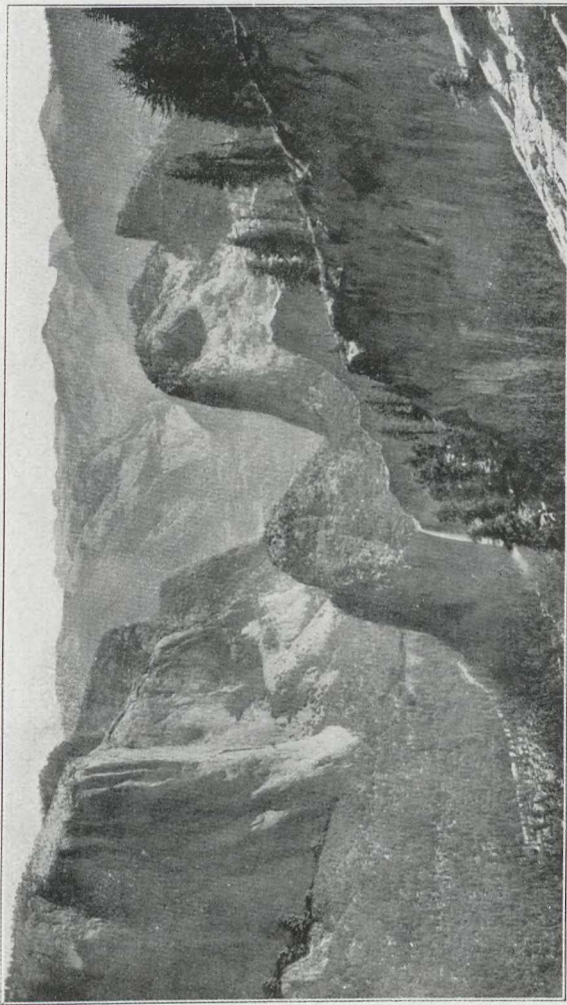

Fig. 106. Udsigt over Yosemite National Park fra Old Inspiration Point.
Til venstre El Capitan, i Midten The Three Graces og Bridal Veil Falls.

Mængde Broer og Tunneler. Man holder ved Shasta Springs og faar Lejlighed til at drikke af deres bekendte, saltholdige, helbredende Vand.

Portland kalder sig med god Grund Rosenbyen; intet Sted har jeg truffet et saadant Væld af Blomster og navnlig Roser som dér. Prægtige Villaer ligger paa Højene rundt omkring, og man kan ikke blive træt af

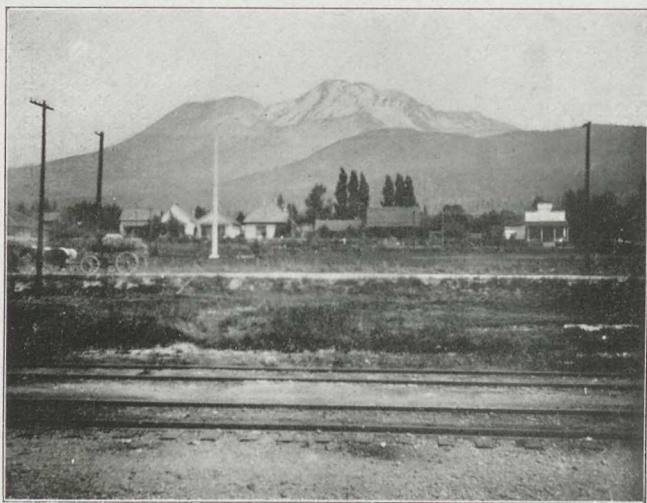

Fig. 107. Mount Shasta.

at køre imellem dem. Jeg kom til den store Træbygning, der er bygget af mægtige Træstammer (Fig. 108). Ydervæggene var af liggende Stammer, og indvendig fremtraadte den som en Søjlehal af Stammer, alle med Barken paa og maalende 6 feet i Diameter ved Foden. Et Galleri, der var understøttet dels af Ydervæggen dels af en Søjlerække, havde stærkt Fald udefter og viste derved tydeligt den konstruktive Fejl, man begaar ved i et Blokhuis at indbygge lodret Træ, der ikke svinder som Tværtræet.

Fig. 108. The Forestry Building i Portland.

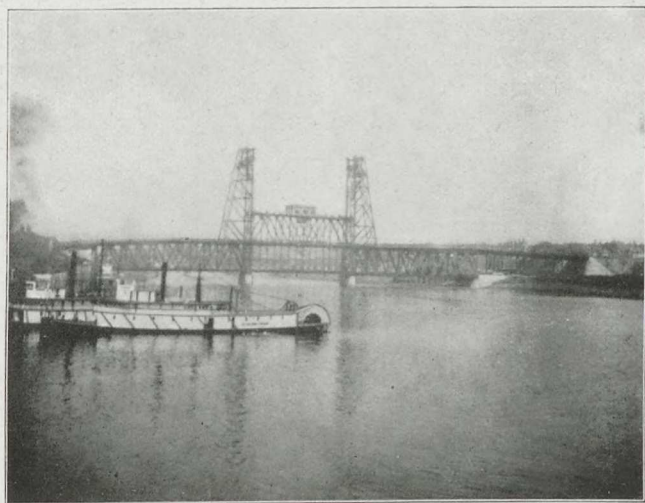

Fig. 109. Løftebro i Portland.

Byen ligger ved Willamette, nær dennes Udløb i Columbia Floden. 4 store Jærnbroer fører over Floden; en af dem er en Løftebro med to Etager (Fig. 109). Byen er bekendt for sine store Savmøller, hvortil Stammerne flaades fra det indre af Landet; der opskæres aarligt omkring 640 000 000 feet Tømmer. Jeg besøgte Eastern and Western Lumber Co., der blev

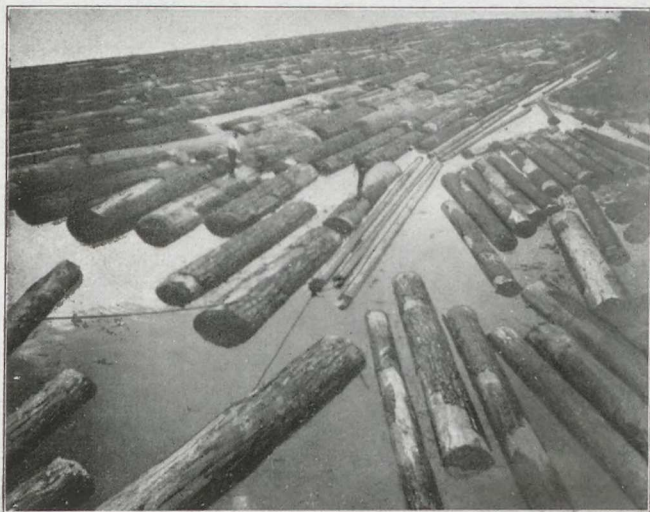

Fig. 110. Flydende Tømmerlager.

mig opgivet som en af de største Forretninger (Fig. 110). I Floden laa de mægtige Stammer med Barken paa, til Dels samlede i Flaader 3: begrænsede paa begge Sider af en Tømmerrække, idet der paa tværs mellem de to Tømmerrækker løb tynde Staaltraadsliner, der var trukne gennem Øskner i de mellemliggende Tømmerstokke. To Mænd gik paa de løse Stammer og stagede dem hen til et Bolværk, langs hvilket de blev lagt i Række af en tredje Mand. Langs Bolværket var der bygget en Skraa-plan med en Transportkæde, der gik ned under Vandet.

og hvis Medbringere tog fat i Stammen, naar dennes Ende førtes ind over den. Kæden transporterede Stammen op i Højde med Savmøllens 1. Etage (Fig. 111) og derpaa vandret ind i denne, indtil den var kommen ud for Saven. Her blev den af en Kran, hvis Kæde endte i en

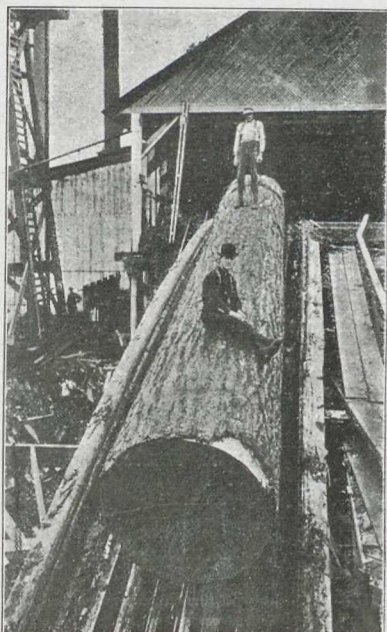

Fig. 111. Transport til Savmøllen.

Hage, væltet ud paa et Bord mellem Transportkæden og Skinnesporet foran Baandsaven. Jeg saa Stammer, der var en Meter i Diameter, blive skaaret op. Slige Stammer kendes jo næppe herhjemme, og jeg ventede, at man omhyggeligt vilde undersøge, hvorledes man kunde faa det mest mulige ud af dem, men det var ikke Tilfældet. Saa snart Saven er ledig, farer der to Staalarme op af Bordet og vælter Stammen over paa en lang Vogn, hvor

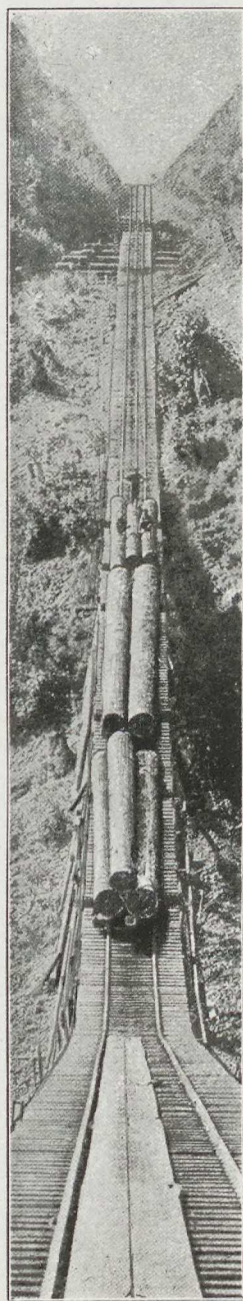

Fig. 112. Tømmerbane.

den gribes ligesom af et Par Troldfingre, og i samme Sekund sætter Vognen sig i Bevægelse og kører frem og tilbage langs den kraftige Baandsav, der skærer Stammen op til Planker, ikke langsomt og sindigt, men med en saa voldsom Fart, at de tre Mænd paa Vognen maatte staa med vidt skrævende Ben og med Overkroppen bøjet under 45° for ikke at falde, hver Gang Bevægelsen skiftede Retning. Savbladet blev skiftet tre Gange om Dagen. Skulde Stammen kantes, for der en tredje Troldfinger op, der huggede en Negl i den og med et Sæt drejede den mægtige Stamme, som var det et Stykke Brænde.

Savmøllens Indre var i øvrigt et Kaos af Maskiner og Transportbaand. Plankerne løb paa Ruller videre fra Saven til andre Maskiner, der kantskar dem; al Transport foregik mekanisk. Et Sted var der et bredt, bredt Bord med Transportkæder i, og ovenover hang ca. 10 Rundsage paa Vipper, alle roterende. Midt for dem sad en Mand, der sænkede dem efter Behag, som om han spillede paa Klaver. To Arbejdere lagde Bræder paa Bordet, saa de førtes sideværts hen mod Spillemanden, og denne spillede nu saadan, at de

gode Bræder gik igennem ubeskaarne eller blot afkortede til det nærmeste runde Længdemaal, mens de daarlige Bræder fik skaaret den daarlige Ende af eller blev delt i Smaastykker antagelig til Brænde.

Alt Træet var Douglas Fir, altsaa Gran, men Farven var som Fyrrekærnes.

Jeg opholdt mig kun $\frac{3}{4}$ Dag i Portland og tog saa til Seattle, der ligger 6 Timer nordligere og er den største By i Washington. Turen dertil er smuk; man kører over mange af de smaa Jærnbaner, ad hvilke Tømmeret fra Skovene rutscher ned til Floden (Fig 112).

Gaderne i Seattle, der for en stor Del er belagte med Klinker i god Stand, er endnu stejlere end i Frisco, saa Kabelsporvogne bruges. Jeg gjorde en Rundtur med en af disse, en Sight-Seeing Vogn, der startede fra Pladsen, hvor en af de mærkelige indianske Træstøtter staar (Fig. 113). Turen var dog uden Interesse, thi Byen laa i en Dis, saa snart man kom til Vejrs og skulde nyde Udsigten. Villaerne, jeg kom forbi, var alle af Træ og kunde ikke maale sig med Portlands. I Byens Udkant findes der en seværdig Kløft, der udgaar fra en Park; i Bunden flyder en skummende Bæk, og bortset fra Stien langs denne er alt ganske vildt; Stammerne laa paa Kryds og tværs, og der var ingen Mennesker; den ender i en bredere Skov, hvor der findes nogle Kæmpetræer, der næsten imponerede mig mere end dem i Wawona.

Universitetet, der har 2000 studerende, bestaar af spredte Bygninger, liggende i en stor Park. Der var endnu Ferie, saa jeg traf ikke Professor *Fuller*, der har Materialprøvelaboratoriet under sig, men Laboratoriets Ingeniør Mr. *Goss* viste mig med stor Elskværdighed rundt. Han indtog en Dobbeltstilling, idet han foruden at have Øvelser med de studerende var Engineer in Timber Tests i Distrikt 6 af Forest Service, U. S. Department of Agriculture. Prof. Fuller var

særlig interesseret i Beton og ledede selv Cementlaboratoriet, mens Mr. Goss besørgede Resten. De studerende havde 108 Timers Øvelser og ikke andre Forelæsninger end de, der blev holdt under eller før Øvelserne; der

Fig. 113. Tøtem Pole i Seattle. Indiansk Mindestøtte med ud-skaarne Masker, der (i Analogi med Vaabenskjolde, men skiftende for hver Generation) repræsenterer Opretteren (den nederste Maske) og hans Stamfædre.

forelaa heller ingen Bog i Faget ud over en litograferet Vejledning ved Øvelserne¹⁾. Laboratoriet besad en hel

¹⁾ I San Francisco var, som tidligere nævnt, det samlede Antal Timer 112, i Minneapolis, som jeg senere besøgte, var der 17 Timers Forelæsninger og 68 Timers Øvelser; ved vor hjemlige Lærestalt ofres der kun ca. 60 Timer paa Faget.

Del større og mindre Universalmaskiner fra *Tinius Olsen* og *Richlé*, to Faldværker, eet med en Faldklods paa 60 Pund, der blev løftet af en Elektromagnet, og eet med en langt sværere Ramklods, der benyttedes til Træsveller og første Gang kun faldt $\frac{1}{10}$ Tomme, svarende til den Paavirkning, Svellen faar, naar Toget passerer.

Jeg saa dem brække en meget lang og svær Træbjælke. De maalte Nedbøjningen ved at fæstne en Maalestok midt paa Bjælkens ene Side og spænde en Metaltraad ud fra Understøtningspunkt til Understøtningspunkt ud for den neutrale Linie. Metaltraaden var 5—10 cm fjernet fra Maalestokken, men Aflæsningen foregik med Kikkert et Par Meter borte, hvorved Parallaxse blev undgaaet. Forsøgets Formaals var at bestemme Kreosoterings Virkning paa Styrken; de havde fundet, at efter 3—4 Aars Forløb var det kreosoterede Tømmer $\frac{1}{3}$ svagere end det ikke kreosoterede, og en af Grundene hertil var, at det kreosoterede Træ fik værre Svindrevner end det ubehandlede. Laboratoriet havde selv Kreosoteringsanstalt. I de senere Aar har Kreosotering vundet stærkt Indpas i U. S. A. Fra 1904 til 1908 steg Indførselen af Kreosot til Byen New-York fra 3 500 000 gallons til 25 000 000 gallons aarlig. Det mægtige Forbrug af Jærnbane-sveller tvinger til at økonomisere. Hver mile Jærnbane kræver 2500 Sveller, og hvis disse skal fornyes hvert syvende Aar, maa der aarlig fældes 500 000 acres Skov. Et Selskab som Pennsylvania Railroad har 620 000 000 Sveller liggende i sine Linier, og for at sikre sig Materiale til deres Fornyelse planter det selv Træer langs Banen; alene i 1909 udplantedes over 1 000 000 Træer.

Kreosoteringen foregaar ofte ved Kogning i aabne Kar (Fig. 114), en Fremgangsmaade, der angives at koste kun $\frac{1}{5}$ af, hvad Kedelimpregnering koster. Ved Kogningen uddrives en stor Del af Celleluften, og naar Svel-

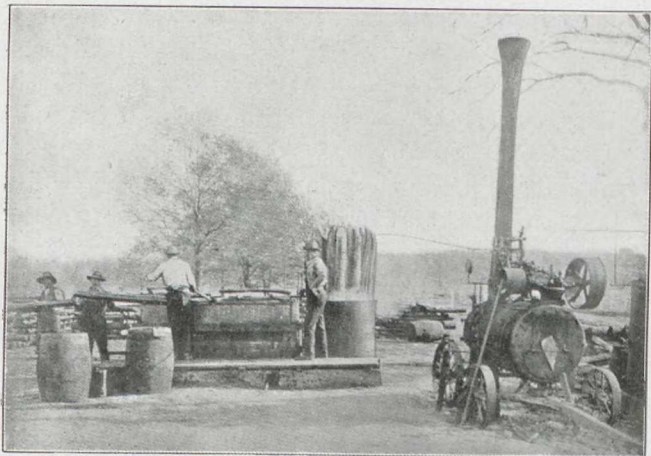

Fig. 114. Kreosotering i aabent Kar.

lerne til Slut kastes over i et Kar med kold Kreosot, opstaar der et Undertryk i Cellerne, hvorved Kreosoten suges ind. Cellerne maa ikke være vandfyldte, thi Vandet uddrives vanskeligere end Luften; et godt Resultat opnaaes derfor kun med vellagret Træ (Fig. 115).

For nogle Aar siden modtog jeg fra Polyteknisk Roklub et Brudstykke af en knækket Aare; den var af fintringet Naaletræ og viste kort Brud, og Brudfladen

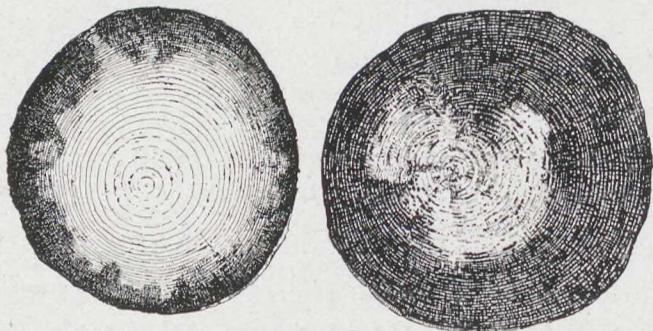

Fig. 115. Tværsnit i kreosoterede Stammer. Stammen til venstre er behandlet i frisk, Stammen til højre i lagret Tilstand.

Del større og mindre Universalmaskiner fra *Tinius Olsen* og *Riehlé*, to Faldværker, eet med en Faldklods paa 60 Pund, der blev løftet af en Elektromagnet, og eet med en langt sværere Ramklods, der benyttedes til Træsveler og første Gang kun faldt $\frac{1}{10}$ Tomme, svarende til den Paavirkning, Svellen faar, naar Toget passerer.

Jeg saa dem brække en meget lang og svær Træbjælke. De maalte Nedbøjningen ved at fæstne en Maalestok midt paa Bjælkens ene Side og spænde en Metaltraad ud fra Understøtningspunkt til Understøtningspunkt ud for den neutrale Linie. Metaltraaden var 5—10 cm fjernet fra Maalestokken, men Aflæsningen foregik med Kikkert et Par Meter borte, hvorved Parallaxse blev undgaaet. Forsøgets Formaal var at bestemme Kreosoterings Virkning paa Styrken; de havde fundet, at efter 3—4 Aars Forløb var det kreosoterede Tømmer $\frac{1}{3}$ svagere end det ikke kreosoterede, og en af Grundene hertil var, at det kreosoterede Træ fik værre Svindrevner end det ubehandlede. Laboratoriet havde selv Kreosoteringsanstalt. I de senere Aar har Kreosotering vundet stærkt Indpas i U. S. A. Fra 1904 til 1908 steg Indførselen af Kreosot til Byen New-York fra 3 500 000 gallons til 25 000 000 gallons aarlig. Det mægtige Forbrug af Jærnbane-sveler tvinger til at økonomisere. Hver mile Jærnbane kræver 2500 Sveller, og hvis disse skal fornyes hvert syvende Aar, maa der aarlig fældes 500 000 acres Skov. Et Selskab som Pennsylvania Railroad har 620 000 000 Sveller liggende i sine Linier, og for at sikre sig Materiale til deres Fornyelse planter det selv Træer langs Banen; alene i 1909 udplantedes over 1 000 000 Træer.

Kreosoteringen foregaar ofte ved Kogning i aabne Kar (Fig. 114), en Fremgangsmaade, der angives at koste kun $\frac{1}{5}$ af, hvad Kedelimpregnering koster. Ved Kogningen uddrives en stor Del af Celleluften, og naar Svel-

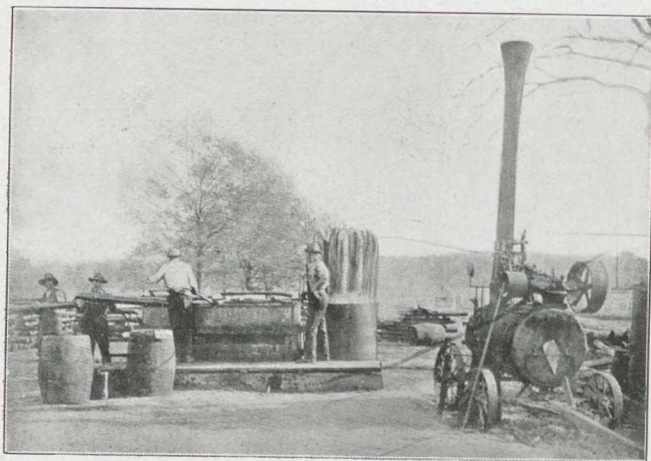

Fig. 114. Kreosotering i aabent Kar.

lerne til Slut kastes over i et Kar med kold Kreosot, opstaar der et Undertryk i Cellerne, hvorved Kreosoten suges ind. Cellerne maa ikke være vandfyldte, thi Vandet uddrives vanskeligere end Luften; et godt Resultat opnaaes derfor kun med vellagret Træ (Fig. 115).

For nogle Aar siden modtog jeg fra Polyteknisk Roklub et Brudstykke af en knækket Aare; den var af fintringet Naaletræ og viste kort Brud, og Brudfladen

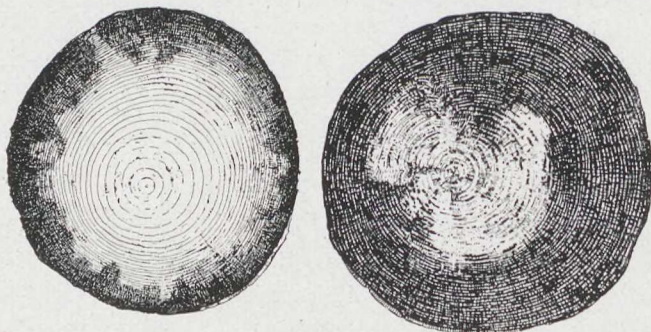

Fig. 115. Tværsnit i kreosoterede Stammer. Stammen til venstre er behandlet i frisk, Stammen til højre i lagret Tilstand.

var ved en omtrent ret Linie delt i en lys og en mørk Del. Fig. 116 viser Brudfladen i sand Størrelse og i den Stilling, den indtog under Roningen, ved hvilken dens venstre Side trykkede mod Aaregaffelen; Farveforskellen fremtræder dog langt stærkere paa Fotografiet end i Virkeligheden. Da der ikke var Svamp i Træet, maatte jeg formode, at Farveforskellen var fremkommet ved Brudet og skyldtes, at Fibrene i den lyse, trykkede Side var

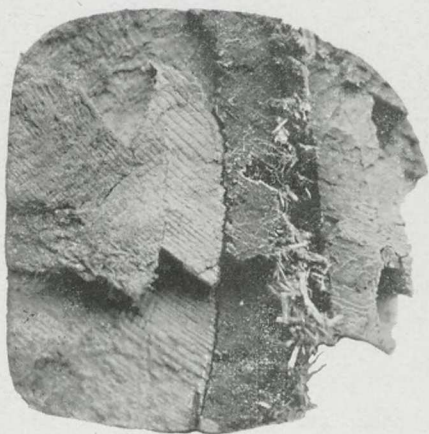

Fig. 116. Brudflade af en knækket Aare.

knuste, mens de i den mørke Side blot var trukne over, men da der i den strakte Side ogsaa var store, lyse Partier, har jeg ikke været helt sikker paa Forklaringens Rigtighed. Det interesserede mig derfor meget i Mr. Goss' Samling at træffe en knækket Bjælke med ganske samme Brududseende og samme rette Skillelinie, som ogsaa han ansaa for den neutrale Akse.

I Universitetsparken ligger en Forestry Building (Fig. 117), som i Hovedtrækkene er bygget efter den i Portland. Ogsaa her saa man Planker af over 6 feet Bredde. Begge Steder er alt Tømmeret Dou-

glas Fir (*Pseudotsuga Taxifolia*), der i øvrigt har mange andre Navne: Oregon F., Washington F. og Yellow F. Et andet Sted var der udstillet et mægtigt Stykke Tømmer, firhugget og $4\frac{1}{2}$ feet i Sidelinie.

Den 24. August tog jeg videre med Skib over Victoria (Fig. 118), Hovedstaden i Britisk Columbia, til Vancouver. For første Gang efter min Afrejse fra

Fig. 117. The Forestry Building i Seattle University.

New-York var det Regnvejr, og det ødelagde Sejlturen, som ellers skal være meget smuk. Ved Afgangen kom der et 100 Mands Selskab om Bord, alle med gule Silkefaner i Knaphullet, paa hvilket der stod Flying Legion, San Francisco 1915. De havde en Mand med til at tage levende Billeder og en Neger med en lang Trompet, fra hvilken der hang en Fane ned med Indskriften San Francisco Exhibition 1915. Man sagde mig, at de rejste rundt for egen Regning for at gøre Reklame for Udstillingen. Denne synes overhovedet ret-

tidig forberedt; i Frisco laa der allerede Udstillingsskeer i Guldsmedenes Vinduer.

I Nærheden af Vancouver er der en seværdig Hængebro, som jeg kom til ad en interessant Omvej. Jeg var taget med Færge til North Vancouver og videre med Sporvogn og Automobil op til et Højdepunkt. Jeg var selv tredje i Automobil, og de to andre viste sig at være en Luftskipper og en Opvarningsjomfru. Vi

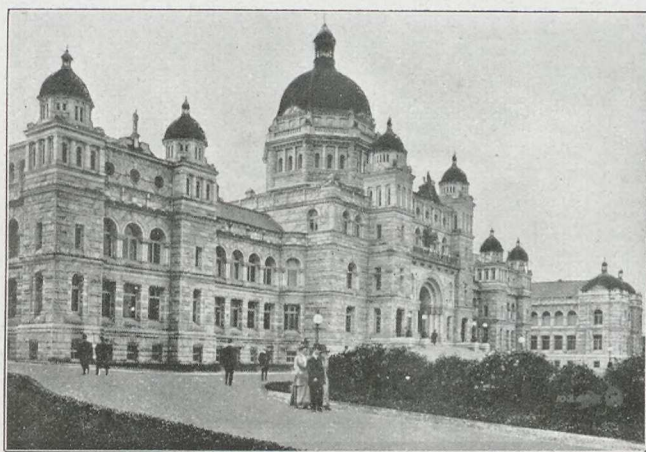

Fig. 118. Parlamentsbygningen i Victoria.

fulgte Damen til hendes Bod, hvorfra hun anviste os den videre Vej, som var meget mærkelig. Der var en dyb Bjærgkloft (Capilano Canyon) med en skummende Flod i Bunden, og højt oppe langs den ene Bjærgside var der bygget et let Stillads, der bar en aaben, trekantet Trærende med rindende Vand; jeg formoder, at den brugtes til Flaadning af meget smaat Træ (Fig. 119). Langs Renden var der en Gangbro, dannet af to Bræder, der imidlertid snart gik over til eet, ligesom Rækværket forsvandt. Vi gik ad disse Bræder, jeg troer en Time eller mer, ofte var de raadne eller helt i Stykker, og man

maatte passe paa ikke at blive svimmel, saa Turen var baade smuk og spændende. Nogle Gange mødte vi Laksefiskere, som vi galant gjorde Plads for ved at stille os op skrævende over Renden. Omsider naaede vi saa Hængebroen, og, som Fig. 120 viser, kan man vanskeligt tænke sig en lettere Konstruktion. Der ligger Bræder paa langs, baarne af tværgaaende Plankestykker, der i

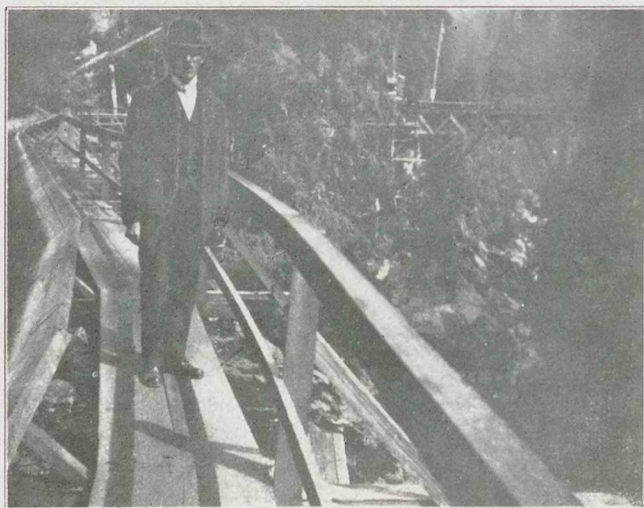

Fig 119. Luftskipperen.

Jærntraade er ophængt i Bæretovene. Tværafstivningen bestaar af et Par skraa Barduner, der fra Broens Midte gaar ned til den 250 feet dybere liggende Dalbund, og Afstivningsbjælke findes ikke, saa Broen er meget gængende.

Den 25. August tiltraadte jeg Hjemrejsen ad den kanadiske Pacifikbane. Denne Linie er berømt for sin Naturskønhed og er formentlig bygget af Hensyn til denne, thi den gaar gennem mennesketomme Egne, hvor der ikke findes andre Hoteller end de af Jærnbaneselskabet

anlagte. *Whymper*, Matterhorns berømte Bestiger, karakteriserer Egnen som et 50- eller 60-dobbelt Schweiz. Man kører i Begyndelsen langs Fraser Floden og ser overalt Tømmer, Tømmerflaader og Savmøller. Efter

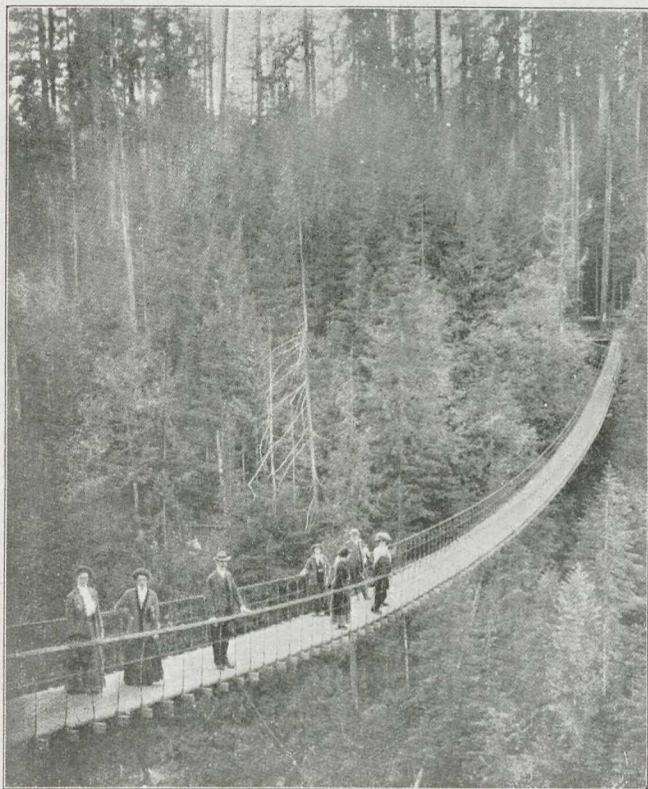

Fig. 120. Hængebro over Capilano Canyon ved North Vancouver.

4—5 Timers Forløb kommer man til Yale, hvor der skal leve en Del Indianere, og hvor Landskabet begynder at blive meget smukt med Bjerge paa begge Sider. Paa højre Haand er Bjærgene meget høje med Sne i Klofterne, og Toppen er tit dækket med hvide Skyer.

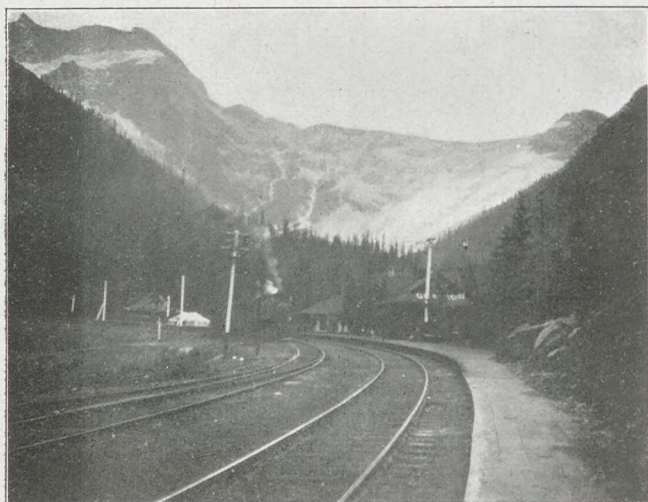

Fig. 121. Stationen Glacier (4086 feet over Havet). I Baggrunden Gletscheren; til venstre Mount Sir Donald, hvis Spids (10 808 feet) dog ligger uden for Billedet.

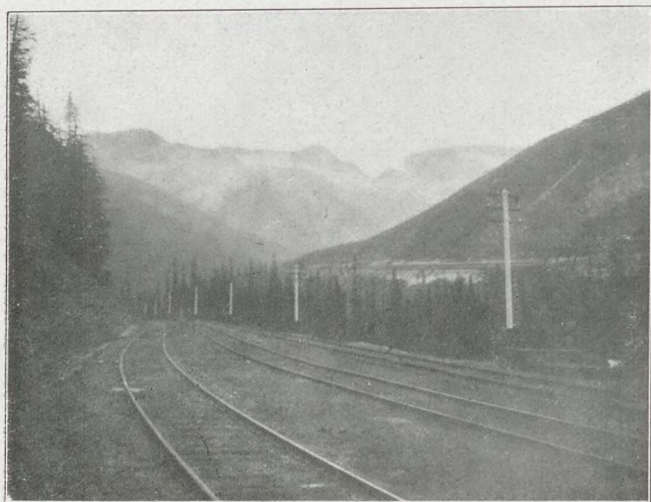

Fig. 122. Udsigt fra Stationen Glacier.

Bjærgene gaar helt ned til Floden, og denne indsnævres ofte, saa Strømmen bliver rivende; andre Steder er Floden delt af Klippeøer. Her er langt smukkere end paa Burlington Ruten efter Colorado Springs.

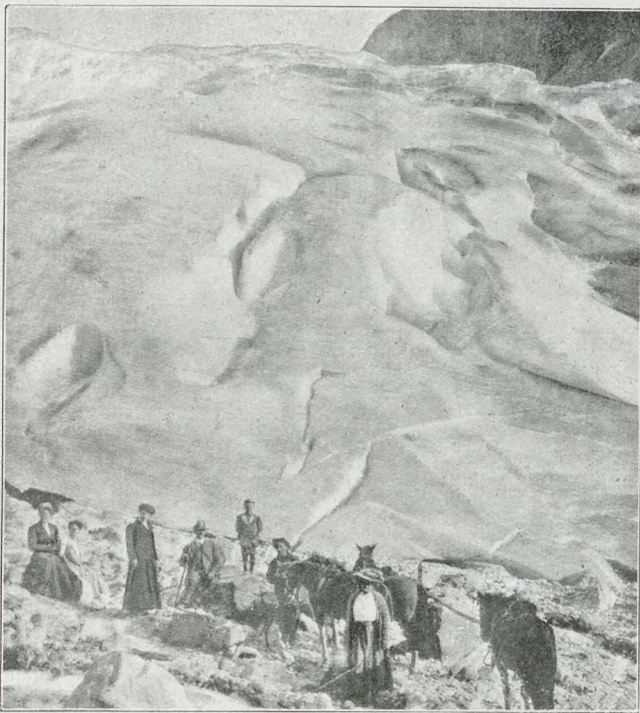

Fig. 123. Illecillewaet Gletscheren.

fordi Klipperne dér er bare (Rockies), mens de her er bevoksede med Gran (Mountains). Først om Aftenen mellem 10 og 11 blev der Plads paa Udsigtsplatformen, hvor det var en Nydelse at sidde og se paa Bjærgene, hvis Spidser var belyst af Maanen, og paa Floden, der laa som et lysende Baand, naar Maanen stod paa langs ad den.

Hvis man ikke vil gaa Glip af noget af The Scenery, skal man tage fra Vancouver om Morgen, overnatte i Sicamous og gaa videre om Morgen med det næste Tog, men jeg kørte igennem og gjorde kun nogle Timers Ophold ved Glacier (Fig. 121—22), hvor Jærnbaneselskabet har bygget et Hotel, og hvorfra der kun er ca. $\frac{3}{4}$ Times Gang til Foden af Illecillewaet

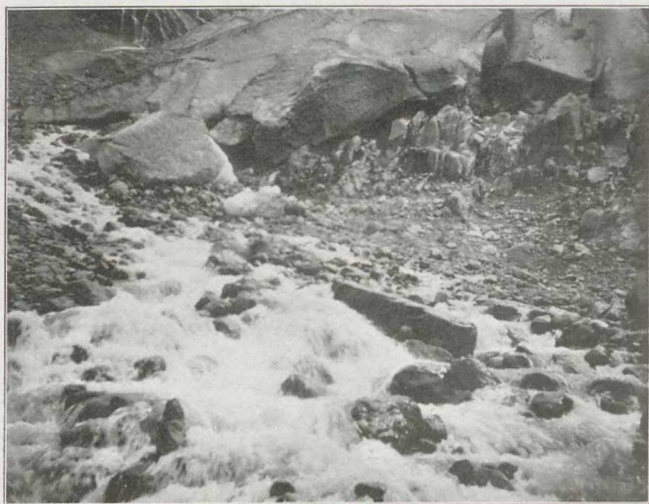

Fig. 124. Fra Gletscherens Fod.

Gletscheren, hvis Smeltevand er Ophavet til Floden af samme Navn. Banen følger Floden paa et langt Stykke og krydser den ofte; kort før Glacier kørte vi over den for trettede og sidste Gang. Jeg fulgte Smeltevandsstrømmen op til Gletscheren; paa Vejen saa jeg Løvet bevæge sig paa den anden Side Strømmen, og ved nærmere Eftersyn viste det sig at være en Bjørn, der stod paa Bagbenene mellem Buskene og aad Bær. Den sidste Del af Turen var ret besværlig; der var ingen Sti, og Terrainet var meget stejlt med løse Sten, mellem hvilke

der mange Steder strømmede Vand. Fig. 123 viser Gletscheren og Fig. 124—25 dens Fod, hvorfra Vandet kommer skummende frem. Oversiden er ujævn og snavset som paa en gammel Snedrive, men kigger man ind under den, ser man som en Hule af lysegrønt Krystal. Fig. 126 viser det bortstrømmende Smeltevand set fra Gletscherfoden.

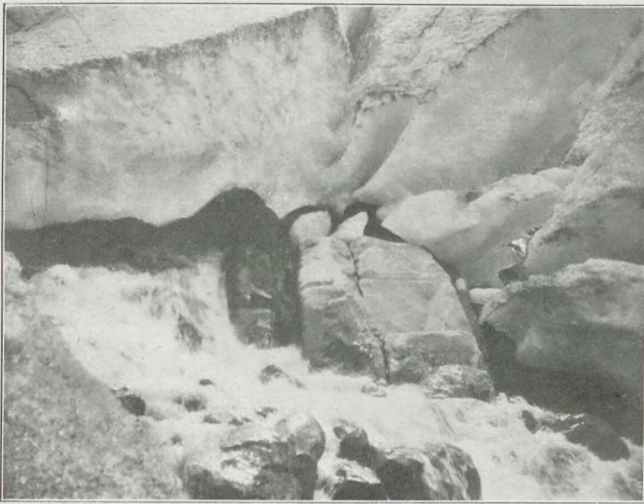

Fig. 125. Fra Gletscherens Fod.

Gletscherens Bevægelse er gentagne Gange bleven maalt ved Hjælp af rødmalede Staalplader, som udlagdes paa dens Overflade. Langs den øverste, punkterede Linie paa Fig. 127 blev der saaledes udlagt Plader i 1899 og 1906, og Figuren viser ved andre punkterede Linier, hvor langt de i 1899 udlagte Plader havde flyttet sig i 1900, 1902 og 1903; i Løbet af det første Aar var den daglige Bevægelse midt paa Gletscheren ca. 17 cm. Som Tilfældet er med næsten alle kendte Gletschere, er ogsaa Illecille-

waet Gletscheren i Tilbagegang; Foden rykker aarlig 10—11 m tilbage.

Da vi forlod Glacier, kørte Toget ganske langsomt. Et Jordskred havde revet Sporet væk, og det var endnu under Udbedring. Vi undgik dog Forsinkelse, men det vestgaaende Tog var blevet standset i tre Dage.

Landskabet var stadig lige malerisk, og lange Stræk-

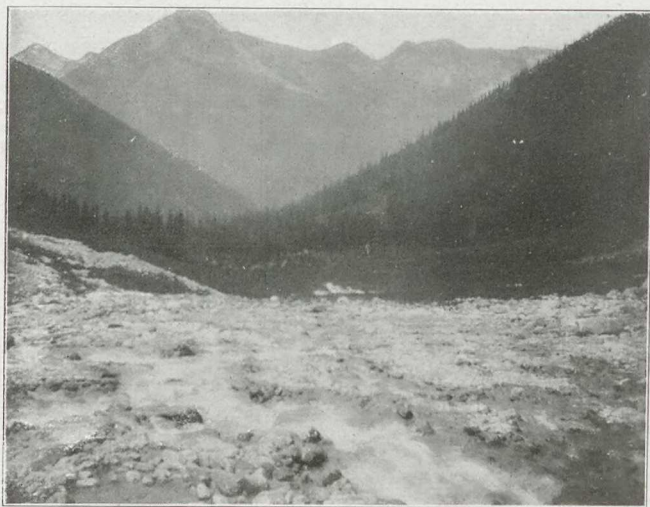

Fig. 126. Udsigt fra Gletscherens Fod.

ninger var Banelinien en Kæde af Broer og Tunneler. Om Aftenen brændte der Baal overalt langs Banelinien; det er de gamle Sveller, der brændes, da det ikke kan betale sig at føre dem bort, og da man formentlig ikke tør lade dem ligge af Frygt for at faa Jorden inficeret af Svamp. Mellem Stationerne *Field* og *Hector* er den stærke Stigning overvundet ved Hjælp af to Løkker paa Banelinien, der derved er blevet forlænget fra 4 til 8 miles, saa at Stigningsforholdet er formindsket til det halve; Løkkerne er frembragt ved at føre Banen ind i

Klippen gennem to Tunneler, hver ca. 3000 feet lang. Kort efter passeres The Great Divide, Skillelinien mellem det Vand, der søger til det store Ocean, og det, der løber til Atlanterhavet; Stedet fremtræder meget tyde-

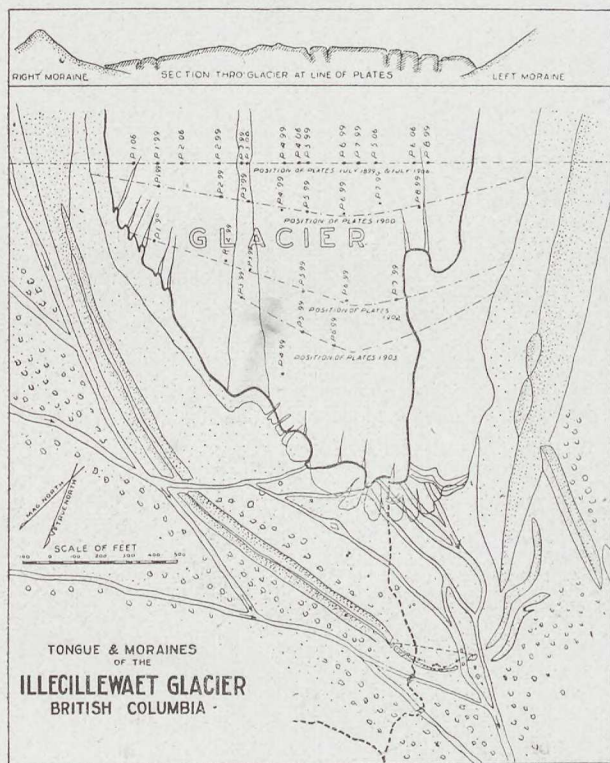

Fig. 127. Snit og Plan af Gletscheren.

ligt, idet et lille Vandløb her deler sig i to, der hver søger sin Vej; over Skillepunktet er der rejst en Træbue (Fig. 128). En god Time senere naaede vi det berømteste Stoppedsted paa Ruten, Banff, der er bekendt for sin Skønhed og sine Svovlkilder (Fig. 129—31). Jærnbane-selskabet har bygget et meget hyggeligt Hotel, en tre-

etages Træbygning med Værelserne liggende omkring en Midterhal med en stor Pejs med flammende Brændestyk-

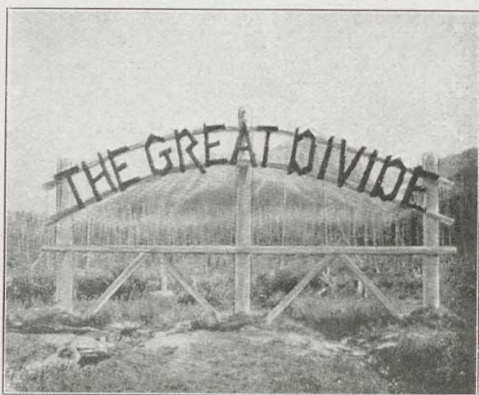

Fig. 128. The Great Divide.

ker, hvorom Gæsterne samlede sig Morgen og Aften. Der var mange Gæster, hvilket navnlig viste sig næste Dag

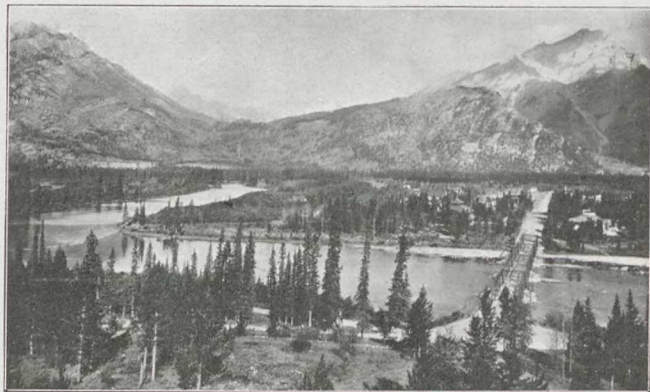

Fig. 129. Bow Floden ved Banff.

ved Lunchen, til hvilken Tilstømningen var saa stærk, at Døren til Spisesalen blev spærret med en grøn Snor,

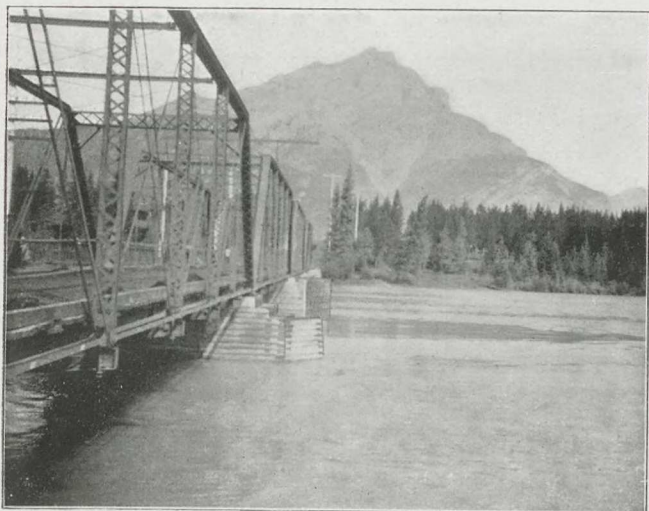

Fig. 130. Vejbro over Bow Floden ved Banff.

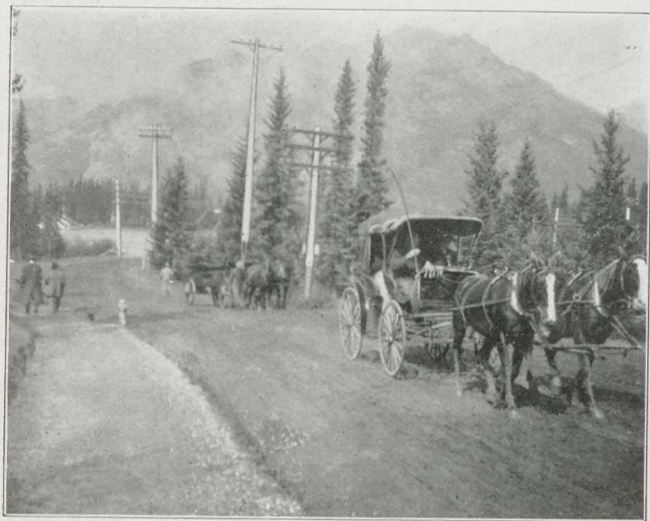

Fig. 131. Vej ved Banff.

bag hvilken man maatte vente, indtil Overtjeneren vinkede en frem til en ledig Plads.

Hotellet ligger lidt oppe i Bjærgene, omgivet af Skov. Kun en halv Times Gang derfra ligger nogle af Svovlkilderne; Vandet er stærkt lunkent; det damper op fra det, og der lugter som i et kemisk Laboratorium. Et andet Sted forevises en Hule, fra hvis Bund Vandet bobler op

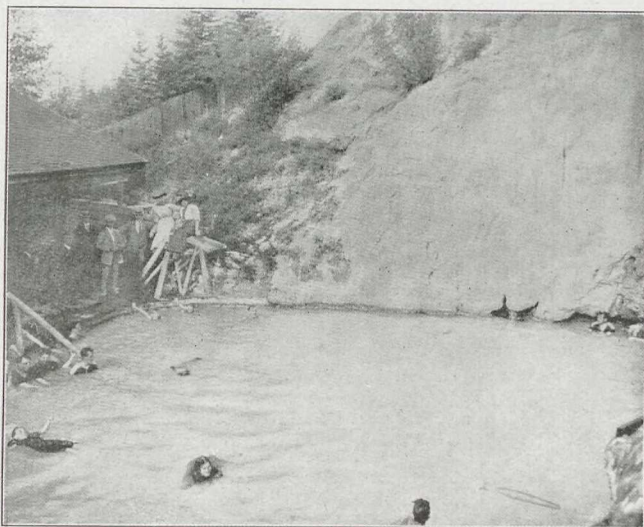

Fig. 132. Svovlbade i Banff.

og danner en underjordisk Sø; her er der anlagt en Badeanstalt (Fig. 132), i hvis Bassiner man kan tage sig en Svømmetur i det lunkne, mælkede Vand. Skovene er fulde af Egern, der er ret tamme, saa at man kan nærme sig dem til en Meters Afstand; jeg stod længe og iagttog et, der gjorde sig til Gode i en Skarnbøtte, som stod uden for et Hus.

Den 29. August kom jeg til Minneapolis, hvor jeg besaa Northland Pine Co.'s store Savmølle, hvor der navnlig opskæres White Pine og Norway

Pine, der tilføres fra Skove, der ligger flere Hundrede miles borte. En mærkelig Gulvkonstruktion traf jeg i Metropolitan Life Building; omkring den overdækkede Gaard var der i hver Etage et Galeri med Indgang til Kontorerne, og dette Galeri bestod af Konsoller med ca. $4\frac{1}{2}$ feets indbyrdes Afstand, og spændende mellem Konsollerne laa der 1" tykke Plader af

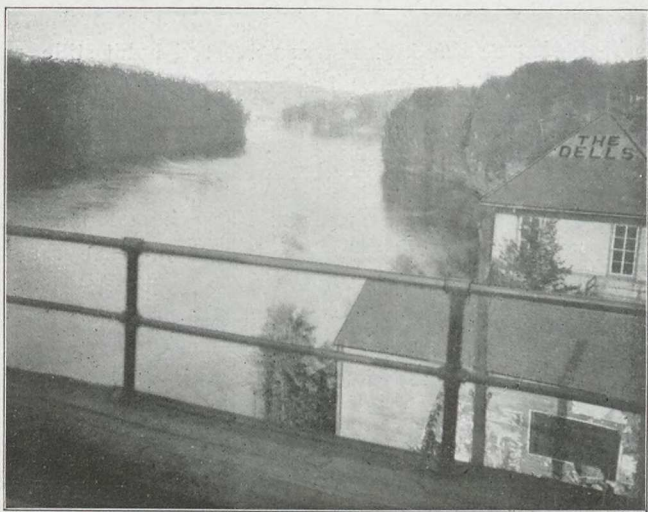

Fig. 133. Wisconsin Floden.

Raaglas; en af dem var knækket, hvorfor der var lagt nogle Bræder under.

Banen mellem Minneapolis og Chicago følger i Begyndelsen den mægtigt brede Mississippi Flod. I Toget stødte jeg paa et af de mærkelige, lokale Lovpaabud, som ofte overrasker den rejsende i U. S. A. I Minnesota forbyder Loven at have fælles Drikkeskaale paa Jærnbanestationer og i Jærnbanetog, og ved Vandhanen var der derfor Opslag om, at man kunde købe Bægre hos Konduktøren. Turen varer normalt $13\frac{1}{2}$ Time, men

vi holdt stille $2\frac{1}{4}$ Time undervejs paa Broen over Wisconsin Floden (Fig. 133), fordi der havde fundet et Togsammenstød Sted paa Linien. Bagefter passerede vi Ulykkesstedet ganske langomt; de to Lokomotiver havde maset sig ind i hinanden, og den ene Tender stod paa tværs. Vi kom til Chicago ca. 3 Timer forsinkede, og paa den sidste Strækning maatte vi ofte stoppe, fordi Sporet ikke var frit; for at vi ikke skulde blive overkørte bagfra, plantede Konduktøren, saa snart vi holdt stille, en Rødlisfakkel midt i Sporet bag os; den brændte i 5 Minutter og betydede andre Tog, at de skulde standse.

Det var Midnat, inden jeg slap ud af Toget; jeg vilde have fortsat direkte til New-York, men Toget var gaaet, og jeg tilbragte en rædsom Nat paa et Hotel nær ved Stationen. Mit Værelse vendte ud til The Elevated, hvis Tog gjorde et øredøvende Spektakel; de stoppede lige i Nærheden, og desuden var der et automatisk Sporskifte, der i Pauserne mellem Togene skiftede Sporet med stor Larm. Og Heden var kvælende, Temperaturen havde om Dagen været oppe paa 35° C. (95° F.), saa det blev Morgen, inden jeg faldt i Søvn.

Denne uventede Forlængelse af Rejsen voldte mig meget Besvær. Min Pengebeholdning var ved at slippe op, og uheldigvis var det Søndag, saa alle Banker var lukkede; jeg turde ikke blotte mig yderligere ved at betale de 6 Dollars, som Hurtigtoget til New-York kostede ekstra, men maatte tage 29-Timers Toget. Jeg bestilte en Upper Berth og købte 6 Pærer og gik saa i Toget med 5,27 Dollars i Lommen. Jeg regnede ud, at naar jeg strøg Lunchen og i Stedet for spiste en Pære hver Time, kunde jeg holde den gaaende til Kl. $4\frac{1}{2}$, saa var der ikke længe til Middag, og naar jeg saa brugte 1 Dollar til hvert af de resterende Maaltider og $\frac{1}{4}$ til Negeren, vilde jeg naa til New-York med et Par Dollars i Lommen.

Varmen var aabenbart stærkere, end Chicago var vant til, i alt Fald var Forsiden af et af Bladenes Søndagsud-

gave fyldt med humoristiske Tegninger, inspirerede af Varmen, f. Eks. saa man en Mand, der havde anbragt sig i en bekvem Stilling og ladet sig fryse inde i en Isblok.

Om Aftenen var Sengene redte op med kun et Lagen som Overtæppe, og det var mere end nok, men allerede om Natten sank Temperaturen stærkt, og den næste Dag var Vejret meget køligt.

Fig. 134. Damperen med Sølv.

Ved Ankomsten til New-York blev jeg atter overrasket af en Helligdag; det var nemlig Mandag den 2. September, og den første Mandag i denne Maaned er The Holyday of Workers, svarende til 1. Maj hos os.

Efter at have deltaget i Kongressen og den paafølgende Ekskursion forlod jeg New-York den 17. September med Norddeutscher Lloyd's Damper Kronprinz Wilhelm. Denne Aarstid er New-York's bedste, den har sin Indian Summer, og da jeg for sidste Gang spadserede ned ad den solbeskinnede Broadway

paa Vej til Skibet, følte jeg, at jeg var kommen til at holde af den.

Hjemrejsen forløb lige saa roligt som Udrejsen. Den lukulliske Levemaade om Bord, hvor allerede Morgenmaaltidet formede sig som en større dinner, var unægtelig en Nydelse ovenpaa det amerikanske Køkken. Vi havde en stor Sølvlast med, over en Million mexikanske

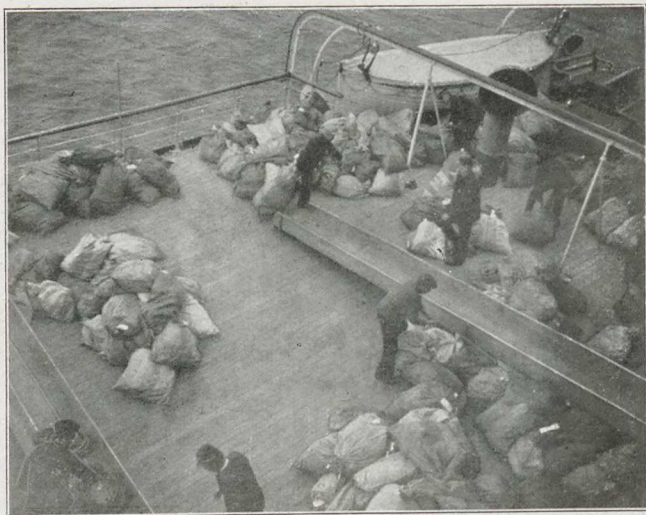

Fig. 135. Damperen med Postsækkene.

Dollars foruden en Mængde Barrer. Ud for Plymouth kom der en lille Damper og hentede det hele (Fig. 134). Det foregik uden Formaliteter; Mønten, der var i Trækasser à 3000 Dollars, blev slidsket over, og Barrerne blev baarne ud og stablede paa Fordækket. Samtidig havde vi en Damper paa den anden Side, der tog Postsækkene (Fig. 135). Ud for Cherbourg stoppede vi igen og afgav den franske Post, og samme Dag, den 24. September, ankom vi endelig til Bremen.

gave fyldt med humoristiske Tegninger, inspirerede af Varmen, f. Eks. saa man en Mand, der havde anbragt sig i en bekvem Stilling og ladet sig fryse inde i en Isblok.

Om Aftenen var Sengene redte op med kun et Lagen som Overtæppe, og det var mere end nok, men allerede om Natten sank Temperaturen stærkt, og den næste Dag var Vejret meget køligt.

Fig. 134. Damperen med Sølv.

Ved Ankomsten til New-York blev jeg atter overrasket af en Helligdag; det var nemlig Mandag den 2. September, og den første Mandag i denne Måaned er The Holyday of Workers, svarende til 1. Maj hos os.

Efter at have deltaget i Kongressen og den paafølgende Ekskursion forlod jeg New-York den 17. September med Norddeutscher Lloyd's Damper Kronprinz Wilhelm. Denne Aarstid er New-York's bedste, den har sin Indian Summer, og da jeg for sidste Gang spadserede ned ad den solbeskinnede Broadway

paa Vej til Skibet, følte jeg, at jeg var kommen til at holde af den.

Hjemrejsen forløb lige saa roligt som Udrejsen. Den lukulliske Levemaade om Bord, hvor allerede Morgenmaaltidet formede sig som en større dinner, var unægtelig en Nydelse ovenpaa det amerikanske Køkken. Vi havde en stor Sølvlast med, over en Million meksikanske

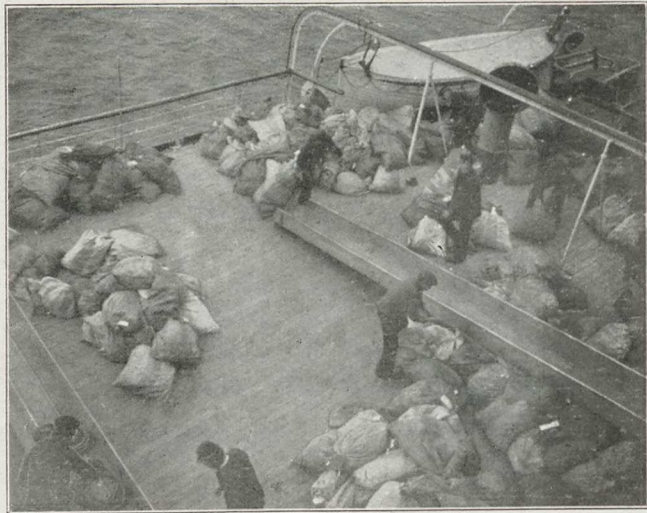

Fig. 135. Damperen med Postsækkene.

Dollars foruden en Mængde Barrer. Ud for Plymouth kom der en lille Damper og hentede det hele (Fig. 134). Det foregik uden Formaliteter; Mønten, der var i Trækasser à 3000 Dollars, blev slidsket over, og Barrerne blev baarne ud og stablede paa Fordækket. Samtidig havde vi en Damper paa den anden Side, der tog Postsækkene (Fig. 135). Ud for Cherbourg stoppede vi igen og afgav den franske Post, og samme Dag, den 24. September, ankom vi endelig til Bremen.

